

LÄÄNEMAA KALANDUSPIIRKONNA TEGEVUSSTRATEEGIA 2023–2030+

Läänemaa kalanduspiirkonna tegevusstrateegia 2023–2030+

Koostaja: MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts

Konsultant: OÜ Cumulus Consulting

Kinnitatud: üldkoosoleku otsusega nr 34 (21.03.2024)

Muudetud: -

Sisukord

Sisukord	2
1 Sissejuhatus	4
2 Strateegiaga hõlmatud kalanduspiirkonna kirjeldus	6
2.1 <i>Piirkonna iseloomustus</i>	6
2.2 <i>Kalapüük</i>	13
2.2.1 Traalpüük.....	13
2.2.2 Harrastuskalapüük	13
2.2.3 Rannapüük.....	14
2.2.4 Kala esmakokkuostu hind	16
2.3 <i>Kalavarud</i>	17
2.4 <i>Tööhõive ja elatusvõimalused rannakalanduses</i>	18
2.4.1 Püügiload.....	18
2.4.2 Kalurite vanuseline struktuur.....	19
2.4.3 Püügi ja tulu sesoonsus	20
2.4.4 Sissetulekud kalapüügist.....	21
2.4.5 Kalurite kõrvaltegevused.....	22
2.5 <i>Kalalaevastik</i>	24
2.6 <i>Sadamad ja lossimiskohad</i>	24
2.7 <i>Kala töötlemine ja otseturustamine</i>	29
2.8 <i>Kala ja kalatoodete tarbimine</i>	30
2.9 <i>Kalaturism</i>	31
2.10 <i>Koolitusvajadus</i>	31
3 Piirkonna arenguvajadused ja potentsiaal (SWOT ja TOWS)	32
4 Strateegia (eesmärgid ja meetmed)	35
4.1 <i>Visioon</i>	35
4.2 <i>Eesmärgid ja tegevused</i>	35
4.2.1 Tegevussuund 1: vee-elusressursside väärdamine ja otseturustamine	35
4.2.2 Tegevussuund 2: sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine ..	36
4.2.3 Tegevussuund 3: majandustegevuse mitmekesistamine	40
4.2.4 Tegevussuund 4: looduskeskkonna tingimuste parendamine	41
4.2.5 Tegevussuund 5: kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine	41
4.2.6 Tegevussuund 6: kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	42
4.3 <i>Strateegia lõimitus ja uuenduslikkus</i>	43
4.4 <i>Seosed teiste strateegiatega</i>	44
5 Kaasamisprotsess	45
6 Kohaliku arengu strateegia seire ja hindamise kord ja tegevusrühma suutlikkus strateegiat rakendada	47
6.1 <i>Missioon ja organisatsiooni arengu eesmärk</i>	47
6.2 <i>Tegevusrühma töökorraldus</i>	48

6.3	<i>Eelmise perioodi tegevusstrateegia analüüs</i>	48
6.3.1	Rahastatud taotlused	48
6.3.2	Toetuse jaotus	49
6.3.3	Hinnang eesmärkide saavutamisele	52
6.4	<i>Kommunikatsioon</i>	59
6.5	<i>Strateegia tulemuslikkuse hindamine</i>	60
6.6	<i>Strateegia muutmine</i>	60
7	Rahastamiskava	62
Lisad	64
	<i>Lisa 1. Toetatavate sadamate info</i>	64
	Dirhami sadam	64
	Bürgermeistri sadam	66
	Hara sadam	68
	Nõva sadam.....	69
	Puise Kalasadam.....	70
	Rälby sadam	71
	Topu sadam	72
	Varbla sadam.....	74
	Virtsu Kalasadam.....	75
	<i>Lisa 2. Strateegia koostamise protsess</i>	77
	<i>Lisa 3. Seosed teiste strateegiatega</i>	80

1 Sissejuhatus

Läänemaa kalanduspiirkonna tegevusstrateegia aastateks 2023–2030+ on koostatud, kirjeldamaks kalanduspiirkonna eesmärke, arengusuundi ning tegevusi nimetatud perioodil. Strateegiadokument käsitleb kogu kalanduspiirkonda, mis hõlmab endas nelja omavalitsuse territooriumi: Lääne-Nigula, Haapsalu, Vormsi ja Lääneranna. Võrreldes varasema strateegiaga on tegevuspiirkond laienenud ning lisandunud on haldusreformi eelsed Koonga ja Varbla valdade territooriumid (tänapäev Lääneranna vald). Strateegia koostamisel on arvesse võetud ka nende piirkondade arenguvajadusi ning -suundi.

Käesolev dokument koosneb kuuest peatükist: sissejuhatus, strateegiaga hõlmatud kalanduspiirkonna kirjeldus, piirkonna arenguvajadused ja potentsiaal (SWOT), strateegia (meetmed ja eesmärgid), kohaliku arengu strateegia seire ja hindamise kord ja tegevusrühma suutlikkus strateegiat rakendada ning rahastamiskava. Strateegiadokumenti täiendavad lisad, mis annavad detailsema ülevaate prioriteetsetest sadamatest, strateegia koostamise protsessist ning seostest teiste strateegiatega ja arengudokumentidega.

Dokumendi koostamisega alustati 2022. aasta alguses, kui Läänemaa Rannakalanduse Selts (edaspidi LRS) moodustas strateegia koostamise juhtrühma, kaasas konsultandi (Cumulus Consulting OÜ, Jaan Urb) ning viis läbi küsitluse, mitmeid intervjuusid, kaasamiseminare ning koosolekuid. Selle tulemusena püstitati visioon: **Läänemaal on rannakalandus elujõuline elustiil ka 2030+. Rannikukogukonnad on aktiivsed ja ettevõtlikud, leides pidevalt uusi viise oma tegevuse kestlikkuse tagamiseks.**

Strateegiat viiakse ellu kuue eesmärgi kaudu, rakendades Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021–2027 meetme „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ tegevussuundi:

1. Vee-elusressursside väärimine ja otseturustamine; **eesmärk:** rannakalurite tulu vee-elusressursside väärimisest on suurenenud.
2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine; **eesmärk:** Läänemaa kalasadamad on korras ja neis pakutakse mitmekesiseid teenuseid nii kaluritele kui küllastajatele.
3. Majandustegevuse mitmekesistamine; **eesmärk:** rannakaluritele on tagatud aastaringne sissetulek.
4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine; **eesmärk:** Läänemaa kalanduspiirkonnas on olemas tingimused kalavarude taastootmiseks.
5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine; **eesmärk:** Läänemaa rannakalandus on tugeva identiteedi ja traditsioonidega.
6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine; **eesmärk:** kalurkonnal on teadmised ja oskused oma äri arendamiseks ning uute tegevustega alustamiseks.

Eesmärkide saavutamiseks on eraldatud perioodiks 2023–2027 **projektitoetusteks 3 087 768,15 eurot** ning kohaliku **tegevusrühma toetuseks 617 553,63 eurot**. Projektitoetuste eelarve jaguneb tegevussuundade vahel järgmiselt:

1. Vee-elusressursside väärimine ja otseturustamine – 25%
2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine – 27%
3. Majandustegevuse mitmekesistamine – 25%
4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine – 3%

5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine – 10%
6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine – 10%

Strateegiat ja tegevussuundi viivad lisaks Läänemaa Rannakalanduse Seltsile ellu Läänemaa kalanduspiirkonna kalurid, kalasaaduste töötajad, turismiettevõtjad, kalurite ühendused, omavalitsused ning piirkonna mittetulundusühingud läbi projektide. Toetatavad projektid valitakse taotlusvoorude käigus kohaliku hindamiskomisjoni hindamistulemuste alusel. Hindamistulemused kinnitab ühingu üldkoosolek ning lõpliku rahastamisotsuse teeb Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet.

2 Strateegiaga hõlmatud kalanduspiirkonna kirjeldus

2.1 Piirkonna iseloomustus

Läänemaa kalanduspiirkond asub Lääne-Eestis küllaltki hõreda asustusega rannikualal (Joonis 1). Piirkond (3178 km²) hõlmab nelja kohaliku omavalitsuse territooriume – Haapsalu linna, Lääne-Nigula ja Vormsi valdu Lääne maakonnas ning Lääneranna valda Pärnumaal. Võrreldes eelmise perioodiga on piirkonnaga liitunud haldusreformieelsetest omavalitsustest Kullamaa, Varbla ja Koonga vallad.

Suurematest magistraalidest asub piirkond eemal. Virtsu ja Rohuküla kaudu toimub ühendus Saaremaa, Hiiumaa ja Vormsiga. Suurimaks tõmbekeskuseks Lääne maakonna tasandil on Haapsalu linn. Peaasjalikult võib suuremat osa kalanduspiirkonnast pidada ääremaaks.

Piirkonda iseloomustab suur kaitsealade osakaal, samuti on seal rohkesti kaitstavaid objekte. Keskkonnaregistri andmetel on piirkonnas 777 kaitstavat loodusobjekti, 841 vääriselupaika ja 59 rahvusvahelise tähtsusega ala. Neist olulisim on Matsalu rahvuspark, millele on kehtestatud mitmeid tegevuspiiranguid. Just Matsallu on koondunud ka enim püüdjaid, mistõttu on eriti oluline pöörata tähelepanu kalapüügiga kaasnevatele mittebioloogilistele jäätmetele ja prügi sattumisele veekeskonda. Kokku moodustab kaitstavate alade pindala ligikaudu kolmandiku tegevuspiirkonnast, mis seab olulisi piiranguid rannakalandusele, aga ka tegelemaks kalavarudele olulist negatiivset mõju omavate hallhaigrute, kormoranide¹ ja nuhtlushüljestega.

Kalakasvandusi piirkonnas ei ole. Ka üleriigilise mereala planeeringu² kohaselt ei nähta neid sinna ette, kuna tulenevalt tingimustest ja piirangutest ei ole piirkonnas kasvandusteks sobivaid alasid. Samuti on madal karpide looduslik kasvupotentsiaal. Vetikatega on lood paremad. Nende looduslikku kasvupotentsiaali hinnatakse piirkonnas enamjaolt mõõdukaks, piirkonna põhjaosas ka suureks (seal aga piirab riigikaitseala). Vetika- ja karbikasvatuse arendamine on võimalik ka väljaspool suure ja mõõduka potentsiaaliga alasid, kuid seal ei pruugi see ebasobilike kasvutingimuste tõttu olla otstarbekas. Kuivõrd aga vesiviljelus ei ole käesoleva strateegia raames toetatav, siis sellel edaspidi pikemalt ei peatuta.

Meres on ala piiritletud püügiruutudega. Läänes asub Väinameri (ruut 29) ja põhjas Läänemeri ning Soome laht (ruut 32). Nendes ruutudes võib kutselise kalapüügiga tegeleda ainult piirkonnale välja antud kalapüügiloa alusel.

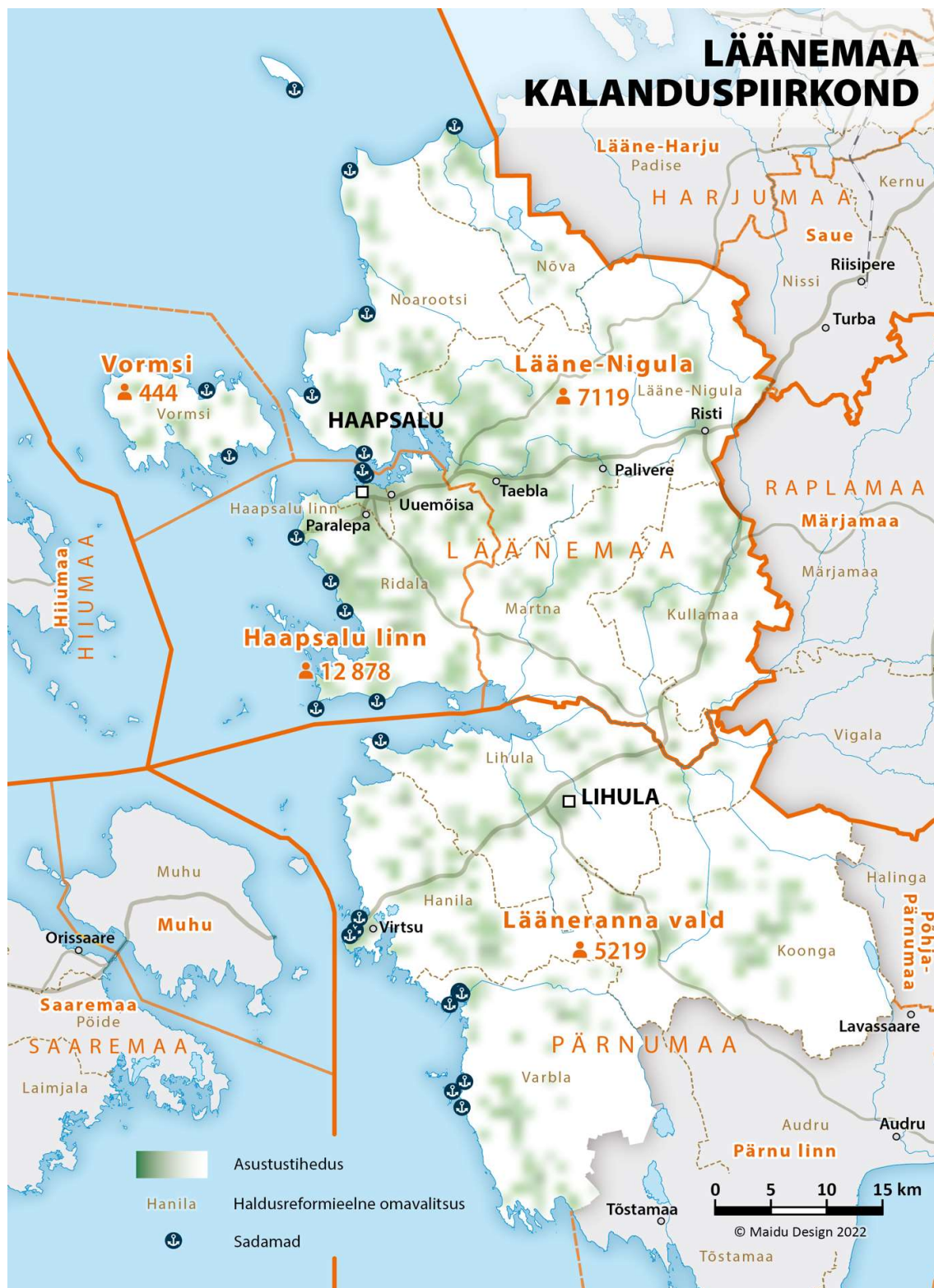
Tähele tuleb panna, et tegevuspiirkonna ala piirid maal ja merel ei lange uuel perioodil üheselt kokku. Eelmisel perioodil kuulus Lihula vald Läänemaa koosseisu. 2017. a haldusreformi tulemusena moodustus Lääneranna vald, mis hõlmab lisaks endistele Lihula ja Hanila valdadele ka Koongat ja Varblat Pärnumaalt. Samuti liikus moodustunud Lääneranna vald tervikuna Pärnumaa koosseisu.

¹ Näiteks asuvad Puhtu-Laelatu LKA-I laiud Kingissepp, Suur-Kõbaja, Laimadal ning Valkare, kus moodustab kormoranide pesitsusasurkond 100% pesitsejatest.

²Kättesaadav: <https://www.fin.ee/riik-ja-omavalitsused-planeeringud/ruumiline-planeerimine/mereala-planeering> (külastatud 28.07.2022)

Kalapüügipiirkonda haldusreform aga ei puudutanud. Niisiis kajastab püügistatistika ka endiste Lihula ja Hanila valdade andmeid. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 4. novembri 2022. a määruse nr 105 „Kutselise kalapüügi võimalused, lubatud aastasaagid ning kalapüügiõiguse tasumäärad 2023. aastal„ lisale ³ on Läänemaa püügiruutudeks 160,162–164, 167–172, 226–230, 241–244, 256–258 ja 270.

³Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1211/2202/2019/VV_105m_lisa1.pdf# (külastatud 1.11.2023)

Joonis 1. Läänemaa kalanduspiirkond⁴

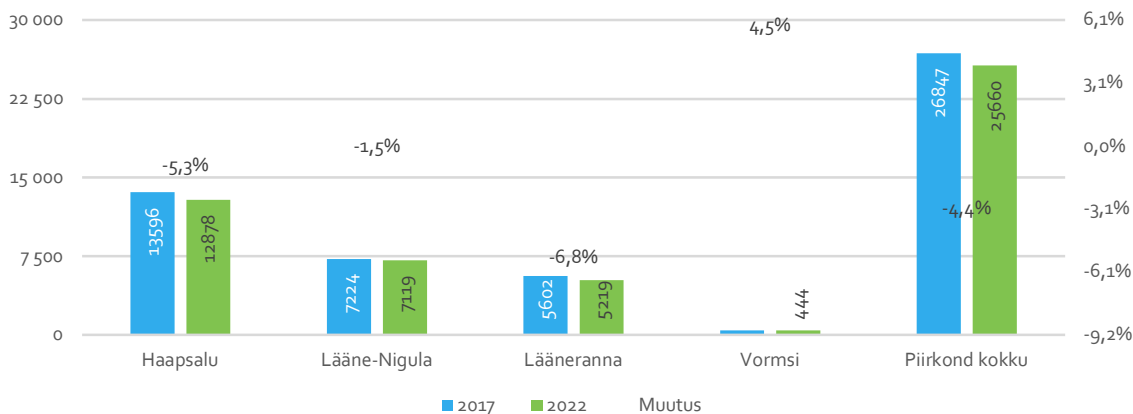
⁴ Kajastatud on üksnes Sadamaregistris olevad sadamad seisuga 12.05.2022.

2022. a 1. jaanuari seisuga elas kalanduspiirkonnas 25 660 inimest⁵. Pikaajaliselt on elanike arv järk-järgult vähenenud (Joonis 2). 15 aasta jooksul on inimeste arv kahanenud ligi 5000 võrra (-16%). Aastakeskmise vähenemine on olnud -1,2%. Võrdluses Läänemaa ja Pärnumaaga on rahvastiku kahanemise tempo Läänemaa olnud pisut kiirem. Läänemaa elanikkond on 15 aastaga vähenenud 14% ja Pärnumaa oma 10% võrra⁶.

Joonis 2. Elanikkonna pikaajaline muutus kalanduspiirkonnas (rahvastikuregister)

Viimase viie aasta lõikes on kõige kiiremini kahanenud Lääneranna valla elanikkond (-6,8%) (Joonis 3). Ainsana on suurenenud Vormsi saare elanikkond, kuid absoluutnumbrid on tagasihoidlikud (kasv 425-lt 444-le).

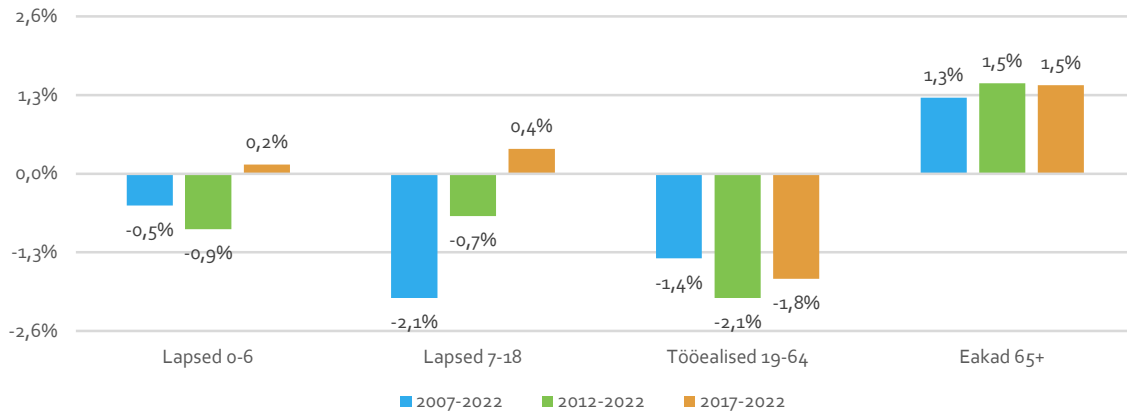

Joonis 3. Elanikkonna muutus kalanduspiirkonna KOV-ides (rahvastikuregister)

Elanikkond on kahanenud kõikides vanusegruppides, v.a eakad (Joonis 4). Seejuures on gruppide dünaamika periooditi olnud erinev. Näiteks viimase viieaastase vahemiku vältel on laste vanusegrupid näidanud väikest kasvu, mis aga ei kompenseeri enne seda toimunud kukkumist. Tööealine elanikkond on aga järjepanu vähenenud, mõjutades kõige otsesemalt omavalitsuste tulubaasi füüsilise isiku tulumaksu laekumise kaudu.

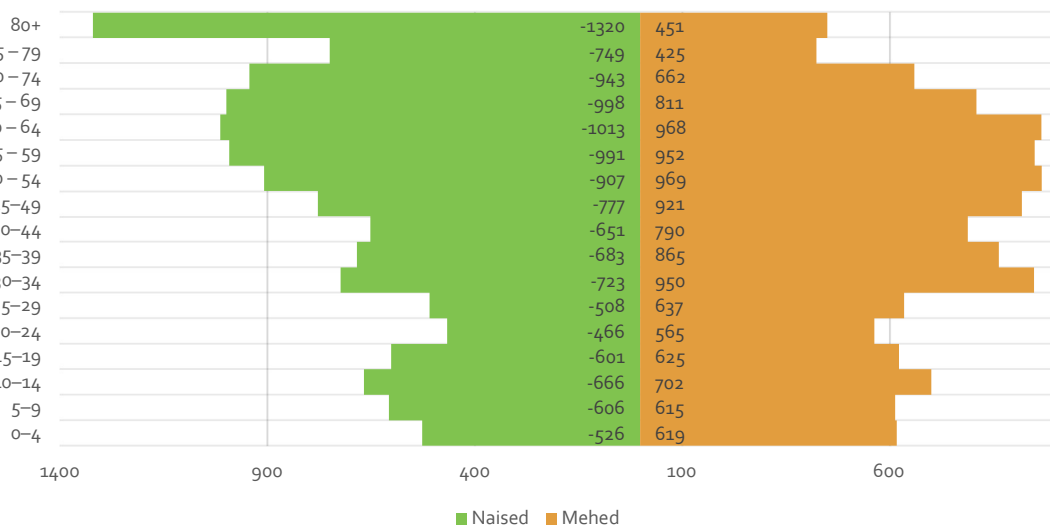
⁵ Seisuga 1.01.2023 on piirkonna elanike arv aga pisut kasvanud – seal elas kokku 26 025 inimest. Kasv on toimunud Lääne maakonnas ja tõenäoliselt osaliselt Ukraina sõjapõgenike tõttu.

⁶ Arvesse on võetud, et Läänemaalt läksid haldusreformieelsed Lihula ja Hanila vallad Pärnumaa koosseisu.

Joonis 4. Peamiste vanusegruppide aastakeskmine muutus kalanduspiirkonnas (rahvastikuregister)

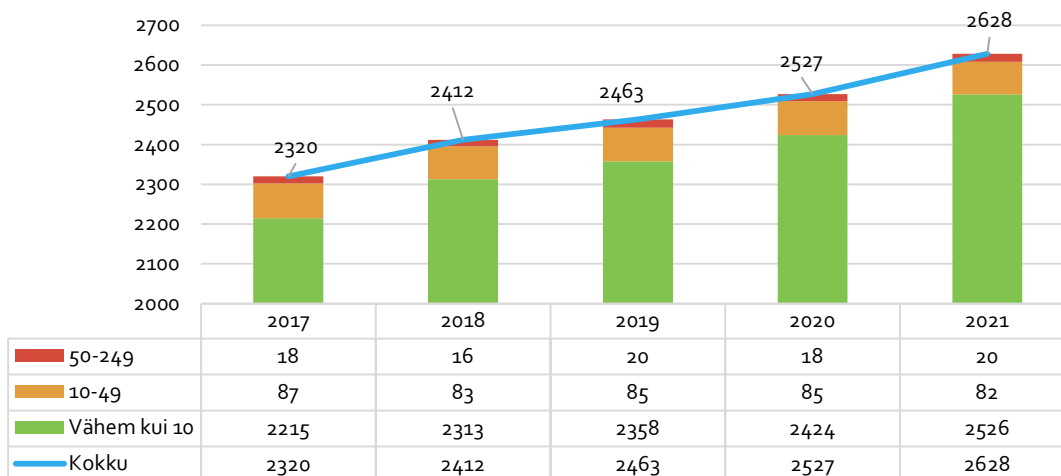
Rahvastikupüramiidi põhjal võib järeldada, et piirkonna elanikkond jätkab kahanemist, kuna tulevad sündipõlvkonnad saavad olema praegustest väiksemaarvulisemad (Joonis 5).

Joonis 5. Kalanduspiirkonna rahvastikupüramiid seisuga 1.01.2022 (rahvastikuregister)

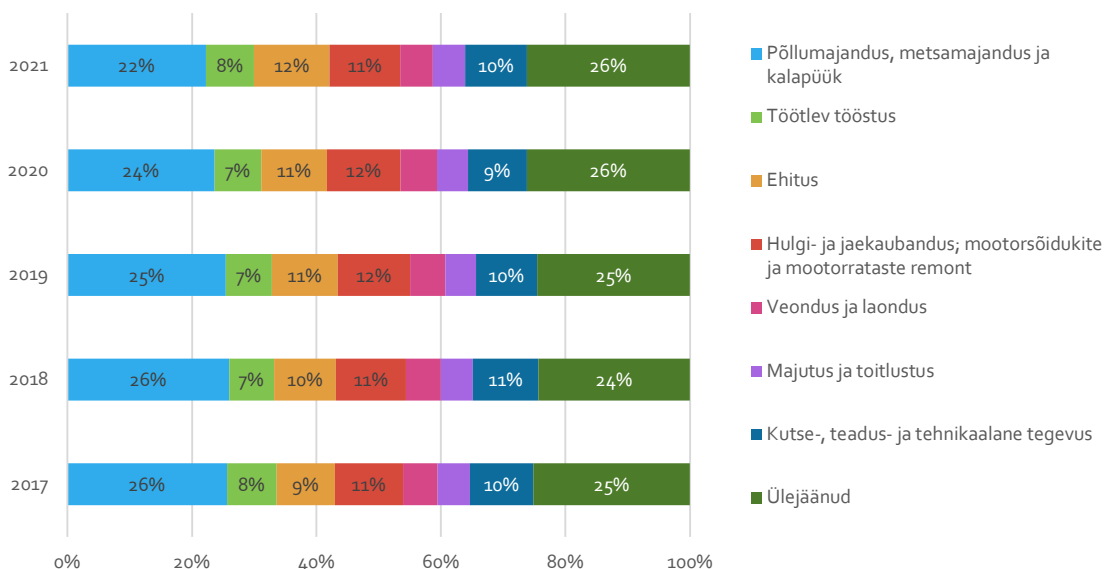
2021. aastal oli piirkonnas 2628 statistilise profiili⁷ kuuluvat ettevõtet (ei hõlma FIE-sid) (Joonis 6). Ettevõtete arv on aasta-aastalt kasvanud. Lõviosa ettevõtetest moodustavad väikesed kuni 10 töötajaga üksused. Üle 50 töötajaga ettevõtteid oli piirkonnas parkümmend, suuretevõtted puudusid.

⁷ Majanduslikult aktiivsete institutsionaalsete üksuste andmebaas, mida Statistikaamet kasutab üldkogumina majandusstatistikas.

Joonis 6. Ettevõtete dünaamika töötajate arvu alusel (ESA, ER032)

Tegevusalati on piirkonnas domineeriv põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük (Joonis 7). Võrdluseks: Eestis tervikuna moodustavad sellesse valdkonda kuuluvad üksused 8% kõikidest ettevõtetest. Olulisema tähtsusega on veel ehitus (12%), hulgi- ja jaekaubandus (11%) ning kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus (10%).

Joonis 7. Statistilise profiili kuuluvate ettevõtete jaotus tegevusalade lõikes kalanduspiirkonnas (ESA, ER0309)

Eesti Maksu- ja Tolliameti 2022. a esimese kvartali kohta käivate andmete põhjal tegutses piirkonnas kokku 2452 juriidilist isikut, sh 164 FIE-t, 2060 äriühingut, 69 valitsus- ja riigiasutust ning 159 kolmanda sektori organisatsiooni. Seejuures töötajatega üksusi oli kokku 1420 ja töötajateta 1032.

Kokku oli piirkonnas ameti andmetel 8441 töökohta (Tabel 1). Suurima osakaaluga oli avalik sektor (23% töökohtadest), järgnes töötlev tööstus (21%). Teiste valdkondade töötajate arvud olid märkimisväärselt väiksemad.

Enam kui 100 töötajaga üksusi oli piirkonnas 12. Neist 7 olid äriühingud (sh 5 töötleva tööstuse valdkonna ettevõtet) ja 5 avaliku sektori organisatsioonid.

Tabel 1. Töötajate arvud 2022 (Eesti Maksu- ja Tolliamet)

Sektor	Hõivatuid kokku	%
Töötlev tööstus	1787	21%
Veondus ja laondus	462	5%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	766	9%
Hulgi- ja jaekaubandus	860	10%
Avalik sektor	1903	23%
Ehitus	709	8%
Haldus- ja abitegevused	185	2%
Kinnisvaraalane tegevus	101	1%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	208	2%
Muud teenindavad tegevused	217	3%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	486	6%
Ülejäänud valdkonnad kokku	757	9%
Kõik kokku	8441	100%

Palgatöötaja keskmine brutotulu on piirkonna omavalitsustes aasta-aastalt tõusnud, kuid jääb sellest hoolimata Eesti keskmisele ligi 200 euro võrra kuus alla. 2021. aastal oli keskmine brutotulu Läänemaal 1303 eurot kuus, Pärnumaal 1268 eurot ja Eestis tervikuna 1475. Vahe Eesti keskmisega on aga järjepanu mõlemas maakonnas suurenenud, mis viitab piirkonna üha suuremale mahajäämusele.

Registreeritud töötus 2022. a aprilli seisuga oli Läänemaal 8,3% ja Pärnumaal 6,8%. Eesti keskmisega (7,2%) võrreldes oli Läänemaal töötus kõrgem ja Pärnumaal madalam. Aastataguse ajaga võrreldes on töötuse määr ligikaudu protsendipunkti võrra vähenenud.

Eesti Maksu- ja Tolliameti andmetel⁸ on piirkonnas 2021. a kokku 17 ettevõtet, kes tegelevad merekalapüügi (03111), mere-vesiviljeluse (03211), kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamisega (10201), kalade, vähilaadsete ja kalatoodete hulgimüügiga (46381), kala, vähilaadsete ja limuste jaemüügiga spetsialiseeritud kauplustes (47231), mageveekalapüügiga (03121) ning magevee-vesiviljelusega (03221) (Tabel 2).

Need ettevõtted andsid 2021. a tööd kokku 213-le inimesele. Keskmine palk ületab Haapsalus maakonna keskmist, mujal mitte. Seega on kalandussektor piirkonnas tervikuna väga väikese osakaaluga (u 2,5% hõivatutest).

⁸ Maksu- ja Tolliameti ning Äriregistri andmed siinkohal erinevad. Põhjus seisneb asjaolus, et Maksu- ja Tolliamet kajastab neid ettevõtteid, kus on realselt tegevus toimunud (esitatud deklaratsioone jms).

Tabel 2. EMTAK-i koodidega nr 03111, 03211, 10201, 46381, 47231, 03121, 03221 ettevõtted piirkonnas (Eesti Maksu- ja Tolliamet)

	Haapsalu		Lääne-Nigula		Lääneranna		Vormsi	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Ettevõtete arv	7	10	2	1	3	6	1	0
Töötajate arv	228	199	4		17	14		
Keskmine palk	1334	1498	790		589	863		

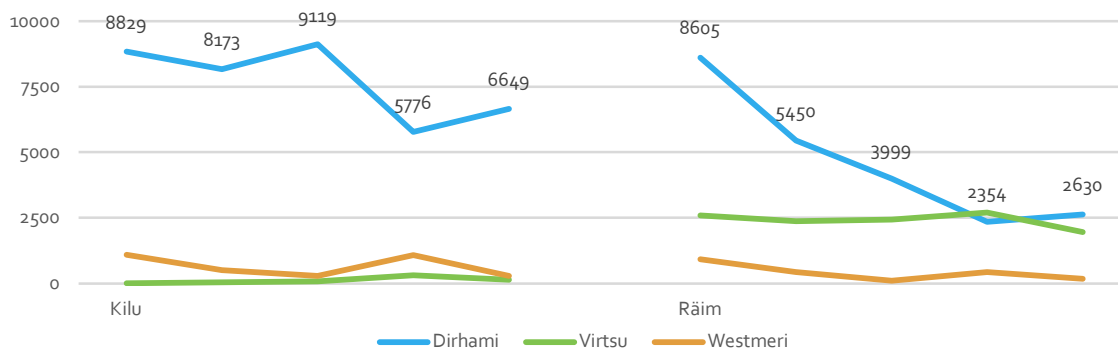
2.2 Kalapüük

2.2.1 Traalpüük

Rannakalanduse seisukohalt on traalpüügi sektor väheoluline, pakkudes eelkõige kokkuostuvõimalusi neile kaluritele, kes tegelevad suuremahulise räimepüügiga.

Läänemaa kalanduspiirkonnas tegutseb kolm ettevõtet⁹, kes lossisid 2021. aastal kokku 4647 t kilu ja 3877 t räime, mis moodustavad vastavalt 18% ja 22% kogu lossitud saagist (25 712 t ja 18 001 t).

Traalpüügi seisukohalt on olulised sadamad Dirhami ja Virtsu sadam. Dirhamis lossiti 2021. aastal 6600 t kilu (nr 1 Eestis) ja 2600 t räime ning Virtsus ligi 2000 t räime ja 145 t kilu. Võrreldes eelmise perioodiga on oluliselt vähenenud Westmeri sadama osatähtsus. 2021. a lossiti seal kõigest 288 t kilu ja 171 t räime (Joonis 8).

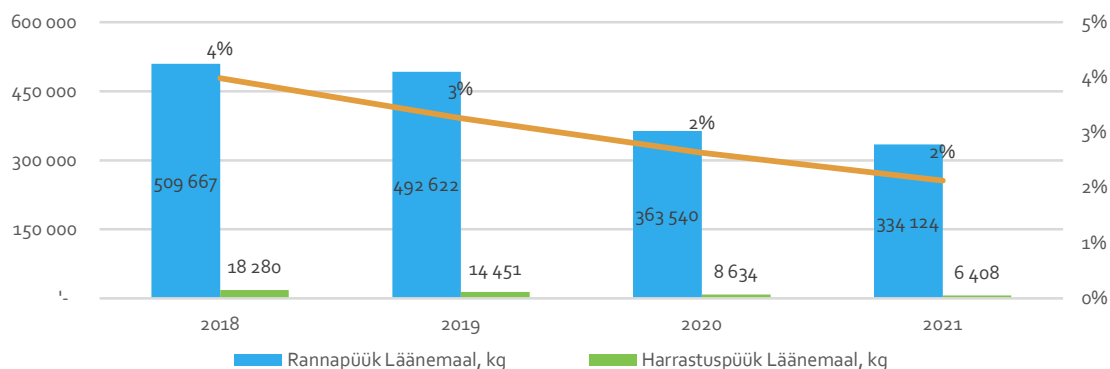
Joonis 8. Kilu ja räime lossimise dünaamika kolmes olulisemas sadamas, t (Põllumajandus- ja Toiduamet)

2.2.2 Harrastuskalapüük

Harrastuspüügi andmed maakondade kaupa kättesaadavad ei ole. Seetõttu on tegemist hinnangulise väärtusega, kus esmalt on arvestatud harrastuspüügi osakaal püügiruuude 29 ja 32 puhul ning seejärel arvatud harrastuspüügi kogused, võttes aluseks rannapüügi mahu

⁹OÜ Fortem Holding, OÜ Morobell ja OÜ Caroline

Läänemaal (Joonis 9). Hinnanguliselt moodustab harrastuspüük suhteliselt marginaalse osa (2–4%), mille tähtsus on viimastel aastatel kahanenud. Seega olulist konkurentsi harrastuspüüdjad kutselistele kaluritele ei paku.

Joonis 9. Harrastuspüük ja rannapüük Lääne maakonnas (Keskkonnaamet, Põllumajandus- ja Toiduamet)¹⁰

Rahalise vääringu näitlikustamiseks: 2021. a oli Läänemaa rannakalanduse kogutulu ahvenapüügist 234 tuhat (esmakokkuostu hindade alusel), harrastuspüügist oleks saanud (saagi müük ei ole lubatud) 3,7 tuhat eurot¹¹.

2.2.3 Rannapüük

Rannapüük toimub 12 meremiili ulatuses rannikust või kuni 20 meetri samasügavusjooni. Lisaks seadustest tulenevatele piirangutele reguleerivad Läänemaa kalanduspiirkonnas rannapüüki Matsalu ja Silma looduskaitsealade kaitsekorralduseeskirjad. Püügivahendite arvulisele piirangule kehtivad ka ajalised püügipiirangud, mis arvestavad lindude rände ja pesitusaegasid.

2021. aastal oli kutseliseks rannapüügiks kasutada¹²:

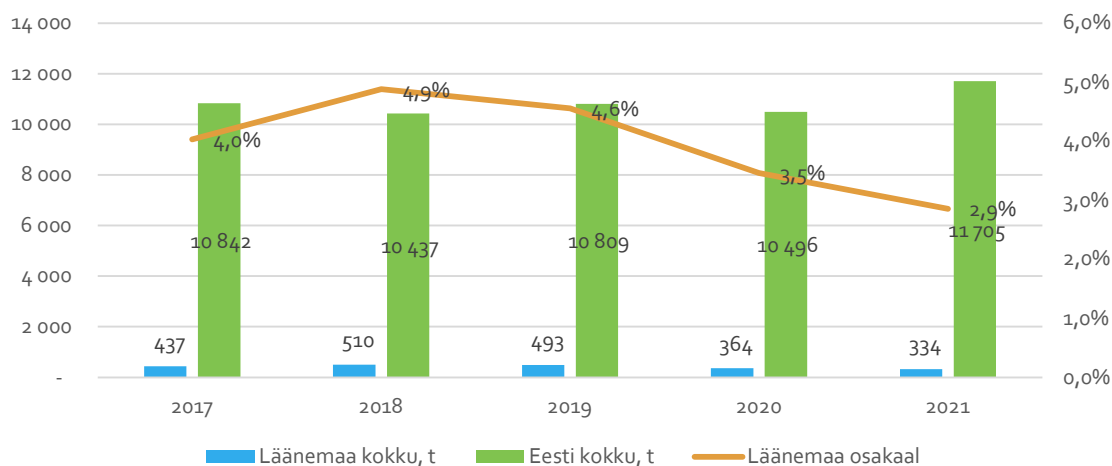
- Kastmõrdsid 30
- Avaveemõrdsid 33
- Ääremõrdsid suukõrgusega 1–3 meetrit 86
- Ääremõrdsid suukõrgusega kuni 1 meetri 76
- Rivimõrdsid 958
- Nakke- või raamvõrke 2436
- Õngejadasid 138

¹⁰Joonis ei sisalda Lääneranna valla andmeid, sest see kuulub Pärnumaa koosseisu, ja andmed ei ole omavalitsuste lõikes eristatavad.

¹¹2021. a oli ahvena esmakokkuostu hind 2,25 EUR/kg. Lääne maakonnas püüdsid kutselised rannakalurid 103 920 kg, harrastuspüüdjad hinnanguliselt 1600 kg ahvenat.

¹²Püügivahendite koguarv on piirkonna kohta stabiilne, arvud muutuvad püügiõiguse omanike vahel. Siinsed numbrid on võrreldes eelmise perioodi strateegiaga suuremad, kuna lisandunud on endiste Koonga ja Varbla valdade kalurite andmed: võrke 136, avaveemõrdsid 3, ääremõrdsid kuni 1 m 6, ääremõrdsid 1–3 m 1, rivimõrdsid 13 ja õngejadasid 8. Kõikidest püügivahenditest kokku moodustab Varbla ja Koonga osa 4%.

Viimasel viiel aastal on püütud kalakoguste arv Lääne maakonnas olnud vahemikus 334–510 tonni (Joonis 10). Seejuures on kogused alates 2018. aastast kahanenud, samal ajal kui kogu Eesti rannapüügist saadud kala hulk on jäänud enam-vähem samaks. Püüginumbrite vähenemine võib viidata kalavarude kahanemisele piirkonnas, aga tõenäoliselt mitte ainult.

Joonis 10. Kõikide kalaliikide püügikoguste dünaamika Lääne maakonnas¹³ (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Enim tulu pakkuvateks kalaliikideks on ahven, räim ja haug¹⁴. Märkimist väärivad veel lest, merisiig ja särg. Kuigi angerja, lõhi, meriforelli ja koha esmakokkuostu hinnad (vt peatükk 2.2.4) on oluliselt kõrgemad, on nende püügikogused tagasihoidlikud, mistõttu on tulu väike.

Enim tulu pakkuvate kalaliikide püügikogustest on viimase viie aasta vältel kõige enam kõikunud ahven ja räim (Tabel 3). Seejuures on muutused olnud märkimisväärsed. Võib eeldada, et peamiseks põhjuseks on kalavarude olukord aastate lõikes. Konkreetset trendi pole ühegi liigi puhul võimalik välja tuua.

Tabel 3. Enim tulu pakkuvate kalaliikide püügikogused Lääne maakonnas, kg (Põllumajandus- ja Toiduamet)

	2017	2018	2019	2020	2021
Ahven	184 493	174 766	260 775	119 895	103 920
Räim	113 547	192 243	42 718	69 248	110 728
Haug	17 574	22 596	28 243	21 608	17 501
Lest	15 000	12 836	11 639	19 025	8 599
Merisiig	990	1 537	983	1 370	2 144
Särg	19 640	17 440	33 689	31 917	16 169

¹³Põllumajandus- ja Toiduamet ei erista statistikas omavalitsusi. Seega ei hõlma joonisel näidatud kogused endiste Varbla ja Koonga valdade numbreid, kuid sisaldab endiste Lihula ja Hanila valdade omi.

¹⁴Enim tulu pakkuvate kalaliikide arvestuse aluseks on võetud koguse ja keskmise kokkuostuhinna korrutis, s.o müügitulu.

Püütud kogustega on otseses seoses ka saadav tulu (Tabel 4). Enim tõrkab silma suur tulu ahvenast 2019. aastal. Oluline on täheldada, et hoolimata suurtest püügikogustest räime puhul on saadav tulu võrreldes muude liikidega pigem tagasihoidlik. Näiteks annab haug 17 tuhande kg puhul sama tulu, mis räim 110 tuhande juures.

Tabel 4. Enim tulu pakkuvate kalaliikide tulu Lääne maakonnas (Põllumajandus- ja Toiduamet)

	2017	2018	2019	2020	2021
Ahven	€ 374 521	€ 419 438	€ 651 938	€ 306 931	€ 233 820
Räim	€ 23 845	€ 38 449	€ 8 971	€ 15 235	€ 28 789
Haug	€ 28 821	€ 40 447	€ 45 754	€ 31 548	€ 28 702
Lest	€ 13 200	€ 12 708	€ 12 337	€ 24 352	€ 12 211
Merisiig	€ 5 980	€ 9 084	€ 5 819	€ 6 932	€ 11 728
Särg	€ 9 034	€ 9 243	€ 17 855	€ 18 831	€ 10 510

Mahtude näitlikustamiseks: 2021. aastal oli kogu püügist saadud müügitulu 368 tuhat eurot, millest enim tulu pakkuvad kalaliigid moodustasid 88% ehk 326 tuhat eurot. Niisiis võib väita, et ülejäänud kalaliigid on rannapüügis pigem marginaalse tähtsusega.

2.2.4 Kala esmakokkuostu hind

Viimase viie aasta jooksul ei ole enim tulu pakkuvate kalaliikide esmakokkuostu hind märkimisväärselt tõusnud (

Tabel 5). Kõige suurem muutus on toimunud lesta ja merisiia hindades, esimese kilogrammi hind on tõusnud, teise oma langenud. Aastate lõikes on toimunud mõningad väikesemahulised kõikumised.

Kõige kõrgem esmakokkuostu hind on angerjal (14,74 eurot 2021. aastal), lõhil (7,92) ja meriforellil (7,39), kuid kuna nende püügikogused on väga väikesed, ei ole neil kalurite tulule märkimisväärset mõju. Näiteks angerjast saadud tulu oli 2021. aastal piirkonnas kokku u 1400 eurot.

Üldist elukalliduse tõusu arvestades ei ole esmakokkuostu hinnad liikunud samas tempos. Inflatsioon ja sisendkulud on kasvanud kiiremini kui esmakokkuostu hinnad. Niisiis saavad kalurite tulud kasvada ennekõike püügimahtude arvelt. Küll aga näitab püügimahtude viimase viie aasta statistika, et need pole Lääne maakonnas kasvanud, pigem vastupidi. Enam-vähem samaks on jäänud ka rannapüügi mahud Eestis tervikuna.

Tabel 5. Enim tulu pakkuvate kalaliikide esmakokkuostu hinna dünaamikarannapüügil EUR/kg (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Kalaliik	2017	2018	2019	2020	2021	Muutus 2017–2021
Ahven	2,03	2,4	2,5	2,56	2,25	0,22
Räim	0,21	0,2	0,21	0,22	0,26	0,05
Haug	1,64	1,79	1,62	1,46	1,64	0
Lest	0,88	0,99	1,06	1,28	1,42	0,54
Merisiig	6,04	5,91	5,92	5,06	5,47	-0,57
Särg	0,46	0,53	0,53	0,59	0,65	0,19

2.3 Kalavarud

Kaudselt on kalavarude olukorda võimalik hinnata püügimahtude põhjal. Viimase viie aasta numbrid on Eesti tasemel jäänud enam-vähem muutumatuks, rannapüük on olnud vahemikus 10–11 tuhat tonni aastas. Niisiis võib öelda, et kalavarud tervikuna on stabiilsed. Lääne maakonnas on väljapüügi maht aga viimasel kolmel aastal kahanenud. Seetõttu võib järeldada, et sealse piirkonna varud on pigem vähenenud.

Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukavas aastani 2030¹⁵ on välja toodud kalavarude olukorra lühikirjeldus. Eestis tervikuna hinnatakse kalavarusid küllaltki heaks, kuid siiski umbes poolte liikide puhul ei vasta nende majandamine täielikult säästva kasutuse põhimõtetele. Samas dokumendis on öeldud, et veekogude rohkus ja looduslikud tingimused on kalavarude taastootmiseks head. Siiski on koelmuelupaikade arv järjepanu vähenenud tulenevalt keskkonnamuutustest ja inimtegevusest.

Keskkonnaministeeriumi tellimusel valmis 2019. aastal Eesti mereala keskkonnaseisund 2018¹⁶. Muuhulgas antakse selles hinnang olulisemate kalaliikide olukorrale. Sellest nähtub, et räime, kilu ja lesta käsitlevate näitajate puhul on olukord enamasti hea, lõhi, ahvena ja koha puhul ei ole aga head keskkonnaseisundit saavutatud.

Riiklikult on välja töötatud siirde-, poolsiirde- ja mageveeliste kalaliikide koelmualade taastamise programm 2017–2023 (perspektiiviga 2027)¹⁷. Selle lisas on detailselt üles loetletud veekogud maakondade lõikes, kus on kavas koelmualasid taastada. Läänemaa loetelu sisaldab 23 veekogu. Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamise toetuse abil on perioodil 2017–2019 ehitustöid kalade kudetingimuste parandamiseks teostatud Nõva jõel, Veskijõel, Riguldi jõel ja Leidissoo peakraavil. Perioodil 2019–2020 teostati ehitustööd Sauemere ja Teorehe järve veetaseme hoidmiseks ja

¹⁵Kättesaadav: <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030> (külastatud 28.07.2022)

¹⁶Kättesaadav: <https://envir.ee/media/274/download> (külastatud 28.07.2022)

¹⁷Kättesaadav: <https://envir.ee/elusloodus-looduskaitse/kalandus> (külastatud 28.07.2022)

noorkalade merre laskumise võimaldamiseks. Perioodil 2021–2023 toimusid tööd Saunja lahe ja Riimamere, Saaremõisa lahe ning Salajõe-Kärbla peakraavi süsteemi vahelise osaliselt kinni kasvanud kalade rändetee taasavamise osas. Läbi on viidud ka piirkonda puudutavaid eeluuringuid, nt 2022. aastal Kasari jõel ja harujõgedel lõhe ja meriforelli koelmualade lisamiseks. Kohaliku tähtsusega koelmualade taastamise projekte on piirkonnas ellu viidud vaid üks (Asuküla peakraav Haapsalus).

Detailselt kogutakse andmeid Kalanduse riikliku andmekogumise programmi raames¹⁸. Viimased andmed pärinevad 2021. aastast, aegread hõlmavad perioode 1990. aastate algusest. Seirepüüke tehakse kindlates piirkondades. Läänemaa kalanduspiirkonna seirepunkt on Matsalu laht.

Püükidest nähtub, et Matsalu lahes on kalade arvukus olnud kõrgeim aastatel 2017–2018, kuid sellest ajast on see langenud. Seiratavate liikide hulka kuuluvad ahven, särg, nurg, roosärg, haug, vimb, koha ja säinas, ümarmudil. Püügi seisukohalt olulisemate liikide ahvena, haugi ja särje arvukuse kõrgajad on olnud erinevad: ahvenal aastatel 2017–2018 (prognoositakse langust), särjel aastatel 2011–2013 (viimastel aastatel on see olnud alla keskmise) ja haugil 2011–2013 (drastiline langus aastal 2019, eelmise aasta seis oli veidi parem).

Väinamere aastate 2007–2021 suurim kalasaak pärineb 2018. aastast, ilma räimeta aastast 2019, mis oli ühtlasi ahvena kõrgaeg peale 1990. aastate kollapsi. Järgnevatel aastatel on saagid juba langema hakanud. Suurenenud püügikoormuse tõttu ei ole sellised kalasaagid ilmselt kestlikud, mida ilmestab nende langus viimastel aastatel. Väinamere kalavarude olukorda hinnatakse praegu rahuldavaks, aga praeguse püügikoormuse juures ei prognoosita varude paranemist.

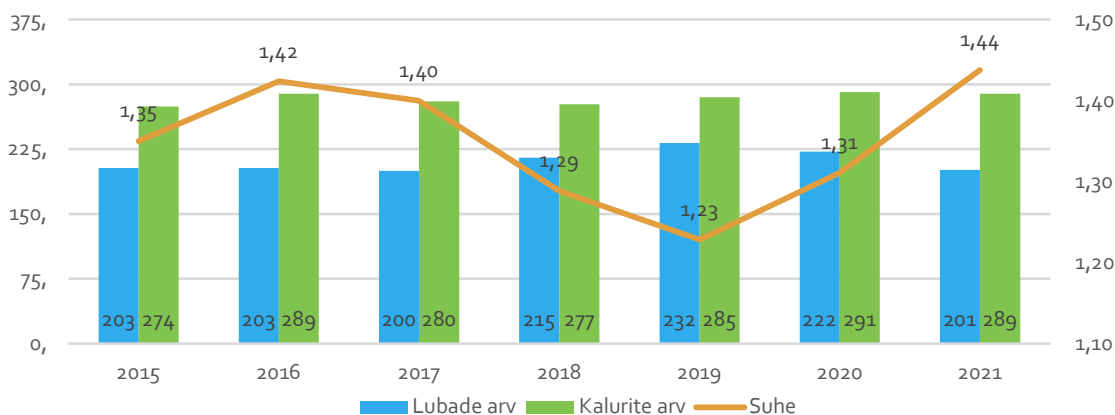
Teadlased soovivad mitte suurendada püügikoormust ja vähendada püüniste piirarvu, kuna see ei ole kooskõlas varude suurusega. See on aga vastuolus kalurite ootuste ning vajadustega. Kui soovitusi riiklikult arvesse võetakse, võib eeldada täiendavaid piiranguid, sh eeskätt Matsalu lahel. Püügipiiranguid ei suurendaks kormoranide arvukuse ohjamine, kalapüügi eeskirju rikkunud isikutele püügiloa väljastamisest keeldumine ja efektiivsem järelevalve, mida on samuti teadlaste poolt soovitatud.

2.4 Töehõive ja elatusvõimalused rannakalanduses

2.4.1 Püügiload

Kalapüügilubade arv on viimastel aastatel olnud väga stabiilne, varieerudes vahemikus 200–215 (Joonis 11). Sama kehtib kalurite kohta. Keskmiselt on ühe loa kohta 1,35 kalurit. Ka see suhe on aastate lõikes vähe kõikunud.

¹⁸Kättesaadav: <https://envir.ee/elusloodus-looduskaitse/kalandus/kalanduse-riiklik-andmekogumise-programm-akp#sampling-methodologi> (külastatud 28.07.2022)

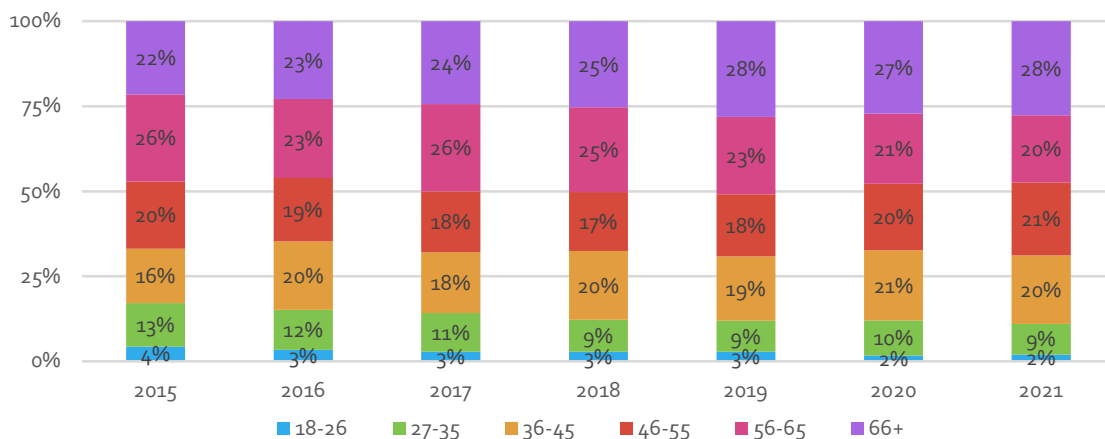
Joonis 11. Kalurite ja kalapüügilubade arv Läänemaal, sh Vormsil (Põllumajandus- ja Toiduamet)

2.4.2 Kalurite vanuseline struktuur

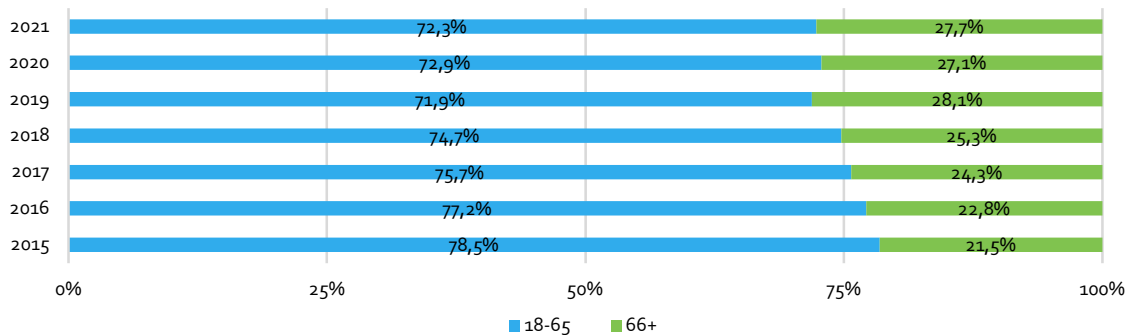
Aasta-aastalt on suurenenud vanemaealiste (66+) kalurite osakaal (Joonis 12). Aastal 2015 oli neid 22% kalurkonnast, 2021. a aga juba 28%. Noorte kalurite (kuni 26-aastased) osakaal on aga seevastu vähenenud 4-lt 2 protsendipunktini. Samuti on vähenenud vanusegrupi 27–35 osakaal (13-lt 9 protsendini).

Keskealiste grupid on enam-vähem võrdse osakaaluga, moodustades igaüks ligikaudu viiendiku kalurkonnast. Seejuures on suurenenud vanusegrupp 36–45 ja vähenenud 56–65 oma.

2/3 kalurkonnast on praegu vanusevahemikus 36–65 eluaastat. Üldpildis on aga piirkonna kalurkond vananev – järjepanu on kasvanud vanema- ja vähenenud tööealiste osakaal (Joonis 13).

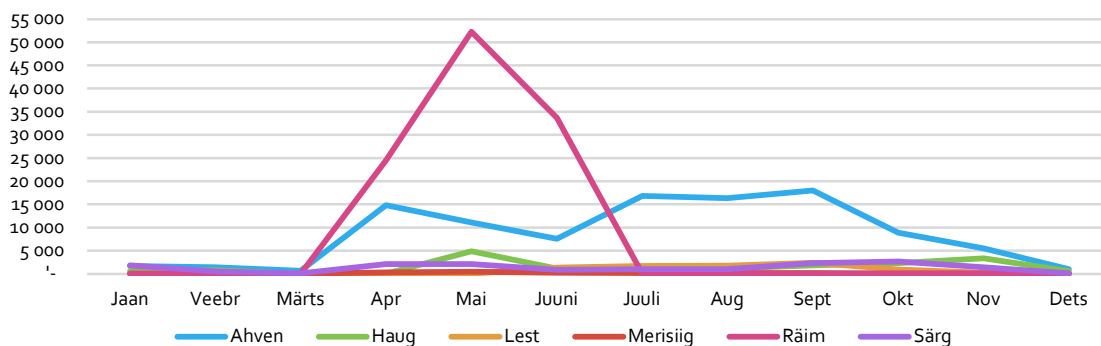
Joonis 12. Kalurite vanuselise struktuuri muutus 2015–2021 Läänemaal, sh Vormsil (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Joonis 13. Töö- ja vanemaealise kalurkonna osakaalu muutus (Põllumajandus- ja Toiduamet)

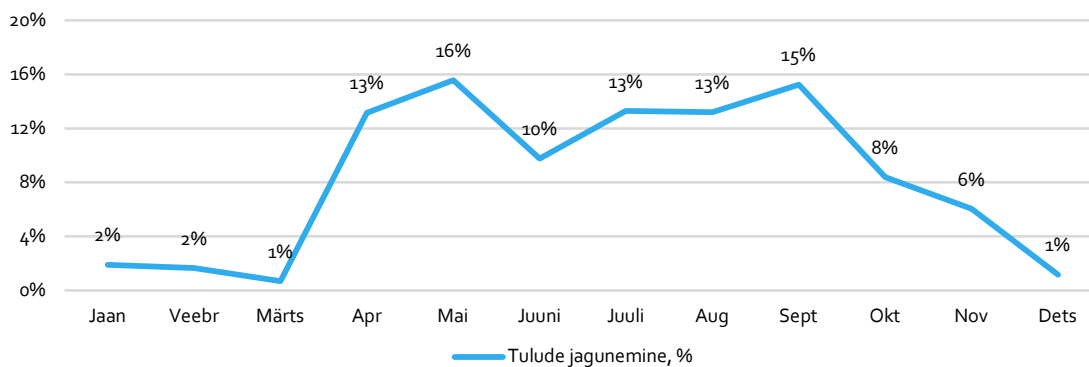
2.4.3 Püügi ja tulu sesoonsus

Rannakalurite püük Läänemaal on hooajaline. 2021. a andmete põhjal algab aktiivne püük märtsis ja lõpeb septembris-oktoobris (Joonis 14). Dünaamika oli sama ka eelmisel perioodil. Kõige hooajalisem on räimepüük, mille kõrgpunkt on mais. Ahvenat (enim tulu andev liik) püütakse läbivalt kogu perioodil.

Joonis 14. Olulisemate kalaliikide püük kuude lõikes 2021. a Lääne maakonnas, kg (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Tulude mõttes on hooaeg lühem. Perioodil aprill–september (6 kuud) saadakse 80% tuludest (Joonis 15). Niisiis vajavad rannakalurid püügivälisel ajal täiendavaid sissetulekuid, kuna tulude maht on väike (vt peatükk 2.2.3) ja lisaks jaguneb see aasta lõikes ebaühtlaselt.

Joonis 15. Tulu jagunemine olulisemate kalaliikide püügist kuude lõikes 2021. a Lääne maakonnas (Põllumajandus- ja Toiduamet)

2.4.4 Sissetulekud kalapüügist

Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukavas aastani 2030 sedastatakse, et püügist saadav keskmine tulu rannapüügis on väike ning kalapüük ei ole püügiandmete kohaselt enamikule kaluritele ainsaks sissetulekuallikaks. Eestis püüavad keskmiselt 30% loa omanikest alla 200 kg kala aastas.

Uuringus „Kutselise ja harrastuspüügi sektorite vahel võimalike vastuolude ja ühishuvide kaardistamine“¹⁹ on välja toodud, et suhteliselt stabiilne kalurite arv ja samas järjepanu langev kala müümisest saadava tulu osa nende sissetulekutes näitab, et üha rohkem kalureid ei suhtu kalapüüki kui elatusvahendisse. Järjest enam on juurdunud hoiak, et kalapüük on rannaäärse elu üks komponentidest, millest ei taheta loobuda. Kala püütakse isegi siis, kui sama aega saaks kasutada suurema tulu teenimiseks mõnel teisel elualal²⁰. Niisiis, kalapüügist saadava sissetuleku väike osakaal Eesti keskmise rannakaluri elus on paraku normaalsus. Uuringus ei soovitata seda kunstlikult muutma hakata. Teisalt ongi rannakalandus elustiil ja osa kultuuripärandist, mis ilma toeta ei pruugi püsima jääda.

Läänemaal on olukord sarnane riigi keskmisega. Nimelt püüdis 2021. a 6% püügiloa omanikest 57% kogu saagist, 11% püügiloa omanikest aga juba 72% (Tabel 6). 93 püügiloa omanikku 143-st püüdsid aastas vähem kui 1000 kg kala.

Seega võib üldjoontes järeldada, et suurusjärgus 10 püügiloa omanikku (aastate lõikes number pisut varieerub) piirkonnas saavad oma peamise sissetuleku kalapüügist²¹. Seejuures on suuremad püüdjad aastate lõikes väikeste erinevustega samad. Ülejäänutele on see pigem kõrvaltegevus või hobi.

¹⁹ Kättesaadav: <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:290296> (külastatud 2.08.2022)

²⁰ Sama kinnitasid kaluritega läbi viidud intervjuud.

²¹ Arvestatud on neid, kes püüavad üle 10 000 kg kala aastas.

Tabel 6. Püügikoguste jagunemine Läänemaa püügilubade omanike vahel (Põllumajandus- ja Toiduamet)²²

	2017	2018	2019	2020	2021
Püük kokku, kg	437 400	509 644	492 622	363 540	334 124
Püügiloo omanike arv Läänemaal ja Vormsil	145	146	148	155	143
Püüdjate arv (üle 1000 kg aastas)	64	56	57	57	50
Püüdjate arv (üle 5000 kg aastas)	21	19	20	17	16
Püüdjate arv (üle 10 000 kg aastas)	6	8	15	11	8
Püüdjate % (üle 10 000 kg aastas)	4%	5%	10%	7%	6%
Püütud kogus, kg aastas	200 938	312 449	344 637	207 763	189 399
% püügist	46%	61%	70%	57%	57%
Püüdjate % (üle 5000 kg aastas)	14%	13%	14%	11%	11%
Püütud kogus, kg aastas	307 794	388 671	375 472	250 037	241 989
% püügist	70%	76%	76%	69%	72%
Püüdjate % (üle 1000 kg aastas)	44%	38%	39%	37%	35%
Püütud kogus, kg aastas	409 411	481 303	466 193	336 342	308 756
% püügist	94%	94%	95%	93%	92%

2.4.5 Kalurite kõrvaltegevused

Eelmisest peatükist nähtub, et kalapüük on põhisissetulekuks vaid üksikutele kaluritele. Niisiis tegelevad ülejäänud mitmesuguste kõrvaltegevustega (põllumajandus, loomakasvatus, metsandus, turismiteenuste osutamine jms).

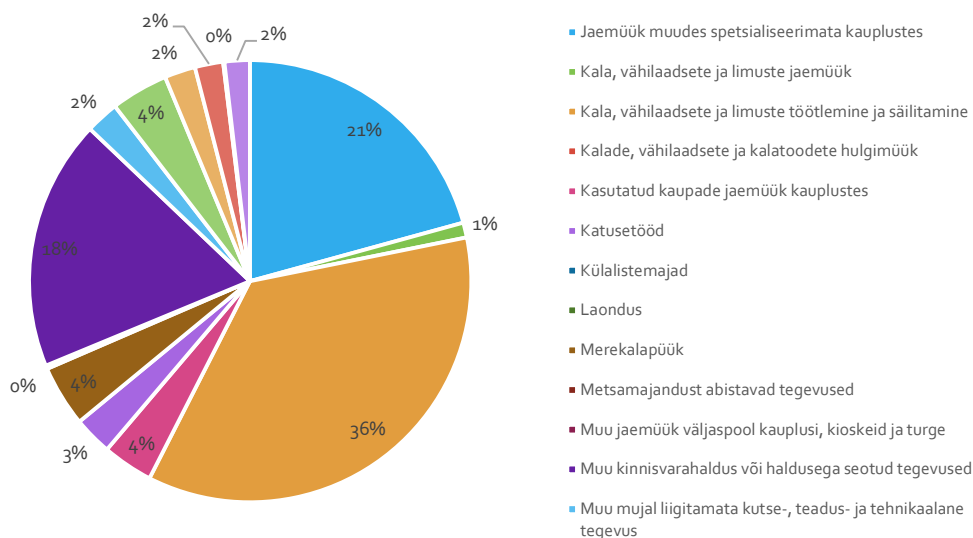
Tegevustest ülevaate saamiseks analüüsiti perioodil 2015–2022 toetust saanute struktuuri Äriregistri andmete alusel. Kokku sai toetust 47 unikaalset asutust, neist 11 FIE-d, 5 KOV-id (Noarootsi Osavallavalitsus on eraldi registrikoodiga), 10 MTÜ-d, 20 OÜ-d ja 1 TÜ. Nendest 47-st oli kalandusega seotud põhitegevusala kokku 17-l organisatsioonil.

Majandusaasta aruanded olid Äriregistrile 2021. a esitatud 19-l äriühingul²³. Neist 8-l oli põhitegevus seotud kalandusvaldkonnaga, ülejäänutel muude tegevustega.

²²Andmed ei sisalda Koonga ja Varbla kalurite numbreid, mis 2021. a moodustasid kogu püügist marginaalse osa ehk 2,9% (10 t). Seejuures ei ületa ühegi püügiloo omaniku aastane püük 2,4 t.

²³ Äriregistri andmestik ei kajasta FIE-de andmeid. Müügitulu on ainult äriühingutel, seega filtreeriti muud organisatsioonid andmestikust välja (kokku oli andmestikus 26 organisatsiooni info).

2021. a müügitulu alusel oli suurima osakaaluga (36%) kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine (Joonis 16). Arvestada tuleb, et selle taga on üksnes kaks suuremat ettevõtet. Viiendiku müügitulust moodustas jaemüük muudes spetsialiseerimata kauplustes, samasse suurusjärku jäi ka muu kinnisvarahaldus (18%). Merekalapüük moodustas müügitulust üksnes 5%.

Joonis 16. Toetust saanud ettevõtete jaotus 2021. a müügitulu alusel (Äriregister)

Aastate lõikes on toetuse saajate müügitulus olnud mõningaid kõikumisi (Tabel 7). Merekalapüügi osa on jäänud vahemikku 4–10%, kalandusega seotud osa 41–51%. Kokku on toetuse saajatest äriühingud tegutsenud 20-l tegevusalal.

Tabel 7. Toetust saanud ettevõtete müügitulu jaotuse dünaamika (Äriregister)

	2017	2018	2019	2020	2021
Jaemüük muudes spetsialiseerimata kauplustes	356 239	345 490	382 625	409 963	465 702
Kala, vähilaadsete ja limuste jaemüük	37 525	33 913	39 614	22 867	24 314
Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine	745 573	931 344	823 281	740 432	802 190
Kalade, vähilaadsete ja kalatoodete hulgimüük			36 697		
Kasutatud kaupade jaemüük kauplustes	78 163	80 425	81 915	67 613	83 483
Katusetööd	42 609	61 400		86 047	63 211
Külalistemajad	43 651	30 976	24 803	18 419	
Laondus		34 508			
Merekalapüük	94 826	210 173	230 935	160 367	100 897
Metsamajandust abistavad tegevused	15 799	30 016	13 603	6 834	5 212
Muu jaemüük väljaspool kauplusi, kioskeid ja turge			169 465		

Muu kinnisvarahaldus või haldusega seotud tegevused	233 347	176 420	290 813	365 923	411 930
Muu mujal liigitamata kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	4 655	61 652		23 630	54 981
Muud eriehitustööd				70 786	94 025
Nööri, köie ja võrgulina tootmine					50 846
Puhkemaja	55 158	55 349	49 775	51 191	46 126
Puidu saagimine ja hooeldamine					2 125
Saagikoristusjärgsed tegevused					41 936
Sõiduautode ja väikebusside (täismassiga alla 3,5 t) müük			50 081		
Teravilja- (v.a riis) ja kaunviljakasvatus; õlitaimeseemnete kasvatus	75 526	53 821	39 091	33 576	
Kokku	1 783 071	2 105 487	2 232 698	2 057 648	2 246 978
<i>Merekalapüügi osa</i>	5%	10%	10%	8%	4%
<i>Kalandusega seotud osa</i>	49%	56%	51%	45%	41%

2.5 Kalalaevastik

Kalalaevaregistri andmetel oli 2022. a alguses piirkonnas registreeritud 212 kalalaeva (laevad, mille kodusadam oli Läänemaa kalanduspiirkonnas).

Üle 7 m pikkuseid laevu oli 28, s.o 13% kõikidest. Seejuures oli vaid kaks alust, mille üldine pikkus ulatus üle 20 m. Niisiis on suurem osa kalalaevastikust väiksemat sorti paadid.

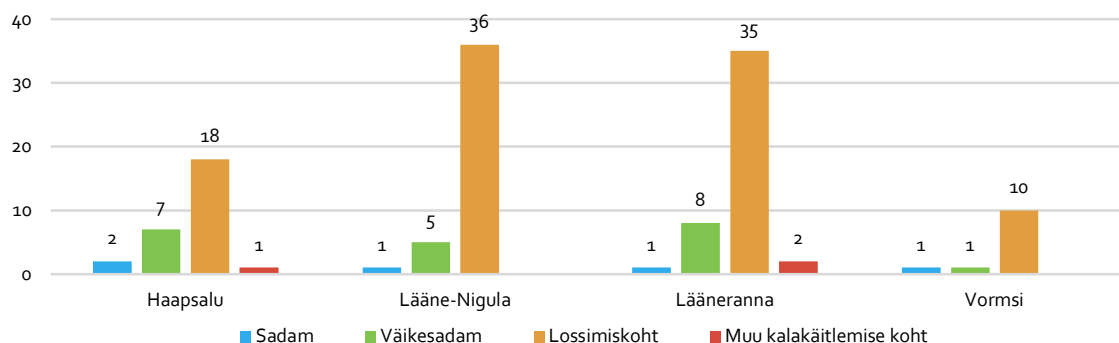
39 alust (18%) on kuni 11 aasta vanused, ülejäänud vanemad. Seejuures on pooled kasutusele võetud enne 2000. aastat.

161 alust on plastikkerega, metallist on 15 ja puidust 36.

2.6 Sadamad ja lossimiskohad

Mitmesuguseid sadamaid ja lossimiskohti on Läänemaa kalanduspiirkonnas rohkesti (Joonis 17). Kokku on seal 128 sadamat ja lossimiskohta, millest 5 on sadamad, 21 väikesadamad, 99 lossimiskohad ja 3 muud kalakäitlemise kohad, kus aga kala ei lossita.

Sadamaregistrisse on piirkonna sadamatest kantud 29, sh Haapsalus 10, Lääne-Nigulas 6, Läänerannas 11 ja Vormsil 2.

Joonis 17. Sadamad ja lossimiskohad Läänemaa kalanduspiirkonnas (Põllumajandus- ja Toiduamet)²⁴

Kõige suurem kogus rannapüügist lossitakse Haapsalu linna sadamates (Tabel 8). Peamiseks toimunud muutuseks on Lääneranna valla koguste vähenemine ja Haapsalu omade tõus. Lossimiskogused erinevad aastati paarisaja tonni võrra.

Tabel 8. Lossimiskogused omavalitsuste lõikes 2017–2021, t (Põllumajandus- ja Toiduamet)²⁵

	2017	2018 ²⁶	2019	2020	2021
Haapsalu	168,3		218,5	136,2	196,8
Lääne-Nigula	31,4		27,5	36,6	23,8
Lääneranna	235,8		271,1	209,6	136,7
Vormsi	0,9		0,7	1,6	0,9
Kokku	436,4	-	517,7	384,0	358,2

Piirkonna neljas sadamas (Puisse, Saastna, Keemu ja Saastna-Tominga) lossitakse peaaegu 65% kogu lossitavast kalast (Tabel 9). Seejuures on teistest suurusjärgu võrra üle Puisse Kalasadam (39,1% kogu 2021. a lossitud kogusest).

Igas omavalitsuses on 1–3 sadamat, mis on lossimiskogustelt teistest olulisemad. Võrreldes eelmise perioodiga pole suuremaid muutusi toimunud, v.a Lääneranna puhul, kus nüüd on rohkem esile kerkinud Vaiste ning Saastna-Tominga. Viimase kahe aasta võrdluses (2020–2021) torkab silma Kiideva sadamas lossitava kalakoguse suurenemine (4,4 tonnilt 12,3-le) ja Virtsu kalasadamas vähenemine (40,3 tonnilt 10,7-le). Viimases on vähenemise tinginud olulise räimepüüdjate tegevuse lõpetamine (piisab vaid ühest, et andmed muutuksid märkimisväärselt).

²⁴Sisaldab ka endiste Varbla ja Koonga valdade andmeid.

²⁵Lossimiskogused sadamates ja püütud kala kogused ei pea samad olema, kuna sadamates võivad lossida ka mõne teise piirkonna kalurid, samuti ei sisalda lossimiskogused kalurite püüki oma tarbeks.

²⁶ Andmebaasis 2018. a andmed püüdvad.

Tabel 9. Olulisemad sadamad ja lossimiskohad omavalitsuste lõikes 2021, (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Haapsalu	Kogus, t 2021	Osakaal KOV-is	Osakaal kogu lossimisest
Puise kalasadam	139,9	71,1%	39,1%
Haapsalu Veski viigi	15,2	7,7%	4,2%
Kiideva sadam	12,3	6,2%	3,4%
Topu sadam	11,8	6,0%	3,3%
<i>Ülejäänud</i>	17,7	9,0%	4,9%
Lääne-Nigula			
Spithami	6,9	29,2%	1,9%
Nõva sadam	4,4	18,5%	1,2%
Saunja	3,9	16,2%	1,1%
Hara sadam	2,4	10,2%	0,7%
Paslepa	1,3	5,4%	0,4%
Dirhami sadam	1,2	5,1%	0,3%
Telise	1,0	4,4%	0,3%
<i>Ülejäänud</i>	2,6	10,9%	0,7%
Lääneranna			
Saastna Vanasadam	35,7	26,1%	10,0%
Keemu	33,2	24,3%	9,3%
Saastna-Tominga	21,2	15,5%	5,9%
Virtsu kalasadam	10,7	7,8%	3,0%
Vaiste	10,7	7,8%	3,0%
<i>Ülejäänud</i>	25,1	18,4%	7,0%
Vormsi			
Förby	0,4	42,0%	0,1%
Rumpo	0,3	28,8%	0,1%
Rälby sadam	0,2	19,0%	0,0%
Borrby	0,1	9,8%	0,0%

Sadamate kasutusaktiivsust näitab lisaks lossitavatele kogustele lossimiskordade arv. 2023. aastal on lossimisi toimunud kokku 62 sadamas. Reeglina toimub lõviosa lossimistest omavalitsuste lõikes kolmes peamises sadamas (

Tabel 10). Reeglina on lossimiskordade arv kõrgem nendes sadamates, kus ka kalakogused on suured, mis on ootuspärane

Tabel 10. Lossimiste arvud ja osakaalud sadamates 2023 omavalitsuste lõikes (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Haapsalu	Arv	Osakaal KOV lossimistest	Osakaal piirkonna lossimistest
Puise Kalasadam	461	24%	9%
Haapsalu Veskiviigi	452	24%	8%
Topu	325	17%	6%
Pullapää	106	6%	2%
Kiideva Sadam	105	5%	2%
Sadama	83	4%	2%
Pusku	66	3%	1%
Haeska	59	3%	1%
Haapsalu	49	3%	1%
Westmeri	49	3%	1%
Laomäe	41	2%	1%
Suur-Holmi	34	2%	1%
Rohuküla	31	2%	1%
Sündevea	17	1%	0%
Haapsalu Kalasadam	16	1%	0%
Jugassaare paadisadam	15	1%	0%
Jursu lauter	4	0%	0%
Kokku	1913		

Lääne-Nigula	Arv	Osakaal KOV lossimistest	Osakaal piirkonna lossimistest
Nõva	388	36%	7%
Spithami	236	22%	4%
Hara	121	11%	2%
Saunja	59	5%	1%
Elbiku	55	5%	1%
Telise	48	4%	1%
Riguldi	43	4%	1%
Dirhami	35	3%	1%
Paslepa paadisadam	27	2%	1%
Einby	22	2%	0%
Rooslepa	14	1%	0%
Roosta	13	1%	0%
Rannaküla Nõva	11	1%	0%
Österby	11	1%	0%
Nõva jõe lauter	3	0%	0%
Osmussaare	3	0%	0%
Võõla	1	0%	0%
Kokku	1090		

Lääneranna	Arv	Osakaal KOV lossimistest	Osakaal piirkonna lossimistest
Virtsu Sadam	554	24%	10%
Vaiste	327	14%	6%
Keemu	254	11%	5%
Saastna Vanasadam	221	9%	4%
Kadariku paadisadam	220	9%	4%
Rooglaiu paadisild	219	9%	4%
Saastna-Toominga	117	5%	2%
Arno-Sadama	87	4%	2%
Pivarootsi	70	3%	1%
Paatsalu	58	2%	1%
Virtsu Kalasadam	48	2%	1%
Paatsalu lauter	46	2%	1%
Paagi ²⁷	28	1%	1%
Matsi	24	1%	0%
Laiasoone	19	1%	0%
Suitsu	19	1%	0%
Rame	8	0%	0%
Pivarootsi Uuetoa lauter	7	0%	0%
Vana-Ranna	4	0%	0%
Avanina talu	2	0%	0%
Virtsu Vanasadam	1	0%	0%
Kokku	2333		

Vormsi	Arv	Osakaal KOV lossimistest	Osakaal piirkonna lossimistest
Rumpo	18	82%	0%
Rälby	2	9%	0%
Borrby	1	5%	0%
Harilaiu lauter	1	5%	0%
Kokku	22		
Kõik kokku	5358		

²⁷ Väljendab Varbla sadama lossimist, mis on ekslikult märgitud Paagi lossimiskoha alla.

2.7 Kala töötlemine ja otseturustamine

Üldiselt hoiavad kalurid saake kodustes tingimustes külmikutes, mis aga seab kogustele piirid. Suuremate koguste puhul müüakse saak reeglina kokkuostjatele.

Esmased hoiustamise tingimused sadamates on olemas Virtsu kalasadamas, Dirhami sadamas, Puise kalasadamas ja Topu sadamas. Väiksemad kogused realiseeritakse välja kujunenud ostjate võrgustiku kaudu.

Põllumajandus- ja Toiduameti andmetel on Lääne maakonnas järgmised tegevusloaga kalakäitlemisettevõtted²⁸:

1. Traalpüüdjad:

- a. Bentros OÜ (kalalaev Kastna, kalandustoodete esmatootmine)
- b. Merehaldus OÜ (kalalaev Milton, kalandustoodete esmatootmine)
- c. OÜ Fortem Holding (kalalaev Kaire, kalandustoodete esmatootmine, toidu ladustamine, fileerimine, rookimine)
- d. OÜ Morobell (kalalaev Ann-Mari I, Kuressaare, Ramsi, kalandustoodete, esmatootmine, kalandustoodete valmistamine, kala lossimine)
- e. OÜ Caroline (kalalaev Pringi, kalandustoodete esmatootmine)
- f. TÜ Eesti Kutseliste Kalurite Ühistu²⁹ (toidu ladustamine, kalandustoodete valmistamine)

2. Rannapüüdjad:

- a. Derhamn OÜ (kalandustoodete valmistamine, fileerimine, rookimine, toidu valmistamine)
- b. Jaak Sünt (kalalaev alla 12 m, kalandustoodete esmatootmine)
- c. Mellson Grupp OÜ (kala lossimine)
- d. OÜ MSE-NET (Pusku Turismitalu, kalandustoodete esmatootmine, fileerimine, rookimine)
- e. Paisumaa OÜ (kalandustoodete valmistamine, fileerimine, rookimine)
- f. Tekametsa OÜ (kalalaevad alla 12 m, kalandustoodete esmatootmine)

Pärnu maakonnast Läänemaa rannakalanduspiirkonda kuuluvas Läänemaa vallas on registreeritud järgmised tegevusloaga ettevõtted:

1. AS Saarte Liinid (kala lossimine)
2. Amento OÜ (kalandustoodete valmistamine)
3. Kipper Kala OÜ (kalandustoodete valmistamine, rookimine)

Lisaks tegeletakse kalakäitlusega ka eraelamus. Põllumajandus- ja Toiduameti andmetel on Läänemaal selliseid ettevõtteid³⁰:

²⁸Register: jvis.agri.ee (külastatud 3.08.2022)

²⁹Tegemist on traalpüüdjate tootjaorganisatsiooniga

³⁰Kättesaadav: jvis.agri.ee (külastatud 15.02.2024)

1. Ilunaut OÜ
2. Kaisi Käsitööd OÜ
3. Otsapoisid OÜ
4. OÜ Kalasaba
5. OÜ Noskippel
6. TÜ Ahko Kala

Seega moodustavad tegevusloaga töötajad kaluritest väikese osa, mis on samas püügikoguseid arvestades ka ootuspärane. Vähest töötlemist (väärindamist) kinnitasid ka strateegia koostamise raames läbi viidud seminarid-intervjuud.

2.8 Kala ja kalatoodete tarbimine

Eesti Konjunktuuriinstituut viis läbi uuringu „Kala ja kalatoodete tarbimine“³¹, kus tõdetakse, et Eesti on küll mereriik, kuid kala tarbimise osas ollakse pigem tagasihoidlikud. 2020. aastal tarbiti Eestis SA leibkonnauuringu andmetel kala ja mereande elaniku kohta toote kaalus 9,5 kg, sellele lisandub väljaspool kodu tarbitud kala hulk. Eesti tarbija eelistab eelkõige punast kala, mis on aga valdavalt osas imporditud. Populaarsuse põhjuseks võib olla selle kättesaadavus peaaegu igas poes. Kohalikku kala ostmiseks peab tarbija aga sageli rohkem vaeva nägema (minema eraldi müügipunkti, omama otsekontakti kaluriga vm). Lõhele järgnevad kilu, räim ja heeringas, mis samuti suures osas põhineb Leedu ja Läti kalatööstuse toodetele, mitte kohalikul värskel kalal.

Traditsiooniliselt tarbitakse kala kõige enam rannaäärsetes piirkondades, Saaremaal, Hiiumaal, Läänemaal, keskmisest suurem sissetulek soodustab tarbimist Tallinnas. 2020. aasta andmed näitasid, et

Kala müügi ja turustamisega tegelevad piirkonna kalurid on seisukohal, et värsket kala tarbimine on langustrendis. Selle peamiseks põhjuseks on selle generatsiooni, kellel oli harjumus värsket kala otse kalurilt osta ja sellest süüa valmistada, ära kadumine. Enamik kalureid leiab, et otsemüük on sel põhjusel oluliselt vähenenud. Tänapäeva noorematel inimestel ei ole aega, oskusi ega tahet värsket kalaga tegeleda, vaid pigem ostetakse juba töödeldud kala ja valmistoodangut. Seda kinnitab ka läbiviidud uuring, et noored ja lastega pered tarbivad kala pereliikme kohta vähem võrreldes lasteta perede ja vanemaealistega. Olulist rolli mängib ka hind – kui liha või kana on oluliselt odavam osta, siis langeb hinnatundliku tarbija puhul valik kala kahjuks. Ka uuringu tulemused näitavad, et kala ja kalatooteid osteti leibkonnaliikme kohta endiselt 5,6 korda vähem (9,5 kg toote kaalus 2020. a), kui liha ja lihatooteid (toote kaalus 52,6 kg) ja neile kulutati 3,8 korda vähem. Kulutused kalale sõltuvad sissetulekust tuntavamalt kui teised toiduainegrupid. Suurema tuluga tulugrupis kulus kalatoodetele pereliikme kohta 1,8 korda enam (86 eurot 2020. aastal) kui kõige madalamas tulugrupis (47 eurot aastas). Küll aga hindavad kalurid seda trendi pigem üldiseks, mitte piirkonna spetsiifiliseks (piirkond ei erine ses osas ülejäänud Eestist).

2020. aastal olid kulutused kalale, kalatoodetele ja mereandidele Läänemaal 70 eurot leibkonnaliikme kohta (kõrgeim Hiiumaal 110,5 eurot ning madalaim Valgamaal 51,1 eurot) moodustades 4,7 % toidukuludest. Kulutused värsketele kalale olid sellest 21,7 eurot ehk 32,1

³¹ Kättesaadav: <https://www.agri.ee/media/7985/download> (Külastatud 02.01.2024)

% Värsket kala osakaal oli kõige kõrgem Hiiumaal (45,7%) ning madalaim Pärnumaal (29,2%).

2.9 Kalaturism

Suurimaks turismiteenuste- ja pakettide info vahendajaks on Eesti ametlik turismiportaal puhkaeestis.ee. Seal on Eesti jaotatud viieks piirkonnaks – Tallinn, Põhja-Eesti, Lõuna-Eesti, Lääne-Eesti ja saared. Seetõttu ei ole võimalik Lääne maakonna kohta detailset ülevaadet anda.

Peamiste sihtkohtadena on välja toodud Pärnu, Haapsalu, Soomaa rahvuspark, Matsalu rahvuspark, Noarootsi ja Nõva. Peamised märksõnad on linnades toimuvad sündmused, Läänemaal domineerib linnuvaatluse jm sellega seonduv temaatika. Noarootsi ja Nõva kirjeldusest võib leida viiteid kohalikule kalale (saab maitsta kohalikku kala jms).

Kala ja selle püügiga seonduvaid pakkumisi on aga vähe. Välja saab tuua Dirhami Kalakohviku, traditsioonilise kalapüügi Nõval, kuid rohkem konkreetset kalaturismiga seonduvat ei pakuta. Teenused on piirkonnas keskendunud majutusele, toitlustusele, matkadele, linnuvaatlusele, matkamisele.

Niisiis ei teki Läänemaast kalandusturismi piirkonna kuvandit. Pakkumisi kas ei olegi või ei ole neid piisavalt reklaamitud. Teenuste põhirõhk on ennekõike turismil.

2.10 Koolitusvajadus

Info kalurite koolitusvajaduse kohta pärineb peaaegselt strateegia koostamise protsessi raames läbi viidud aruteludest. Ka ei õpetata Läänemaa rannakalanduspiirkonnas kalandust ega sellega seotud valdkondi, puuduvad kaluritele suunatud koolitused. Sellest tulenevalt nähakse koolitusvajadusi järgmiselt:

- Üldteadmiste koolitused – näiteks turundus ja müük, mis aitavad kalureil oma saaki tulemuslikumalt realiseerida, aga ka erinevad digipädevused, seadusandlus, toidutehnoloogiad, toidukäitlemine, säilitusainete kasutamine, olemaks kursis viimaste nõuetega
- Õppereisid teistesse piirkondadesse, sealjuures välismaale, omandamiseks kogemusi teiste näitel
- Tegevust mitmekesistavad koolitused – mõne uue konkreetse teadmise ja oskuse omandamine, et olla suuteline kalapüügi hooaja välisel ajal omale elatist teenida.

3 Piirkonna arenguvajadused ja potentsiaal (SWOT ja TOWS)

Läänemaa kalanduspiirkonna arenguvajadused ja potentsiaali võtab kokku SWOT-analüüs, mis koostati nelja piirkondliku kaasamisseminari käigus (Tabel 11). Seejuures kinnitavad empiirilised andmed kalurite poolt välja öeldut. Rannakalandus on elustiilina jätkuvalt toimiv, seda toetav taristu (sadamad) on suures osas korras. Teisalt on selge, et rannakalandus iseseisva haruna ei ole majanduslikult tasuv, sest mahud on väiksed ja koondunud üksikute tegijate kätte. Samuti on jätkuvalt probleemne toodetele lisandväärtuse andmine ja koostöö vähesus.

Tabel 11. Läänemaa kalanduspiirkonna SWOT-analüüs

Tugevused	Nõrkused
<ol style="list-style-type: none"> 1. Eksisteerivad tugevad rannakalanduse traditsioonid, sh püügioskused 2. Organisatsioon (LRS) ja võrgustik on toimivad, suutlikkus arendustegevusi ellu viia on olemas 3. Suur osa sadamatest on korda tehtud – esmased vajadused on täidetud 4. Piirkond on huvitav (meri, loodus, kultuuripärand), seda tahetakse külastada 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lisandväärtuse andmine on vähene, s.t ei väärintada – kalurid paiknevad väärtusahela madalamas otsas 2. Koostööd on (turundamisel ja väärimdamisel) vähe, valdav on individualism 3. Ainult kalandus ei ole majanduslikult tasuv 4. Sadamates pakutavate teenuste hulk on vähene 5. Kalurite järelkasvu on vähe, alustamine on kulukas 6. Kala tarbimist ei propageerita piisavalt 7. Olulised väliturud (Valgevene, Ukraina, Venemaa, Euroopa) on suletud – kala müümine on raskendatud 8. Kalurite teadmised ja oskused on tagasihoidlikud, näiteks ei osata turundada. Samuti ei ole teadmisi hooajavalisel ajal muu elatise teenimiseks
Võimalused	Ohud
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasvab kalanduse ja merega seotud turistide hulk – kasvab mitmesuguste teenuste potentsiaalsete tarbijate arv 2. Eesti inimesed on muutunud hargmaisteks, sageli on neil teine elukoht, rannikul – suureneb rannakülade elanike arv 3. Kalavarud suurenevad 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kalavarud vähenevad veelgi, sh kormoranide ja hüljeste tõttu 2. Lisanduvad täiendavad (looduskaitse- ja bürookraatlikud) piirangud 3. Harrastuskalurite võimaliku ebasoovitava tegevuse piiramine toob kaasa kitsendused kutselistele kaluritele 4. Inimeste tarbimisharjumused muutuvad – kala muutub üha vähem populaarseks

Kombineerides omavahel tugevusi ja võimalusi, tugevusi ja ohte, võimalusi ja ohte ning nõrkusi ja ohte, on võimalik välja selgitada peamised märksõnad, millele järgmisel perioodil kõige enam tähelepanu pöörata (TOWS-analüüs).

Tugevuste ja võimaluste kombinatsioon

Tugevuste ja võimaluste kombinatsioonidest kerkivad enim esile olemasolevad rannakalanduse traditsioonid ja potentsiaalselt lisanduda võivate turistide arv. See loob rannakaluritele täiendavad võimalused oma sissetulekute suurendamiseks uute teenuste väljaarendamise ja pakkumise kaudu. Lisaks peitub potentsiaal juba olemasolevates sadamates – neis täiendavaid teenuseid välja arendades on samuti võimalik piirkonda külastavatele inimestele rohkemat pakkuda. Kolmandaks oluliseks teemaks on kalatoodete väärimine – nõudluse suurenedes on võimalik väärimatud toodete eest kalurite sissetulekuid suurendada.

Prioriteedid: majandustegevuse mitmekesistamine teenuste spektri laiendamiseks; kalurkonna teadmiste ja oskuste arendamine, et teenuseid parimal võimalikul viisil välja töötada ja turundada; sadamate edasine arendamine; kalandustoodete töötlemine ja väärimine; kultuuripärandi edendamine, suurendamiseks piirkonna eripära veelgi; looduskeskkonna parendamine, mis aitab kaasa keskkonna säilimisele ja kalavarude suurenemisele.

Tugevuste ja ohtude kombinatsioon

Tugevuste ja ohtude kombinatsioonidest kerkib esile vajadus leida võimalusi kalurite sissetulekute säilitamiseks ka tingimustes, kus kalavarud vähenevad või täiendavad piirangud takistavad püüki. Võimaluseks on siinkohal majandustegevuse mitmekesistamine nii sadamates kui ka kalurite poolt.

Prioriteedid: turismi arendamine nii sadamates (sadamate taristu arendamine) kui kalurite poolt (mitmekesistamine), mida toetab kalurite teadmiste ja oskuste suurendamine.

Nõrkuste ja võimaluste kombinatsioon

Nõrkuste ja võimaluste puhul tuleb välja tuua valmisoleku tagamine, pakkumaks turistidele (ja osa aastast koha peal elavatele inimestele) vajalikke teenuseid

Prioriteedid: kalurite teadmiste ja oskuste edendamine, teenuste arendamise ja turundamise eesmärgil; majandustegevuse mitmekesistamine, et teenuseid oleks ka püügivälisel perioodil (sama kehtib sadamate taristu arendamise kohta).

Nõrkuste ja ohtude kombinatsioon

Nõrkuste ja ohtude kombinatsioon on olemuslikult vältimise strateegia. Arengut sellega ei kaasne. Seega on oluline vältida väärtusahela madalamas otsas paiknemist ja vähest koostööd, mis võimendavad kõiki ohte, kui need realiseeruma peaksid.

Prioriteedid: siinkohal on olulised kõik tegevused, et vähendada nõrkusi ja ennetada ohtude realiseerumist – kalurkonna teadmiste ja oskuste edendamisele kaasaaitamine, tegevuste

mitmekesistamise toetamine, väärindamise ja otseturustamise toetamine, kalurkonna ühtekuuluvustunde suurenemisele kaasaaitamine, rannakalanduse ja kohaliku merekultuuri populariseerimine, sadamate taristu parendamine ja tegevuste mitmekesistamine kalasadamas, piirkonna looduskeskkonna tingimuste parendamine.

Kokkuvõtvalt ilmneb, et tänaste nõrkuste elimineerimiseks on vajalik jätkata praegusega sarnasel kursil – investeerida sadamatesse, toetada püütud kala väärindamist ja kalurite tegevuse mitmekesistamist, sest ainuüksi kalapüügist ei ela ära.

Teisalt on tarvis panustada tootearendusse ja (ühis)turundusse. Väikeste mahtude puhul saab mastaabiefekt tekkida ühisest tegutsemisest, olgu selleks siis ainult turundus, kui ühistulises tegevuses ei suudeta kokku leppida. Samuti on tarvis mõelda, kuidas väikeste mahtude pealt võimalikult suurt tulu saada.

Rannakalanduse sektori mahtu ja seniseid arenguid arvestades ei ole realistlik oodata olulist majanduslikku hüpet. Küll aga väärrib säilitamist rannakalandus elustiilina, sest lisaks sellele, et see on osade jaoks elatusallikas, lisab see piirkonnale märkimisväärsed eripära.

4 Strateegia (eesmärgid ja meetmed)

4.1 Visioon

Läänemaal³² on rannakalandus elujõuline elustiil ka 2030+. Rannikukogukonnad on aktiivsed ja ettevõtlikud, leides pidevalt uusi viise oma tegevuse kestlikkuse tagamiseks.

4.2 Eesmärgid ja tegevused

Läänemaa Rannakalanduse Selts rakendab kõiki regionaalministri määruses „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“³³ märgitud tegevussuundi, sest need aitavad visiooni saavutamisele ja missiooni täitmisele kaasa.

4.2.1 Tegevussuund 1: vee-elusressursside väärimine ja otseturustamine

Rannakalurid tegutsevad sageli väärtusahela madalamas otsas, müües püütud kala kas kokkuostjale või vähesel määral töödelduna lõpptarbijale. Väikeste püügimahtude juures ei taga see kaluritele märkimisväärset sissetulekut. Rannakalanduse majandusliku tasuvuse suurendamiseks vajab toetamist nii väärimiseks kui ka müügiks vajalike tingimuste loomine.

Tegevussuuna nr 1 eesmärk: Rannakalurite tulu vee-eluresursside väärimisest on suurenenud.

Tabel 12. Tegevussuuna nr 1 eesmärgi mõõtmine

Mõõdik ja meetodika	Algtase 2022	Sihttase 2030
Rannakalurite müügitulu töödeldud vee-eluresurssidest (iga-aastane küsitlus toetuse saajate seas; PRIA kogutav näitaja) ³⁴	Ei ole mõõdetud	Suund: stabiilne või kasvav ³⁵

³² Läänemaa all on silmas peetud Läänemaa Rannakalanduse Seltsi tegevuspiirkonda.

³³ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/119102023013>

³⁴ Vastavalt määruse „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“ lisale nr 6 (PRIA kogutavad meetme tulemuslikkuse näitajad).

³⁵ Mõõdetakse iga toetust saanud kaluri kohta eraldi, mille liitmisel saadakse koondtulemus.

Lisaks kogutakse seireandmeid järgmiste näitajate kohta (kohustuslikud PRIA kogutavad näitajad)³⁶:

- Kasusaavate isikute arv
- Uute kalapüügi- ja/või vesiviljelustoodete arv
- Kasutusele võetud taastuenergia tootmiseseadmete võimsus

Peamised tegevused eesmärgi saavutamiseks ja toetust taotlema võivad isikud on loetletud meetme määruses: „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“.

4.2.2 Tegevussuund 2: sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine

Kalanduspiirkonnas on mitmeid sadamaid. Eelmisel perioodil rahastati seitsme sadama arendamist. Suur hulk tööd on tehtud, kuid siiski pole sadamad veel lõplikult välja arendatud. Samuti puuduvad neis enamasti teenused, mis ei ole otseselt kalapüügiga seotud, kuid millel on oluline mõju sadama majandusliku kestlikkuse tagamisel. See tähendab, et on vajadus laiendada sadamates pakutavate teenuste spektrit, et need suudaksid ennast lõppkokkuvõttes ise ära majandada.

Arvestades rahaliste ressursside piiratust, on mõttekas kontsentreerida vahendid just sinna, kus neist kõige enam kasu on, see tähendab sadamatesse, mida on järjepanu arendatud. Kõigile natuke jagamine (s.o kõigi piirkonna sadamate lisamine toetust saada võivate nimekirja) viib olukorrani, kus mitte ükski piirkonna sadam ei ole täielikult välja arendatud ega paku laia teenuste spektrit. Seetõttu on oluline toetuse fookuseerimine. Ka meetme määrus sisaldab vastavasisulist nõuet.

Tegevussuuna nr 2 eesmärk: Läänemaa kalasadamad on korras ja neis pakutakse mitmekesiseid teenuseid nii kaluritele kui küllastajatele.

Tabel 13. Tegevussuuna nr 2 eesmärgi mõõtmine

Mõõdik	Algtase 2022	Sihttase 2030
Teenuste arv sadamates (andmed sadamatelt; PRIA kogutav näitaja)	2022. a pakuti sadamates ³⁷ kokku 36 teenust	Suund: kasvav

³⁶ **NB!** Sihttasemeid nendele näitajatele ei määratleta, kuna need on prognoosimatud. Küll aga koostatakse perioodi lõpus nende ülevaade, analüüsimeks, millistele tegevustele on enim toetust küsitud. Sama kehtib teiste tegevussuundade seirenäitajate kohta.

³⁷ Arvestatud on sadamaid, mille arendamiseks on lubatud perioodil toetust taotlema; andmed sadamate ankeetidest. Tegemist ei ole unikaalsete teenustega, näiteks WC-d jms on loetletud mitmel korral.

<u>Sadamate kasutatavus</u> (andmed sadamatelt; PRIA kogutav näitaja)	2022. a kasutas sadamaid kokku 240 ³⁸ kalurit, 134 kalapüügi loa omanikku	Suund: kasvav
---	--	---------------

Lisaks kogutakse seireandmeid järgmiste näitajate kohta (kohustuslikud PRIA kogutavad näitajad):

- Kasusaavate isikute arv
- Kasutusele võetud taastuenergia tootmisseedmete võimsus

Toetust saab taotleda järgmistele sadamatele (**lisas 1 on iga sadama kohta toodud detailne info**): Dirhami sadam, Bürgermeistri sadam, Hara sadam, Nõva sadam, Puise kalasadam, Rälby sadam, Topu sadam, Varbla sadam ja Virtsu kalasadam. Toetuse taotlemise eeltingimus on sadama registreeringu olemasolu Sadamaregistris.

Need sadamad on kantud toetust taotleda võivate sadamate nimekirja, kuna tegemist on rannakalurite peamiste lossimiskohtadega, mida on aastate vältel järjepanu arendatud. Samuti on tegemist kogu kalanduspiirkonda mõistlikult katva kalasadamate võrgustikuga (geograafiline paiknemine, vt ka kaarti peatükis 2.1), sh et kaetud oleks piirkond, mis varasemalt Läänemaa kalanduspiirkonna alla ei kuulunud, elavdamaks rannakalandust ka selles piirkonnas.

Toetust taotleda võivates sadamates lossiti 2022. a ligi 10 tuhat tonni kala. Suurim osa sellest pärineb Dirhami sadamast, mis tegeleb ka traalipüügi teenindamisega. Kutseliste kalurite poolt lossiti 2022. a kokku ligi 150 tonni kala. Suurim rannapüügi lossimine oli Puise kalasadamas (95,3 tonni). Kokku kasutas sadamaid 134 kalapüügiloa omanikku.

Tabel 14. Toetust taotleda saavate sadamate koondülevaade (info sadamatelt)

Sadam	Lossitud kala kogus 2022 (t)	Kalapüügiloa omanike arv	Loale kantud kalurite arv	Harrastuskalurite arv	Muude kasutajate arv	Teenuste arv	Lisanduvate teenuste arv
Dirhami	1,2 ³⁹	24	43	245	1247	6	5
Bürgermeistri	27,9	25	35	25	60	4	10
Hara	1,5	14	39	180	16	4	4
Nõva	4,5	9	17	21	30	2	4
Puise	95,3	17	40	50	80	6	2
Rälby	0,05	4					6
Topu	14,7	16	19	60	400	6	2
Varbla	0,47	5	7	26	628	6	4
Virtsu	1,2	20	40	20	65	2	
	146,82	134	240	627	2526	36	37

³⁸ Arvestatud on sadamaid, mille arendamiseks on lubatud perioodil toetust taotleda; andmed sadamate ankeetidest.

³⁹ Koos traalipüügi lossimisega 9585 t

Dirhami sadam

Sadamakood: EE DIR

Tegemist on aastaringsest kasutatava sadamaga, mis talvel teenindab traalpüüki ja suvel ennekõike rannakalandust. Samuti on turismil oluline osa. Teenustespekter on mitmekesine – mitmekülgsed kala töötlemisvõimalused (fileerimine, suitsutamine, pakendamine jms), samuti pakutakse laevade remonditeenust ja ladustamise võimalusi. Plaanis on edasi arendada laevaremonditeenust, ehitada välja karavanipark, tegeleda toitlustusteenuste arendamisega ja arendada kalandusalast õppe-puhkekompleksi.

Bürgermeisteri sadam

Sadamakood: EE BUR

Seni Haapsalu linnas kui asusutsüksuses muud kalasadamat kutselistele kaluritele ei ole ning seni on veeskamine ning lossimine toimunud pigem kaootiliselt. 2022. aastal omandas Haapsalu Linnavalitsus sadama kinnistud ning 2023. aastal kanti sadam sadamaregistrisse. Seega puuduvad seal kala töötlemise ja hoiustamise võimalused. Samas on sadamaala kasutuses väikelaevade hoidmiskoha, talisupluse ja purjetamise algõppe alana. Plaanis on välja arendada esmajärjekorras teenused rannakaluritele (veeskamine, lossimine), samuti esmased olmetingimused. Bürgermeisteri sadamasse on võimalik koondada kõik Haapsalu linnas ja selle lähiümbruses tegutsevad kalurid. Tegemist on ka sadamaga, mis tänu laevatee lähedusele, mida kasutavad traallaevad, on aastaringsest kasutatav.

Hara sadam

Sadamakood: EE HRA

Tegemist on sadamaga, mida kasutatakse jäävabal ajal peamiselt harrastus- ja kutseliste kalurite poolt. Korda on tehtud kaid, rajatud slipp ja killustikkattega parkla. Kala töötlemise ja hoiustamise tingimusi veel ei ole. Kavas on rajada sadamahoone kaluritele vajalike teenuste pakkumiseks.

Nõva sadam

Sadamakood: EE NVA

Tegemist on alles 2022. a osaliselt rekonstrueeritud sadamaga, mistõttu eelmisel aastal veel teenuseid ei osutatud, v.a kohaliku kogukonna üritused. Plaanis on välja arendada pesemisvõimalused ja toitlustus, samuti jalgrataste laenus. Vajadus on slipi järele, samuti vajab süvendamist akvatoorium ja rajamist teenindushoone. 2022. aasta lossimiskogused on tagasihoidlikud teostatud sadama rekonstrueerimistöde tõttu.

Puise kalasadam

Sadamakood: EE PIS

Tegemist on ennekõike rannakalandusele fokusseeritud sadamaga, mida on järjepidevalt arendatud. Olemas on kala esmatöötlemise võimalused, samuti konsoolkraana paatide tõstmiseks. Sadamas pakutakse ka mereturismi teenuseid. Plaanis on puhastada sadama akvatoorium, samuti laiendada kalatöötlemise võimalusi (miinuskamber, kalafileerimismasin). Puise kalasadam asub heade püügipiirkondade läheduses ning on seetõttu atraktiivne nii kutselistele, kui ka harrastuskaluritele. Lähim sadam on Kiideva, kuid seal ei ole sissesõiduks süvis piisav ning puuduvad võimalused lossimiseks, laadimiseks ja hoiustamiseks. Puise sadamat kasutatakse erinevate loodushoiutööde teostamisel lähedal asuvatel saartel ja laidudel.

Rälby sadam

Sadamakood: EE RLB

Tegemist on mõnevõrra erandliku sadamaga, kuna Vormsi saar on geograafilisest eripärasest tulenevalt muust sadamavõrgust eraldatud. Tegemist on ajalooliselt kogukondliku külasadama ja kalastuskohaga. Praegu kalurite tegevuseks vajalikke tingimusi ei ole. Plaanis on rajada abihooned kala esmaseks töötlemiseks. 2023. aastal teostatud sadama arenduse I etapi raames rekonstrueeriti sadamamuul, kindlustati kallas ning rajati slipp. Tööde tulemusena on saare põhjakaldal paatide hoidmise ja paatide veeskamise võimalus, aga ka parem valmidus sadama ehitusprojekti lõplikuks teostamiseks.

Topu sadam

Sadamakood: EE TOP

Tegemist on toimiva kalasadamaga, kus on olemas vajalikud tingimused kala esmaseks töötlemiseks. Samuti on sadamas võimalik hoiustada veesõidukeid, ööbida ja tegeleda veespordiga. Plaanis on suurendada sadamakohtade arvu, kuna nõudlus näitab kasvutrendi. Samuti vajab renoveerimist remondihall. Ajalooliselt on sadamale valitud hea asukoht olles kaitstud meretuulte ja talvise jää eest, samuti ei kandu sissesõiduteele setteid. Mere poolt kaitseb sadamat merele ulatuv maanina.

Varbla sadam

Sadamakood: EE VPS

Tegemist on varasemalt teise kalanduspiirkonda kuulunud sadamaga, mille põhisuunitlus on olnud turismil. Seetõttu puuduvad ka praegu kala esmatöötlemise tingimused, mis on kavas järgmistel aastatel rajada (väärindamise ruumid ja seadmed). Samal põhjusel on hetkel ka lossimiskogused pigem tagasihoidlikud. Sadam omab kalasadamana potentsiaali, kuna tegemist on piirkonna sügavaima sadamaga ning võimaldab seetõttu kalapaaditele ideaalse ligipääsu.

Virtsu kalasadam

Sadamakood: EE VIS

Sadama infrastruktuur on suures osas valmis, keskenduda tuleb kala hoiustamisele ja esmatöötlemisele ning kalurite olmetingimuste parandamisele. Samuti on vajadus laiendada teid ja platse ning rajada majandushoone.

Peamised tegevused eesmärgi saavutamiseks ja toetust taotlema võivad isikud on loetletud meetme määruses: „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“.

4.2.3 Tegevussuund 3: majandustegevuse mitmekesistamine

Üksnes kalapüügist saavad põhisissetuleku väga vähesed kalurid. See tähendab, et valdav osa neist vajab lisategevusalasid. Püügivälisel ajal käiakse kas palgatööl või tegeletakse mõnes muus ettevõtlusvaldkonnas. Kaluritele regulaarse sissetuleku kindlustamiseks vajab toetamist võimaluste loomine püügihooajaväliseks tegevusteks, nagu näiteks turism.

Tegevussuuna nr 3 eesmärk: Rannakaluritele on tagatud aastaringne sissetulek.

Tabel 15. Tegevussuuna nr 3 eesmärgi mõõtmine

Mõõdik ja metoodika	Algtase 2022	Sihttase 2030
<u>Toetuse saajate müügitulu, eristades seejuures kalandusega mitteseotud tegevustest</u> (iga-aastane küsitlus toetuse saajate seas; PRIA kogutav näitaja)	Ei ole mõõdetud	Suund: kasvav ⁴⁰

Lisaks kogutakse seireandmeid järgmiste näitajate kohta (kohustuslikud PRIA kogutavad näitajad):

- Kasusaavate isikute arv
- Kasutusele võetud taastuenergia tootmisseedmete võimsus

Peamised tegevused eesmärgi saavutamiseks ja toetust taotlema võivad isikud on loetletud meetme määruses: „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“.

⁴⁰ Mõõdetakse iga toetust saanud kaluri kohta eraldi, mille liitmisel saadakse koondtulemus.

4.2.4 Tegevussuund 4: looduskeskkonna tingimuste parendamine

Kalanduspiirkonnas leidub mitmeid veekogusid, mis on erinevatele kalaliikidele olulisteks kudealadeks. Hoolimata oma tähtsusest ei ole aga nende puhastamisega eriti tegeletud, kuna asjaajamine on keeruline ja otsesest tulu kaluritele nendest projektidest kohe ei tõuse. Laiemalt on teemaks looduskeskkonna üldine seisund, kuna see mõjutab otseselt kalavarude taastootmist. Seega on vajalik tegeleda ka keskkonnaseisundi parandamisega.

Tegevussuuna nr 4 eesmärk: Läänemaa kalanduspiirkonnas on olemas tingimused kalavarude taastootmiseks.

Tabel 16. Tegevussuuna nr 4 eesmärgi mõõtmine

Möödik ja metoodika	Algtase 2022	Sihttase 2030
<u>Kalavarude säilitamisele ja taastootmisele suunatud projektide arv</u> (projektide seire)	1 (Haapsalu Asuküla peakraav)	2

Lisaks kogutakse seireandmeid järgmiste näitajate kohta (kohustuslikud PRIA kogutavad näitajad):

- Heasse keskkonnaseisundisse panustavad, sealhulgas looduse taastamist ja kaitset, ökosüsteemide kaitset, elurikkust, loomade tervist ja heaolu käsitlevate projektide arv
- Kudealade taastamise tegevuse korral korrastatud veekogu pindala
- Mereprügi ja hüljatud püügivahendite kogus

Peamised tegevused eesmärgi saavutamiseks ja toetust taotlema võivad isikud on loetletud meetme määruses: „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“.

4.2.5 Tegevussuund 5: kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine

Rannakalandus on elustiil. Samuti on see osa piirkonna kuvandist, mis loob turistidele lisaväärtust. Samas ei torika rannakalandus ja sellega seonduvad tegevused eriti silma – sündmused on pigem juhuslikud ega ole kajastatud suuremates meediaväljaannetes. Kalurikond on vananev, uue generatsiooni pealekasv sõltub muuhulgas valdkonna populaarsusest. Seetõttu vajavad rannakalanduse ja merendusega seonduvad traditsioonid hoidmist ja esiletõstmist.

Tegevussuuna nr 5 eesmärk: Läänemaa rannakalandus on tugeva identiteedi ja traditsioonidega.

Tabel 17. Tegevussuuna nr 5 eesmärgi mõõtmine

Mõõdik ja meetodika	Algtase 2022	Sihttase 2030
<u>Suursündmuste (vähemalt 250 osalejaga) arv</u> (andmed ellu viidud projektide taotlejatelt)	2022. a toimus 1 suursündmus	Suund: stabiilne või kasvav
<u>Muude sündmuste arv</u> (andmed ellu viidud projektide taotlejatelt)	2022. a toimus 5 muud sündmust	Suund: kasvav

Lisaks kogutakse seireandmeid järgmiste näitajate kohta (kohustuslikud PRIA kogutavad näitajad):

- Kasusaavate isikute arv
- Üritusel osalenud inimeste arv
- Trükiste tiraaž
- Kasutusele võetud taastuenergia tootmiseseadmete võimsus

Peamised tegevused eesmärgi saavutamiseks ja toetust taotlema võivad isikud on loetletud meetme määruses: „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“.

4.2.6 Tegevussuund 6: kalurite teadmiste ja oskuste edendamine

Enesetäiendamine on vajalik igas eluvaldkonnas, nii ka kalanduses. Suutmaks muudatustega kaasas käia ja tagamaks aastaringne sissetulek, on tarvis pakkuda kaluritele võimalusi koolitustel osalemiseks. Seejuures on olulised nii üldpädevusi tõstvad kui ka just konkreetse isiku vajadustest lähtuvad koolitused.

Tegevussuuna nr 6 eesmärk: Kalurkonnal on teadmised ja oskused oma äri arendamiseks ning uute tegevustega alustamiseks.

Tabel 18. Tegevussuuna nr 6 eesmärgi mõõtmine

Mõõdik ja meetodika	Algtase 2022	Sihttase 2030
<u>Koolitustel osalenud kalurite arv, sh unikaalsed osalejad, mehed ja naised</u> (projektide seire; PRIA kogutav näitaja)	Ei ole mõõdetud	Hinnatakse kalurkonna osalemist koolitustel: aasta-aastalt kasvav
<u>Koolitusteemade arv ja nende sisu</u> (projektide seire)	Ei ole mõõdetud	Hinnatakse koolituste teemade arvu: aasta-aastalt kasvav

Lisaks kogutakse seireandmeid järgmiste näitajate kohta (kohustuslikud PRIA kogutavad näitajad):

- Kasusaavate isikute arv
- Toimunud koolituste arv

Peamised tegevused eesmärgi saavutamiseks ja toetust taotlelda võivad isikud on loetletud meetme määruses: „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhtidu kohaliku arengu toetus“.

4.3 Strateegia lõimitus ja uuenduslikkus

Eelpool toodud tegevussuundade eesmärgid panustavad Läänemaa rannakalanduspiirkonna visiooni, tagamaks piirkonna jätkusuutlikkus ning rannakalanduse traditsioonide säilimine.

Oluliseks strateegiat läbivaks teemaks on muutuvate oludega kohanemine, olgu selleks siis kalavarude vähenemine, looduskeskkonnast tulenevad piirangud või mõni muu kriis (nt Covid-19 pandeemia ja jätkuv Ukraina sõda). Selleks panustatakse nii vee-eluressursside väärimdamise ja otseturustamise, majandustegevuse mitmekesistamise, kui ka kalurkonna teadmiste ja oskuste arendamise ning uute tegevustega alustamise tegevussuundades. Need loovad eeldused rannakalurite müügitulu ja sissetulekute kasvuks.

Võrreldes varasema piirkonna tegevusstrateegiaga pannakse enam rõhku looduskeskkonnale ja selle säilitamisele nii kalavarude kui ka laiemas vaates looduskeskkonna tingimuste parandamise tegevussuunas. Uuenduslikuna võimaldatakse nimetatud tegevussuunas lisaks kudealade taastamisele (sh merre rajatavad kudealad) tegeleda ka nuhtlusisenditega (nt hülged, kormoranid), aga ka mereprügi ja muu temaatikaga. Sellega tihedalt seotud strateegia läbivaks teemaks on süsinikuneutraalsete energiaallikate kasutusele võtmine. Kasutusele võetud taastuenergia tootmiseadmete tootmisvõimsus on lausa eraldi seiratav näitaja. Taastuva energiaallika kasutusele võtmisega seotud tegevusi toetatakse järgnevat tegevussuundades: vee-eluressursside väärimdamine ja otseturustamine, sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine, looduskeskkonna tingimuste parendamine, kalandus- ja merendustraditsioonide edendamise. Seega on ressursitõhusate lahenduste kasutusele võtmine strateegia rakendamise oluliseks osaks.

Jätkuvalt on oluline kalasadamatesse investeerimine, seda nii taristuinvesteeringute kui ka kultuurilise pärandi säilimise vaates. Sadamad on ajalooliselt olnud rannapiirkondade elu keskmeks ja inimeste kogunemise kohtadeks olles selliselt olulised traditsioonide kandjad. Sadamate ning nendes toimuvate ürituste toetamine aitab panustada nii traditsioonide säilimisse, kui ka kalandusvaldkonna tutvustamisse ja populariseerimisse. Korrastatud kalasadamad, mis pakuvad rannakaluritele vajalikke teenuseid, on olulised ka kalurite sissetulekute suurendamiseks panustades nii vee-eluressursside väärimdamise ja otseturustamise tegevussuuna eesmärgi kui ka tegevuste mitmekesistamise tegevussuunda võimaldades kaluritel tegeleda näiteks turismiga.

Läänemaa rannakalanduspiirkonna strateegia 2021–2030+ põhineb varasemate perioodide kogemusel ning on seatud eesmäärke arendanud edasi säilitamiseks rannakalandustraditsioone. Strateegia tegevussuundade omavaheline integreeritus aitab seda saavutada parimal viisil võimaldades rannakaluritele aastaringse sissetuleku ning vältides seega sektorist väljumist.

4.4 Seosed teiste strateegiatega

Strateegia on koostatud Läänemaa rannakalanduspiirkonna strateegilise dokumendina, mis ei ole ühegi teise strateegia osa. Küll aga on strateegia koostamisel lähtutud põhimõttest, et seatud eesmärgid oleksid kooskõlas piirkonna kohalike omavalitsuste, maakondade ning üleriigiliste strateegiliste dokumentidega.

Läänemaa rannakalanduspiirkonna strateegia koostamise aluseks on Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 ning Euroopa Merendus-, Kalandus ja Vesiviljelusfondi toel ellu viidava Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika ja integreeritud merenduspoliitika rakendamiskava perioodiks 2021–2027.

Täpsemad seosed kohaliku arengu strateegia tegevussuundade ja teiste arengudokumentide vahel on välja toodud lisa (Lisa 3. Seosed teiste strateegiatega

Tabel 33).

5 Kaasamisprotsess

Strateegia ettevalmistamiseks moodustati 2022. aasta algul **strateegia juhtrühm**, kuhu kuulusid juhatuse liikmed, revisjoni komisjoni liikmed, tegevjuht ning strateegia konsultant. Kokku toimus 7 juhtrühma koosolekut:

1. 17.02.2022 – avakoosolek, strateegia koostamise ajakava ja metoodika
2. 21.04.2022 – eelmise perioodi analüüs, kaasamiskoosolekute kokkuvõtted (SWOT-analüüsi tulemused), esialgsed visioon, missioon, eesmärgid ja mõõdikud
3. 18.05.2022 – eesmärgid ja mõõdikud
4. 31.05.2023 – eesmärgid ja mõõdikud, prioriteetsete sadamate nimekiri
5. 29.06.2023 – hindamiskord ja -kriteeriumid
6. 09.11.2023 – strateegiadokumendi ülevaatus (eesmärgid-mõõdikud, eelarve jaotus tegevussuundade vahel, hindamiskord)
7. 04.01.2024 – strateegia tervikteksti ülevaatamine, viimaste detailide kinnitamine (rahastuskava, sadamate nimekiri)

Kaasamisseminarid toimusid 24.–25. märtsil 2022. aastal neljas piirkonnas: Vormsis (Hullo külas), Haapsalus (Haeskas), Lääne-Nigulas (Elbiku külas) ja Lihulas. Selliselt oli kaetud kogu Läänemaa Rannakalanduse Seltsi tegevuspiirkonda kuuluvad omavalitsused. Kaasamisseminaridel keskenduti nii möödunud perioodile kui ka vaadati tulevikku (sõnastati ideaalnägemus rannakalandusest, soovitusel millega jätkata ning millega tegelemine ei ole niivõrd vajalik) ning tegeleti piirkonna SWOT-analüüsi koostamisega.

Teade kaasamiskoosolekute toimumise kohta edastati seltsi liikmete e-kirja listi, kodulehele, avaldati kohalikus lehes Lääne Elu ning teate levikule aitasid kaasa ka kohalikud omavalitsused kasutades selleks nii enda kodulehti kui ka sotsiaalmeedia kanaleid.

2022. aasta märtsis viidi läbi **küsitlus** nii seltsi liikmete kui ka varasemalt toetust saanud taotlejate seas. Küsitlus koosnes 9 küsimusest, mis puudutasid nii seltsi tegevust ning sellega rahulolu, kui ka toetusmeetmete ja toetuse taotlemisega seonduvat. Küsitlus edastati 102 adreessaadile, kokku vastas 57 inimest.

Intervjuud viidi läbi kohalike omavalitsuste esindajatega ning Sihtasutus Läänemaa esindajaga.

Viidi läbi üks **fookusgrupi intervjuu** kaluritega, kuhu olid kutsutud 7 osalejat (nii kalurid kui ka töötlejad piirkonna eri paigust).

Strateegia koostamise hetkeseisu ja protsessi tutvustati 2 **üldkoosolekul**:

- 31.03.2022 – läbiviidud küsitluse tulemused, piirkondlike kaasamiskoosolekute tulemused, SWOT analüüsi ülevaade ja täiendamine, edasine ajakava ja tegevused
- 26.06.2023 – strateegia ettevalmistamise hetkeseis, püstitatud eesmärgid ja nende täiendamine, edasine ajakava
- 21.03.2024 – toimus üldkoosolek, kus kinnitati piirkonna tegevusstrateegia

Teated koosolekute toimumise kohta edastati seltsi liikmete e-kirja listi, avaldati kodulehel ning kohalikus lehes Lääne Elu.

Kokku osales strateegia koostamise protsessis 71 isikut, neist 54 kutselist kalurit (st 76%). Kõikidest osalejatest moodustasid ühingu liikmed 86% (61 inimest) ja ühingu välised 14% (10 inimest).

Detailsemalt kirjeldab kaasamisprotsessi Lisa 2 (sh Tabel 32).

6 Kohaliku arengu strateegia seire ja hindamise kord ja tegevusrühma suutlikkus strateegiat rakendada

6.1 Missioon ja organisatsiooni arengu eesmärk

MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Seltsi missiooniks on rannakalanduse elujõulisuse tagamine.

Seltsi põhiroll on kalanduspiirkonna tegevusstrateegia elluviimine. Selleks on vajalik, et organisatsioon ise oleks arenev ja kestlik.

Organisatsiooni arengu eesmärk: Läänemaa Rannakalanduse Selts on uuendusmeelne, arenev ja jätkusuutlik kalureid ühendav organisatsioon.

Tabel 19. Organisatsiooni arengu eesmärgi mõõtmine

Möödik ja metoodika	Algtase 2022	Sihttase 2030
<u>Liikmeskonna rahulolu seltsi tegevusega</u> (iga 3 aasta tagant läbi viidav rahulolu-uuring)	62% ⁴¹	Vähemalt 85% küsitletutest on seltsi tegevusega rahul

Seltsi peamised tegevused strateegia elluviimisel (lisaks taotlusvoorude korraldamisele, meetmenõustamisele, tulemuste seirele jms) on:

- Kalurkonna esindamine omavalitsuse, regiooni ja riigi tasandil, sh osalemine seadusandluse väljatöötamisel
- Valdkondliku teabe levitamine kalurkonna hulgas
- Rannakalanduse igakülgne propageerimine
- Kalurite omavahelise koostöö edendamine ja eestvedamine
- Kalurkonna toetamine uute lahenduste väljatöötamisel
- Kogu piirkonda hõlmavate projektide (nt kudealade taastamine) initsieerimine

⁴¹ Küsimus: „Milline on teie üldine rahulolu Läänemaa Rannakalanduse Seltsiga?“. Väited:

- LRS esindab kalurite huve KOV-i ja riigi tasandil
- LRS jagab vajalikku infot kalandussektoris toimuva kohta
- LRS jagab piisavalt infot toetusvõimaluste kohta
- LRS kujundab kalanduspiirkonna üldist arenguvisioni

Skaala: jah, pigem jah, pigem ei, ei, ei oska öelda. „Jah“ vastanute keskmine oli 62%.

6.2 Tegevusrühma töökorraldus

Ühingu tegevuse aluseks on põhikiri ja käesolev tegevusstrateegia.

Läänemaa Rannakalanduse Seltsi kõrgeimaks organiks on üldkoosolek, ühingu igapäevast tegevust juhib ja ühingu esindab 7–9-liikmeline juhatus, kes on oma ülesannete optimaalsemaks korraldamiseks palganud tegevjuhi. Ühingu kontrollorganiks on kuni kolme liikmeline revisjonikomisjon, kes kontrollib juhtorganite poolt vastu võetud otsuste ja muude aktide täitmist, vara ja vahendite kasutamist ja käsutamist. Projektitaotluste hindamiseks moodustab üldkoosolek vähemalt 7-liikmelise hindamiskomisjoni (täpsem kord on kirjeldatud eraldi dokumendis).

Ühingu juhatus ja tegevjuht lähtuvad oma töös põhimõtetest, mis on välja kujunenud Läänemaa Rannakalanduse Seltsi varasema tegevuse ja seniste tegevusstrateegiate koostamise ning elluviimise käigus – tagada liikmete ja huvigruppide võimalused ühingu tegevuses osalemiseks ning toetuste taotlemiseks.

6.3 Eelmise perioodi tegevusstrateegia analüüs

6.3.1 Rahastatud taotlused

Perioodil 2016–2022 korraldas MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts 8 taotlusvooru, rakendades kõiki viit lubatud tegevussuunda. Kokku eraldati perioodil toetust 156-le projektile (Tabel 20). Kokku esitati perioodil 231 toetuse taotlust, mis teeb edukuse keskmiseks määraks 67,5%. Perioodil 2009–2015 oli selleks 83,3%. Vähenemise põhjuseks võib pidada kasvanud taotluste koguarvu (126 üle-eelmisel perioodil ja 231 praegu hinnataval).

Kõige enam toetatud projekte oli majandustegevuse mitmekesistamise suunas (55), aga ka väärindamise tegevussuund oli rohkete taotlustega (52). Ootuspäraselt oli kõige väiksema projektide arvuga koelmualade taastamise suund.

Tabel 20. Toetatud projektid tegevussuundade lõikes (PRIA)⁴²

Tegevussuund	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Perioodil kokku	Osa-kaal
Kalapüügi- või vesiviljelustoodete väärindamine või turustamine	12	7	12	7	9	5	52	33%
Kalasadamate uuendamine	3	1	1	1	1	1	8	5%
Koelmualade loomine või taastamine		1			1		2	1%
Majandustegevuse mitmekesistamine	14	6	8	7	11	9	55	35%

⁴²Aastarvud kajastavad rahastusotsuse tegemist PRIA, mitte seltsi poolt. Selts kinnitas esimesed paremusjärjestused juba 2016. aastal.

Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine	10	6	6	7	5	5	39	25%
Kokku	39	21	27	22	27	20	156	100%
Osakaal	25%	13%	17%	14%	17%	13%	100%	

Valdav osa projektidest (97%) on ellu viidud. Katkestatud on üksnes 4 projekti (Tabel 21).

Tabel 21. Projektide arv 2023. aasta lõpu seisuga (PRIA)

Tegevussuund	Katkestatud	Lõpetatud	Kokku
Kalapüügi- või vesiviljelustoodete väärindamine või turustamine	2	50	52
Kalasadamate uuendamine		8	8
Koelmualade loomine või taastamine	1	1	2
Majandustegevuse mitmekesistamine		55	55
Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine	1	38	39
Kokku	4	150	156
Osakaal	3%	97%	100%

Piirkondadest eristub enim Haapsalu linn, kus on toetust saanud 51% kõikidest rahastatud projektidest (Tabel 22). Arvestades aga seda, et seal elab kõige enam inimesi, on see ka mõistetav.

Tabel 22. Toetatud projektide arv piirkondade lõikes (PRIA)

Piirkond	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Perioodil kokku	Osa-kaal
Haapsalu	16	13	12	10	14	15	80	51%
Lääne-Nigula	8	6	7	7	7	2	37	24%
Lääneranna	9	2	4	4	4	2	25	16%
Vormsi	6		4	1	2	1	14	9%
Kokku	39	21	27	22	27	20	156	100%
Osakaal	25%	13%	17%	14%	17%	13%	100%	

Kokku oli perioodil 47 unikaalset toetuse saajat. Neist 17 said toetust vaid ühel korral, ülejäänud (30) mitmel. Üks taotleja on saanud toetust koguni 12-le projektile, mitu on ka neid, kes on toetust saanud 6-le ja rohkemale projektile.

6.3.2 Toetuse jaotus

Läänemaa Rannakalanduse Seltsi koguelarve oli 3 993 722 miljonit eurot. Sellest 440 456 eurot olid mõeldud seltsi tegevuskuludeks ja 3 553 266 projektitaotlusteks. Tegelikult on projektitoetusi määratud 3 603 722 vääringus, millest seltsi koostööprojektid moodustasid 206 067 eurot. Ülejäänud 3 397 655 määrati taotlejatele.

Perioodil on niisiis toetust kokku määratud ligi 3,4 miljoni euro vääringus (Tabel 23). Seejuures on kõige suurem osa toetusest (30%) kulunud kalasadamate uuendamisele. Üldiselt ei erine esialgses strateegias kokku lepitud rahastuskava olulisel määral tegelikkusest. Erinevused on paari protsendipunkti ulatuses.

Investeeringute kogumaht 3,4-miljonilise toetuse puhul oli ligi 5 miljonit (omafinantseering kokku summas 1,58 miljonit). Toetuse osakaal oli suurim sotsiaalse heaolu projektides (81%). Ka koelmualade ja kalasadamate puhul oli toetuse osakaal kõrge – vastavalt 76% ja 75%. Mitmekesistamise puhul oli keskmiseks toetusmääraks 66% ja väärindamisel 59%.

Keskmiised toetussummad erinevad tegevussuundade lõikes oluliselt. Kalasadamate uuendamise tegevussuunas oli keskmine toetus 129 tuhat eurot, koelmualade suunas 67 tuhat, väärindamise projektide keskmine toetussumma oli 18 tuhat ja mitmekesistamise oma 17 tuhat. Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamise puhul oli keskmine toetussumma u 8,5 tuhat eurot.

Tabel 23. Toetussummade jaotus (PRIA)

Tegevussuund	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Perioodil kokku	Osa-kaal	Algne jaotus
Kalapüügi- või vesiviljelustoodete väärindamine või turustamine	392 554	146 536	124 512	131 928	114 190	39 204	948 923	28%	30%
Kalasadamate uuendamine	405 882	116 184	154 405	116 553	156 699	83 230	1 032 952	30%	30%
Koelmualade loomine või taastamine		54 087			81 165		135 252	4%	3%
Majandustegevuse mitmekesistamine	364 956	108 276	136 839	94 673	177 570	66 471	948 784	28%	27%
Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine	95 372	78 422	37 877	50 390	38 703	30 085	330 847	10%	10%
Tegevussuunad kokku	1 258 763	503 505	453 632	393 543	568 326	218 989	3 396 758	100%	0%
Osakaal	37%	15%	13%	12%	17%	6%	100%		

Piirkondade lõikes on kõige suurem toetussumma läinud Haapsalu linna territooriumile, mida peegeldab ka toetatud taotluste arv (Tabel 24).

Tabel 24. Toetuste maht piirkondade lõikes (PRIA)

Piirkond	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Perioodil kokku	Osa-kaal
Haapsalu	532 491	349 332	89 418	111 231	244 407	108 302	1 435 180	42%
Lääne-Nigula	465 800	133 826	227 460	218 050	225 962	11 961	1 283 059	38%
Lääneranna	238 914	20 347	116 002	60 707	80 463	15 497	531 930	16%
Vormsi	21 559		20 753	3 555	17 494	83 230	146 590	4%
Kokku	1 258 763	503 505	453 632	393 543	568 326	218 989	3 396 758	100%
Osakaal	37%	15%	13%	12%	17%	6%	100%	

Kõige suurem keskmine toetussumma on olnud Lääne-Nigula vallas (Tabel 25). Perioodi keskmine toetussumma on olnud 21 774 eurot.

Toetuse perioodi keskmine osakaal investeeringust oli kõige suurem Vormsil (85%), väikseim Läänerannas (60%) ja Lääne-Nigulas (67%). Haapsalus oli keskmine toetus 72%.

Tabel 25. Keskmine toetuse summa piirkondade lõikes (PRIA)

Piirkond	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Perioodil kokku
Haapsalu	33 281	26 872	7 451	11 123	17 458	7 220	17 940
Lääne-Nigula	58 225	22 304	32 494	31 150	32 280	5 980	34 677
Lääneranna	26 546	10 174	29 001	15 177	20 116	7 748	21 277
Vormsi	3 593		5 188	3 555	8 747	83 230	10 471
Kokku	32 276	23 976	16 801	17 888	21 049	10 949	21 774

Toetuse saajate lõikes varieeruvad keskmised toetussummad 400-st eurost 158 tuhande euroni. Top 10 toetuse saajat on kokku saanud rahastust 2,5 miljoni euro ulatuses, s.o 75% kogu jagatud toetuste summast. Seega on toetuse jagunemine olnud saajate lõikes ebaühtlane.

6.3.3 Hinnang eesmärkide saavutamisele

6.3.3.1 Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine

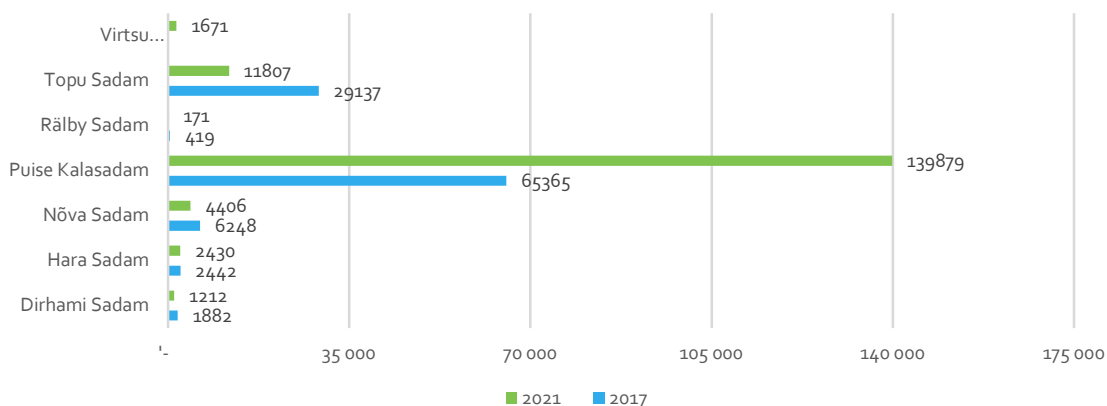
Eesmärk: piirkonnas on välja arendatud vähemalt 7 sadamat, kus pakutakse mitmekesiseid teenuseid⁴³.

Soovitud tulemusnäitaja: välja on arendatud vähemalt 7 sadamat, kus on olemas kõik peamised kalasadama jaoks vajalikud teenused.

Hinnang: üldjoontes võib eesmärgi täidetuks lugeda. Nõuetele vastavad sadamad on järgmised:

1. Dirhami Sadam
2. Hara Sadam
3. Nõva Sadam
4. Puise Kalasadam
5. Rälby Sadam
6. Topu Sadam
7. Virtsu Kalasadam

Sadamates lossitavate kalakoguste alusel toetuse mõju hinnates saab järeldada, et see on märgatavalt positiivne olnud Puise Kalasadama puhul (Joonis 18). Samuti väärrib väljatoomist Virtsu Kalasadam, kus perioodi alguses kala lossimist üldse ei toimunud. Samas teiste sadamate puhul on lossitavad kogused hoopis kahanenud. Viimase puhul tuleb muuhulgas arvesse võtta ka kogu rannapüüki, mis 2017. a oli ligi 100 t suurem kui aastal 2021 (**vt peatükk 2.2.3**).

Joonis 18. Lossitavad kalakogused toetust saanud sadamates 2017 ja 2021, kg (Põllumajandus- ja Toiduamet)⁴⁴

⁴³Peamiste teenuste all peetakse silmas: aluste sildumine ja veeskamine, kala lossimine ja esmahoiustamine (jahutus, jäämasin), sadamate varustatus elektri ja veega, kalurite olmeruumid, varjualused ning püüniste hoiustamise võimalus.

⁴⁴Rälby sadama projekt viidi ellu 2023. aastal, seega ei ole võimalik ka koguseid mõju hindamisel arvesse võtta. Samuti lõppesid Nõva sadama projektid alles 2022. a, mistõttu ei saa veel hinnangut anda.

Sadamaid kasutavate kalandusettevõtete arv on märkimisväärselt kasvanud üksnes Puise Kalasadama puhul (Tabel 26). Vähesel määral on suurenenud ka Topu Sadama ning Nõva Sadama kasutajaskond, muudel puhkudel on see jäänud kas samaks või isegi vähenenud.

Tabel 26. Sadamat kasutavate kalandusettevõtete arv (Põllumajandus- ja Toiduamet)

Sadam	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dirhami Sadam	14	19	13	15	14	10	13
Hara Sadam	30	31	24	19	20	28	21
Nõva Sadam	14	15	13	10	12	17	17
Puise Kalasadam	12	13	13	12	14	13	22
Rälby Sadam	3	4	1	1	1	1	1
Topu Sadam	18	23	22	21	24	21	22
Virtsu Kalasadam	0	0	0	2	3	1	2

6.3.3.2 Kalandustoodete töötlemine ja otseturustamine

Eesmärk 1: kohapealne kala töötlemine on kasvanud, sh seni vähe väärtustatud, kuid perspektiivsete kalaliikide osas.

Soovitud tulemusnäitajad: peamistest kalaliikidest (ahven, lest, haug) on koha peal töödeldud 50%, seni vähe väärtustatud, kui perspektiivsetest kalaliikidest (särg, koger), on koha peal töödeldud 20%.

Hinnang: eesmärk on ilmselt täitmata. Andmeid praktiliselt ei ole; olemasolevad viitavad ennekõike otsemüügile, mitte väärindamisele.

Oluline on märkida, et need näitajad ei mõõda suurtöötlejate tegevust, kes ise ei püüa, vaid töötlevad kokku ostetud kala. Seega võiks edaspidi kaaluda, kas mõõta, kui palju töödeldakse kohalikku, kui palju mujalt sisse ostetud kala.

Eesmärk 2: piirkonnas on toimiv turundusühistu.

Soovitud tulemusnäitajad: loodud on toimiv nn püügist müügini ühistuline ettevõtte, mis haldab transporti, toodete säilitamist, töötlemist ja müüki ning millel on jaemüügi punktid Haapsalus ja Tallinnas. Vähemalt 30% Läänemaa rannakalurite poolt püütud kalast (v.a räim) turustatakse läbi ühise ettevõtte.

Hinnang: eesmärk on täitmata. Ühingu hinnangul võib seda eesmärki pidada pigem unistuseks, sest koostööd on kalurite hulgas vähe, kuid konkurentsi palju.

6.3.3.3 Kalurite tegevuse mitmekesistamine

Eesmärk: kalanduse välised lisategevused tagavad kalurite aastaringse sissetuleku.

Soovitud tulemusnäitaja: 25 kalurile on loodud eeldused aastaringseks toimetulekuks iseseisva ettevõtjana.

Hinnang: eesmärk on täidetud. Mitmekesistamise tegevussuunast on perioodi jooksul toetust taotlenud 25 unikaalset taotlejat. Toetust on taotletud 46 korral⁴⁵. Mitmed on toetust taotlenud rohkem kui ühel korral erinevate teenuste väljaarendamiseks (Tabel 27). Seejuures on mõnel teenusepakkujal mitu erinevat tegevusvaldkonda.

Tabel 27. Mitmekesistamise tegevussuunast toetust saanud kalurite tegevus 2016–2021 (Läänemaa Rannakalanduse Selts)

Valdkond	Taotluste arv	Teenuse- osutajate arv
Majutus ja toitlustus	12	5
Pillirooga seonduvad teenused (lõikamine, katused jms)	4	2
Loomakasvatus	2	2
Metsamajandus (küttepuid, masinate rent, metsa ülestöötamine jms)	8	7
Väikelaeva remont, sh püüniste parandamine	7	2
Jõevähikasvandus	2	2
Mesindus	1	1
Mitmesugused teenused (niitmine, võsalõikus, lume lükkamine, transport, heinarullimine)	5	5
Mööbli valmistamine	1	1
Soojusisolatsiooni paigaldamine	2	1
Renditeenused	2	2

6.3.3.4 Bioloogilise mitmekesisuse edendamine ja säilitamine

Eesmärk: olulisemate vooluveekogude, mis on kudealadeks, suudmed on süvendatud.

Soovitud tulemusnäitaja: puhastatud suudmetes on siirdekaladele tagatud vaba läbipääs kudealadele. Olulised kudealad on kaardistatud, algatatud ja ellu viidud on vähemalt üks Läänemaa kalanduspiirkonnale oluline projekt.

Hinnang: eesmärk on osaliselt täidetud. Olulised kudealad kaardistas 2015. a riik⁴⁶. Ellu on viidud Asuküla peakraavi (Jaama oja) süvendamise projekt. Intervjuudest ja seminaridest

⁴⁵Ei sisalda 2022. a taotlusi (9), kuna need projektid ei olnud analüüsi koostamise hetkel veel ellu viidud.

⁴⁶Kättesaadav: <https://lrs.ee/wp-content/uploads/2020/06/KALALIIKIDE-KOELMUALADE-TAASTAMISE-PROGRAMM-2015.pdf> (külastatud 7.08.2022)

kaluritega ilmnes, et kudealade taastamist peavad kõik oluliseks, kuid, nagu näitab ka taotluste väga väike arv, sellega tulenevalt keerulisest asjaajamisest eriti ei tegeleta. Põhjuseks on asjaolu, et sellest ei tõuse kaluritele kohe otsest tulu. Samuti on süvendamisega seonduv asjaajamine keeruline ja aeganõudev. Niisiis tuleb kaaluda, kas uuel perioodil on võimalik kudealade taastamise projekte keskselt koordineerida.

6.3.3.5 *Kultuuripärandi edendamine ja säilitamine ning sotsiaalse heaolu edendamine*

Eesmärk 1: kalanduspiirkonnas säilitatakse ja edendatakse kalandus/merendus traditsioone.

Soovitud tulemusnäitaja: Läänemaale on rajatud ja asjakohaselt sisustatud rannakalandust ja kalandust üldiselt tutvustav püsiekspositsioon.

Hinnang: **eesmärk on täitmata.** Püsiekspositsiooni tingimustele vastab Rannarootsi muuseum Haapsalus⁴⁷, kuid sellel pole seltsi tegevusega seost.

Eesmärk 2: kalanduspiirkonnas tugevdatakse kalurite kogukonna identiteeti, luuakse sotsiaalse suhtluse ja enesetäiendamise võimalusi, tagatakse kalanduse kui tegevusala populaarsus ja jätkusuutlikus.

Soovitud tulemusnäitaja: ellu on kutsutud vähemalt kaks kalurite ja kalandusega seotud traditsioonilist sündmust, korraldatakse kalandusalaseid huvihariduskoolitusi, mis on suunatud eelkõige noortele.

Hinnang: **eesmärk on täidetud.** Regulaarselt toimuvad avalikkusele suunatud sündmused on Nõva lestafestival, Dirhami Kala Vest, Vormsi kalapäev ja Hara kalurite päev. Perioodil 2017–2022 on toimunud 9 noortelaagrit, kus on kokku osalenud 462 noort.

6.3.3.6 *Koolitustegevus ja koostöö*

Eesmärk: kalurkonna teadmised ja oskused on paranenud.

Soovitud tulemusnäitaja: tegevustesse on kaasatud vähemalt 100 inimest.

Hinnang: **eesmärk on täidetud.** Mitmesugustel õppereisidel, mis on toimunud koostööprojektide raames, on kokku osalenud 112 inimest. Kalurite koolitusorganisatsiooni loodud ei ole, kuid jääb ka selgusetuks, miks seda vaja on. Keskseid koolitusi saab korraldada ka LRS ise.

6.3.3.7 *Kokkuvõte*

Eelmise perioodi kaheksast eesmärgist võib täidetuks lugeda neli. Täitmata on kolm ja osaliselt täidetud üks (Tabel 28). Kõige probleemsemaks võib pidada väärindamisega

⁴⁷<https://www.aiboland.ee>

seonduvaid eesmärke, kuna mahud on väiksed ja ühistegevust vähe. Intervjuudest kaluritega selgus, et väärimine eeldaks täiendava tööjõu palkamist, kuna hooajal ei jõuta peale püügi rohkemaga tegeleda. Samas on püük niivõrd sesoonne, et püsivat töökohta luua ei õnnestu. Seetõttu ongi väärimist vähe. Teiseks probleemiks on individualism – koostööd on vähe, mistõttu ei ole senini suudetud luua ühistut, mis mahtusid suurendada võiks.

Tabel 28. Kokkuvõtte eesmärkide täitmisest

Tegevussuund	Eesmärk	Täitmine
Sadamad	Piirkonnas on välja arendatud vähemalt 7 sadamat, kus pakutakse mitmekesiseid teenuseid	Green
Väärimine	Kohapealne kala töötlemine on kasvanud, sh seni vähe väärtustatud, kuid perspektiivsete kalaliikide osas	Red
	Piirkonnas on toimiv turundusühistu	Red
Mitmekesistamine	Kalanduse välised lisategevused tagavad kalurite aastaringse sissetuleku	Green
Koelmualad	Olulisemate vooluveekogude, mis on kudealadeks, suudmed on süvendatud	Yellow
Traditsioonid	Kalanduspiirkonnas säilitatakse ja edendatakse kalandus/merendus traditsioone	Red
	Kalanduspiirkonnas tugevdatakse kalurite kogukonna identiteeti, luuakse sotsiaalse suhtluse ja enesetäiendamise võimalusi, tagatakse kalanduse kui tegevusala populaarsus ja jätkusuutlikkus	Green
Koolitus	Kalurkonna teadmised ja oskused on paranenud	Green

Lisaks tegevussuundade eesmärkidele ja tulemusnäitajatele on perioodi 2015–2025 strateegia peatükis 7.8 sätestatud tulemusnäitajad tööhõive ja ettevõtluse hindamiseks. Nendest annab ülevaate alljärgnev tabel.

Tabel 29. Tööhõive ja ettevõtluse tulemusnäitajate täitmine⁴⁸

Näitaja	Hinnangu alus	Täitmine
Vähemalt 15 loodud ettevõtet	PRIA seirearuanne (seisuga 21.06.2022) Aruandekohaselt on perioodil loodud 1 uus ettevõte	Red
Vähemalt 10 loodud täistöökohta	PRIA seirearuanne (seisuga 21.06.2022) Aruandekohaselt on perioodil loodud 25 täistöökohta	Green
Vähemalt 20 säilitatud täistöökohta	PRIA seirearuanne (seisuga 21.06.2022) Aruandekohaselt on perioodil säilitatud 141,5 täistöökohta	Green

⁴⁸Seirearuanne kajastab seda, mida taotlejad on PRIA-le aruandluse käigus esitanud. Töökohtade numbreid vaadates tekib küsimus, kas ka tegelikkuses need nii suured on.

Eesmärkide täituvuse põhjal saab järeldada, et seltsi visioon aastaks 2025 on täidetud osaliselt:

- Aastal 2025 on piirkonnas välja arendatud sadamatevõrk, kus pakutakse mitmekesiseid teenuseid. Suur osa kalandustoodetest on kohapeal töödeldud. Kasutusele on võetud seni vähe väärtustatud, kuid perspektiivsed kalaliigid. Piirkonnas on loodud toimiv turundusühistu. Kalurite ettevõtlus on mitmekesistunud, kalanduse välised lisategevused tagavad paljudele neist aastaringse sissetuleku.

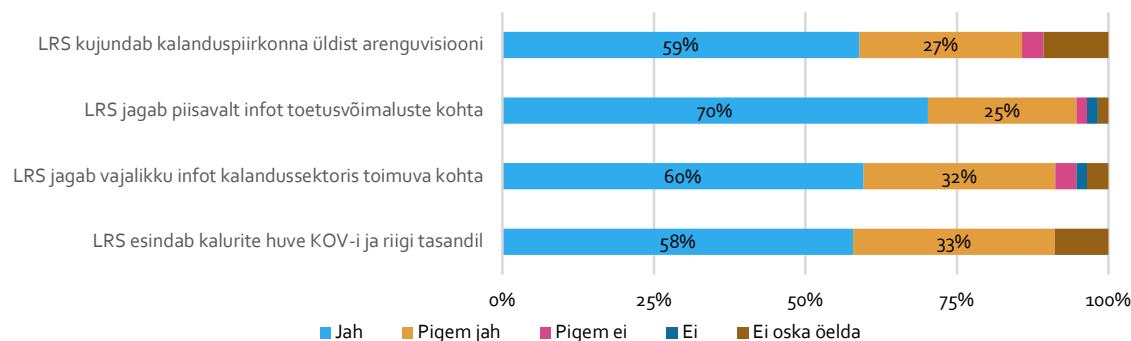
Perioodi 2015–2025 strateegia peatükis 9 on kirjeldatud toetust saanud projektide seiret ja strateegia tulemuslikkuse hindamist. Kirjas on, et seireks kogutakse mitmesuguseid andmeid ja koostatakse andmebaasid (kalurid, kalandus, projektid, tulemuslikkus). Iga aasta kohta oli kavas koostada seirearuanne, mis sisaldab andmeid eesmärkide sihttasemete saavutamise kohta.

Perioodi lõpus kokkuvõtet tehes selgus, et süsteemselt seirega tegeletud ei ole, ja andmed tuli ükshaaval kokku koguda. Niisiis tuleb järgmisel perioodil kaaluda, kuidas seiret korraldada nii, et andmed iga aasta kohta terviklikult olemas oleksid.

6.3.3.8 Kalurite küsitluse tulemused

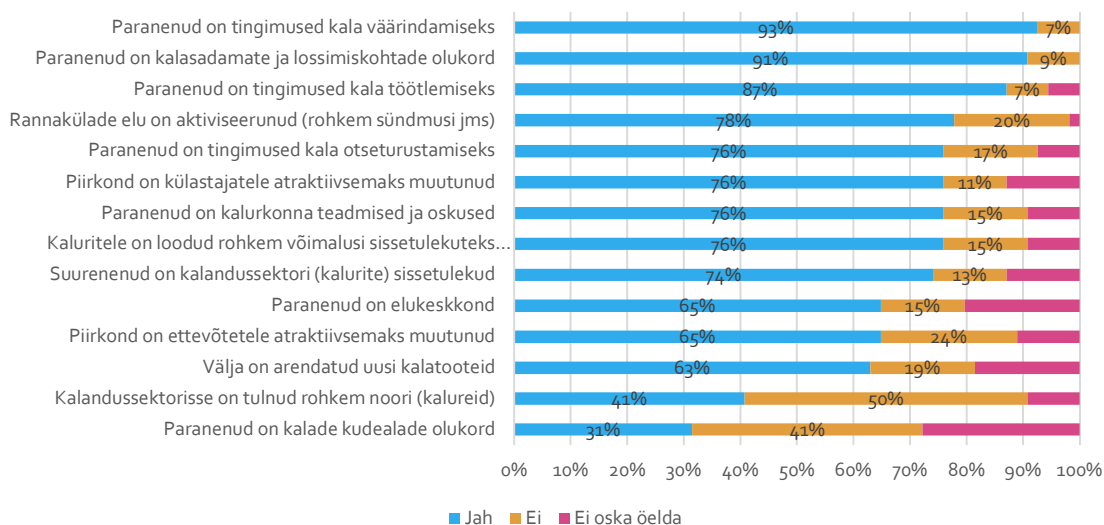
Läänemaa Rannakalanduse Seltsi liikmetelt ja taotlejatelt tagasiside saamiseks viidi perioodil 15.–29.03.2022 läbi veebipõhine küsitlus. 102-st adressaadist vastas 57 (u 56%). Samas ei vastanud kõik respondendid ankeedile täies mahus. Üldistavaid järeldusi on sellest hoolimata võimalik teha.

Vastanud on üldjuhul seltsi tegevusega hästi kursis – ligi 80% vastanutest väitis, et teab hästi või üsna hästi, millega tegeletakse. Samuti on rahulolu seltsiga kõrge – ligemale 90% juhtudest vastati, et selts jagab piisavalt vajalikku infot, esindab kalurite huve ja kujundab kalanduspiirkonna üldist arenguvisioni (Joonis 19).

Joonis 19. Rahulolu Läänemaa Rannakalanduse Seltsi tegevusega (n=57)

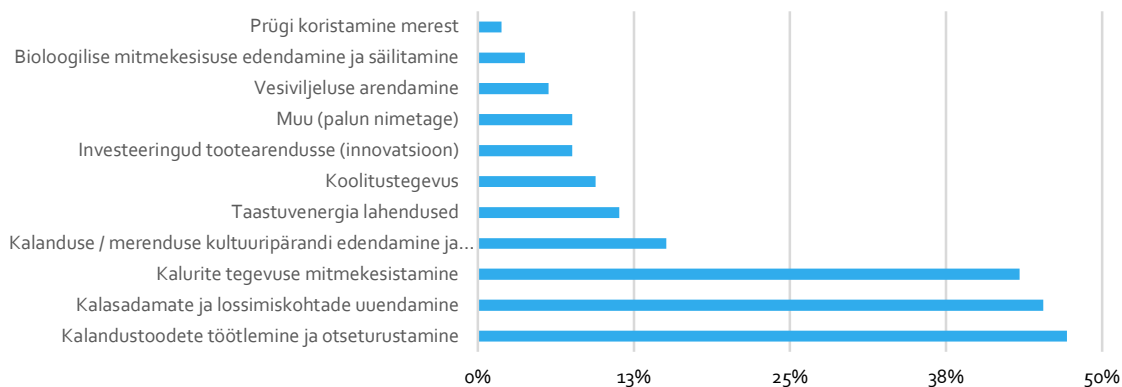
Toetusmeetmetel on vastanute hinnangul olnud kalanduspiirkonnale enamasti positiivne mõju (Joonis 20). Kõige kõrgemalt on hinnatud mõju kala väärindamisele ja kalasadamate olukorrale (üle 90% neid, kes vastasid jah ja pigem jah). Tagasihoidlikumaks peetakse mõju kudealade olukorrale ja noorte kalurite pealekasvule.

Joonis 20. Toetusmeetmete mõju kalanduspiirkonnale (n=54)

Järgmisel perioodil tuleks vastanute hinnangul enim toetada kalandustoodete töötlemist ja otseturustamist, kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamist ning kalurite tegevuse mitmekesistamist (Joonis 21). Teisisõnu, üldpildis soovitakse seniste toetusmeetmete jätkumist. Oluliselt vähem peetakse tähtsaks kultuuripärandit, taastuenergiat, koolitusi, innovatsiooni, vesiviljelust, bioloogilise mitmekesisuse edendamist ja prügi koristamist merest. On võimalik, et uusi teemasid ei ole omale (veel) piisavalt teadvustatud, et neid olulisena eraldi välja tuua.

Lisaks toodi vabade vastustena veel välja, et eelistada tuleks terviklahendusi, ja korduvtaotlejate puhul hinnata eelmiste investeeringute toimivust.

Joonis 21. Uuel perioodil toetust vajavad valdkonnad (n=53)⁴⁹

⁴⁹Muu: püügivahendid, paadid, mereturvalisus, koelmualad, mootorid ja navigatsiooniseadmed kasutatud laevadel (**NB!** Mitmel korral on ka vabatekstis välja toodud investeeringuid püügivahenditesse, mis aga ei ole kohaliku tasandi kaudu toetatav)

6.4 Kommunikatsioon

Läänemaa Rannakalanduse Seltsi kommunikatsiooniplaan hõlmab kolmesuunalist teavitustegevust ja tagasiside kogumiseks vajalike kanalite kirjeldust. Teavitustegevuse suunad on:

1. Taotlusvoorude korraldamine
2. Kalandusalase ja muu teabe levitamne
3. Ühingu tegevuse ja kalanduse laiem tutvustamine

Teavitustegevuseks on võimalik kasutada järgmisi kommunikatsioonikanaleid:

- Ühingu kodulehekülg www.lrs.ee mis sisaldab:
 - Informatsiooni ühingu tegevuse, liikmete, juhtkonna kohta
 - Viited erinevatele kalandust, merendust ja toidu töötlemist puudutavatele õigusaktidele
 - Detailset informatsiooni projektitoetuste taotlemise kohta (õiguslikud alused, taotlusvormid, abimaterjalid, hindamiskomisjon koosseis ja töökorrad, hindamiskriteeriumid, toetatud projektide nimekiri ja näited elluviidud projektidest)
 - Kasulikud lingid, kus on viited erinevate kalandusuuringute ja erinevate kalandustoetuste kohta ning koolitusmaterjalid
- Liikmete e-kirja list
- Teated kohalikus lehes Lääne Elu
- Artiklid kohalikus ja üleriigilise levikuga ajalehtedes
- Erinevad koosolekud, arengufoorumid, koolitused ja infopäevad Läänemaa kalurkonnale
- Ühingu juhatuse liikmete teavitustegevus omavalitsustes, eelkõige kalurkonna (ka elanikkonna) selle osaga, kelleni elektroonilise ja kohaliku meedia kaudu levitav info ei jõua
- Läänemaa kalandust tutvustavad üritused siseriiklikul ja rahvusvahelisel tasandil
- Kaalutakse ühingu *Facebooki* või muu sotsiaalmeedia kanali loomist

Suuremat tähelepanu tuleb teavitustegevuses pöörata sihtgrupile, kelleni elektroonilised teavituskanalid ei jõua. Sihtgrupini jõudmiseks rakendatakse järgmiseid meetmeid:

- Teated paberkandjatel piirkondade olulisemates kohtades (KOV-ide teadete tahvlid, kauplused, bussipeatused jms)
- Ühingu juhatuse liikmete otsene teavitustöö oma piirkondades
- Ühingu palgaliste töötajate isiklikud kontaktid, kes selgitavad välja igale kalandusettevõtjale sobiva teavituskonali ning oluliste teadete puhul kasutavad neid (telefon, kodukülastus jms)
- Teematilised infopäevad piirkondades, kus tutvustatakse ühingu tegevust, muudatusi kalanduspoliitikates ja erinevaid kalandusalaseid toetuskeeme

Eraldi pööratakse teavitustegevuses tähelepanu projektitoetuste taotluste koostamise toetamisele. Enne taotluste vastuvõtmise tähtaja algust korraldatakse vähemalt üks teabepäev, kus tutvustatakse taotlemise võimalusi ning tingimusi, sh toetatavaid tegevusi, toetuse saamise nõudeid ning taotlemise tingimusi ja korda. Samuti tutvustatakse

hindamiskorda ja -kriteeriume. Vajadusel viiakse teabepäevad läbi piirkonna eripaigus kaasamiseks võimalikult laia huvitatute ringi. Vastavalt vajadusele korraldatakse erinevaid taotluse koostamist ja projektide elluviimist teotavaid koolitusi (nt projektikirjutamine, ostumenetlus Riigihangete registris jm). Selliselt on tagatud, et ka seni vähemaktiivsed taotlejad saaksid informeeritud ja toetatud.

Igakülgse info ja teabe jagamist teostab ka seltsi palgaline töötaja ühingu eelneval kokkuleppel kontoris, telefoni ja e-kirja teel.

Kommunikatsiooniplaani elluviimise ja teavitustegevusega tegeleb ühingu palgaline töötaja ning selle eest vastutab ühingu juhatus.

6.5 Strateegia tulemuslikkuse hindamine

Läänemaa kalanduspiirkonna strateegia tulemuslikkuse hindamiseks ning projektide seireks kogutakse järgmiseid andmeid:

- Projektide andmebaas – sisaldab andmeid toetatud ja mittetoetatud projektide kohta taotlejate, KOV-ide ja tegevussuundade lõikes, samuti andmeid projektide elluviimise kohta.
- Toetatud projektide seire – sisaldab andmeid ellu viidud projektide tulemus ja väljundnäitajate saavutamise kohta.

Andmeid kogutakse ja analüüsitakse jooksvalt ja tulemusi kajastatakse iga-aastaselt. Andmeid kogub, analüüsib ja hoiab Läänemaa Rannakalanduse Seltsi palgaline töötaja.

Strateegia seire ja hindamine on kavandatud kahetasandiliselt:

- Taotlusi ja nendes väljatoodud tulemusindikaatoreid seiratakse jooksvalt. Ühingu tegevjuht annab iga-aastaselt juhatusele ja üldkoosolekule ülevaate vahendite kasutamisest ja peamiste strateegianäitajate seisust. Seirearuanne võib olla strateegia muutmise aluseks.
- Vähemalt kahel korral perioodi jooksul hinnatakse strateegia elluviimise tulemuslikkust. Esimene hindamine viiakse läbi 2027. aasta lõpus ning teine 2030. aastal pärast kõikide toetust saanud projektide lõplikku elluviimist. Vajadusel kaastakse strateegia hindamiseks väliseid eksperte. Strateegi elluviimise tulemuslikkuse hindamise tulemused esitatakse Põllumajandus- ja Regionaalministeeriumile.

Eesmärkide täitmise hindamiseks kasutatavad näitajad on välja toodud iga tegevussuuna eesmärgi juures peatükis 4.2.

6.6 Strateegia muutmine

Läänemaa kalanduspiirkonna tegevusstrateegia 2023–2030+ muutmise õigus on ainult MTÜ Läänemaa Rannakalandus Seltsi üldkoosolekul. Üldkoosolek otsustusvõimeline strateegia

muudatuse üle hääletama juhul, kui hääletamisel osalevad vähemalt 51% ühingu liikmetest. Otsus loetakse vastuvõetuks kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 üldkoosolekul osalevatest ühingu liikmetest. Tegevusstrateegia muutmine peab põhinema strateegia seire ja hindamistulemuste analüüsil.

Ettepaneku strateegia muutmiseks saavad esitada:

- Ühingu juhatus
- Projektide hindamise komisjon
- Vähemalt 1/10 ühingu liikmetest kirjaliku avalduse alusel

Tegevusstrateegia muudatuse mõjuanalüüsi ja otstarbekuse arutelu toimub laiendatud juhatuses, kuhu on kaasatud projektide hindamise komisjoni liikmed, revisjonikomisjoni liikmed ja need ühingu liikmed, kes on selleks soovi avaldanud. Vajadusel kaastakse laiendatud juhatusesse ka eriala eksperte.

Strateegia muutmise arutelu koosolekutest teavitatakse ühingu liikmeid vähemalt 10 tööpäeva enne koosoleku toimumist teatega kohalikus lehes. Teade koosoleku toimumisest ja arutelude teemadest (strateegia muudatusettepanekustest) avalikustatakse ühingu koduleheküljel ning ühingu liikmeid teavitatakse e-posti vahendusel.

Muudatusettepanek esitatakse üldkoosolekule arutamiseks juhul, kui muudatusettepaneku poolt on vähemalt 2/3 juhatusel liikmetest.

7 Rahastamiskava

Strateegia tegevussuundade vahelise eelarve määratlemisel lähtuti eelkõige piirkondlikel kaasamiseminaridel ja strateegia juhtgrupi koosolekutel kogutud informatsioonist, samuti võeti arvesse eelmise rahastusperioodi kogemusi.

Endiselt on kalasadamate taristu parendamine ning seal pakutavate teenuste mitmekesistamine oma olemuselt kõige kulukam tegevussuund ning sadamatevõrgustiku lõplik väljaarendamine nõuab olulisi investeeringuid.

Vee-elusressursside väärimine ja otseturustamise jätkuv arendamine pakub kaluritele võimalust väärimada oma saake ning seeläbi saada suuremat teenistust.

Mitte vähem oluline on tegevuste mitmekesistamine. Pakkudes kalurile võimalust tegeleda teiste elualadega, tagame selle, et kalur ei lahku oma elukohast ning jääb suuremal või vähemal määral seotuks kalandusega ka tänases olukorras, kus püügivõimalused jäävad üha vähemaks ning püügitingimused üha karmistuvad.

Looduskeskkonna tingimuste parendamine (sh kudealade taastamine, kormorani- ja hülgekahjude vähendamine jne) on läbiv teema kogu Läänemaa kalanduspiirkonna strateegia koostamise protsessis.

Kalandus- ja merendustraditsioonide keskendum eelkõige kalanduse populariseerimisele, kalurite kogukonna identiteedi tugevdamisele ja säilitamisele, ajalooliste lautrikohtade taastamisele ning silmaringi laiendavate koolituste ning lastelaagrite korraldamisele.

Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine keskendum nii kalurite üldpädevuste tõstmisele, aga ka vajadusel uue ameti õppimise võimaldamisele tegevusvaldkondade mitmekesistamise eesmärgil.

Läänemaa rannakalanduspiirkonnale on regionaalministri 18.10.2023 määruse nr 69 „Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ Lisaga 2 eraldatud perioodiks 2023–2027 **projektitoetusteks 3 087 768,15 eurot** ning kohaliku **tegevusrühma toetuseks 617 553,63 eurot**. Täiendavalt lisandub pärast eelnimetatud perioodi 2% täiendavaid vahendeid.

Tabel 30. Rahaliste vahendite jaotus strateegia tegevussuundade vahel

Tegevussuund	Osakaal vahenditest	Toetussumma tegevussuunas
1. Vee-elusressursside väärimine ja otseturustamine	25%	771 942,04 €
2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	27%	833 697,40 €
3. Majandustegevuse mitmekesistamine	25%	771 942,04 €
4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine	3%	92 633,04 €
5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine	10%	308 776,82 €

6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	10%	308 776,82 €
Kokku	100%	3 087 768,15 €

Tulenevalt eelmise perioodi kogemusest on projektidele kehtestatud ülemmäärad (Tabel 31), mis kindlustab, et toetus ei koguneks kitsa ringi kätte ning annab võimaluse rohkematele taotlejatele.

Tabel 31. Taotlusvoorus ühele taotlusele antava toetuse ülempiirid

Tegevussuund	Maksimaalne toetus projekti kohta
1. Vee-eluressursside väärindamine ja otseturustamine	100 000 €
2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	200 000 €
3. Majandustegevuse mitmekesistamine	75 000 €
4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine	50 000 €
5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine	40 000 €
6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	40 000 €

Lisad

Lisa 1. Toetatavate sadamate info

Dirhami sadam

Sadama nimi	Dirhami sadam
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	Dirhami sadam asub 8 kinnistul: <ul style="list-style-type: none">• Dirhami sadam, 52001:001:4070• Kaldaliiva, 52001:001:0797• Töökoja, 52001:001:4100• Puhke, 52001:001:1182• Dirhamiliiva, 52001:001:0796• Kalda, 52001:001:2860• Puurkaevu, 52001:001:0386• Tankla, 52001:001:0139 Ligipääs Riguldi-Dirhami mnt-lt
Püügiperiood	Aastaringselt kasutatav Talvine hooaeg on traalkalapüügi hooaeg ja suvine hooaeg on rannakalanduse ja turismi hooaeg
Akvatooriumi suurus	6,5 ha
Kaid ja sügavused	Dirhami sadamal on 8 kaid. 1–7 on statsionaarsed ja nr 8 on ujuvkai. Sügavused kaide ääres on 2,5–3,5m
Sadama territooriumi suurus	7,3 ha
Võimalused	Kalatööstus 300 m ² , sellest külmladu on 1/5 Mitmekülgsed töötlemisvõimalused: seadmed fileerimiseks, kõndistamiseks, lõikamiseks, portsioneerimiseks, suitsutamiseks, soolamiseks, küpsetamiseks, pakendamiseks
Omanik	Mellson Grupp OÜ
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 24 Kalapüügi loale kantud kalurite arv: 43 Harrastuskalurite arv: 245 Teised sadama kasutajad ⁵⁰ : 1247

⁵⁰ Sadamad on kasutajaid arvestanud erinevalt. Mõni on üles loetlenud ka üritustel käijad, teised mitte.

Lossitava kala kogus 2022. a	9585 t ⁵¹
Sadama muu kasutus 2022. a	Turism, laevade remont, transportteenus, laoteenus
Teenused 2022. a	Dirhami sadama teenused: Laevade lastimine, lossimine, punkerdamine, toitlustusteenus, laevade remont, huvilaevade teenindamine
Planeeritavad teenused	Laevade remondi/hoiustusteenuse edasiarendamine, turvalisuse parandamine veealal, regulaarliini käivitamine Osmussaarele, karavanipargi väljaehitamine, territooriumi tolmuvabaks muutmine, toitlustusteenuse arendamine, mere-kalandusalase õppe-puhkekompleksi arendamine (<i>sea star</i>)
Varasemalt tehtud investeeringud	<ul style="list-style-type: none"> • Dirhami sadama kaide rajamine (3 etappi) • Dirhami küla vee rekonstrueerimine ja kanalisatsiooni süsteemi rajamine • Dirhami kaldatankla rajamine • Dirhami laevade ellingu hoone rajamine • Dirhami Kalurite koja rajamine (kalatööstuse, puhkeruumide ja näituseruumidega)
Investeeringuvajadus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dirhami sadama kai lainemurdja rekonstrueerimine ja pikendamine 200 000 2. Dirhami sadama väli perimeetri piiramine ja piirdeaia ja läbipääsude rajamine 550 jm 55 000 3. Sadama sissesõidutee rekonstrueerimine ja katmine tolmuvaba katendiga 1000 m² 45000 4. Kai katendite profileerimine ja katmine tolmuvaba katendiga 6000 m² 270 000 5. Ellingu platsi ja slipi tee rajamine ja katmine tolmuvaba katendiga 2300 m² 105000 6. Dirhami sadama kliendiparkla profileerimine ja katmine tolmuvaba katendiga 2000 m² 90000 7. Karavaniparkla väljaehitamine ja varustamine elektri, vee ja kanalisatsiooniga 8. Ellingu töstuki soetamine 350 000 9. Mere-kalandusalase õppe-puhkekompleksi arendamine (<i>sea star</i>) 7,5 milj
Olulisuse põhjendus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dirhami sadam on merele suhteliselt avatud ning N, NW, W tuultega tuleb avatud merelt sadama akvatooriumile suhteliselt suur lainetus. Lainetus lõhub ujuvvahendeid hõõrudes laevu vastu kaisid ja lõhkudes kinnitus otsi ja laeva korpuseid. Suur lainetus segab ka kalalaevade lossimist ja muudab töö ebamugavaks. Rekonstrueeritud lainemurdja vähendab lääne ja põhjatuultega sadama akvatooriumis murdlainetust. 2. Dirhami sadam on täna avatud territooriumiga sadam. Turvalisuse tagamiseks vajab sadam piiret ümber perimeetri. 3. Sadama sissesõidu tee on väga halvas olukorras. Sadama kaid on killustik täitega mis tuulise ilmaga tohutult tolmab ning kahjustab

⁵¹ Sisaldab ka traalpüügi lossimisandmeid, rannapüügi lossimine 2022. aastal oli 1,2 tonni.

	<p>lossitavat kala. (tolm sattub kalakastidesse ja konteineritesse. Tolm muudab sadama kaid antisanitaarseks.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Kuna jätkuvalt on suurenenud karavan tüüpi autode liikumine meie piirkonnas ja lähiümbruses ei ole sellistele transpordivahenditele rajatud teeninduspunkti siis sellise parkla loomine kindlasti mitmekesistab antud sadamat ja piirkonda. 5. Ellingu tõstuk parandab laevade remondi ja hoiustusteenuse kvaliteeti. Dirhami sadam vajab slipi kohale pukktõstukit kandejõuga 50t. 6. Mere-kalandusalase õppe-puhke kompleksi arendamine tõstab piirkonna atraktiivsust ja suurendab konkurentsivõimet.
--	---

Bürgermeistri sadam

Sadama nimi	Bürgermeistri sadam (kavandamisel)
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	<p>Katastriüksuse nr ja aadress – 18401:001:0674 Kaluri 36, Haapsalu</p> <p>Koordinaadid: 58°57'44.48"N ; 23°31'06.65"E</p> <p>Ligipääsetavuse kirjeldus – Ala külgneb avaliku tänavaga – Kaluri tn, Haapsalu linn.</p>
Püügiperiood	Sadamat kasutatakse aastaringselt
Akvatooriumi suurus	Määramine ettevalmistamisel (meremöödistamine akvatooriumi ulatuses teostatud)
Kaid ja sügavused	<p>Kaluri 36 katastriüksusel on 2 renoveerimist vajavat kaid (seismiskaid) ja slipp. Kaluri 36 kaide juurest läheb laugelt sügavamaks. Laevatee 1,0–3,5 m.</p> <p>1 statsionaarne kai pikkusega 72 m, sügavus kai ääres 1,2 m.</p> <p>Veesõiduki suurim pikkus (m) 15.0 m</p> <p>Veesõiduki suurim laius (m) 4.0 m</p> <p>Veesõiduki suurim süvis (m) 1.5 m</p> <p>Sissesõidutee väikseim laius (m) 30.0 m</p> <p>Sissesõidutee väikseim sügavus (m) BK77 2.4 m</p>
Sadama territooriumi suurus	<p>Haapsalu linn on üldplaneeringuga kavandanud munitsipaalsadama ala kolmele kõrvuti asetsevale katastriüksusele. Kalurid on seni kasutanud lossimiskohtadena Kaluri 34 ja 34a kinnistuid, sest põhisadam kuulus Politsei- ja Piirivalveametile. Mõlemad kinnistud kuuluvad munitsipaalomandisse. 2022. a lõpus omandas Haapsalu linn PPA-lt piirivalvele kuulunud nn Bürgermeistri sadama. Kogu sadamaala kolmel katastriüksusel kokku on 8979 +1169 + 12650 = 22798 m² ehk 2,28 ha</p> <p>Sadamaala kompleksset arendamist alles alustatakse. Esialgse plaani kohaselt kavandatakse u 50% kalasadamaks ja 50% muudeks tegevusteks – jahisadam jms Kaluritele kavandatakse eraldi kai ja taristu sinna juurde. Kalurid saavad kasutada ka olemasolevaid kaisid.</p>

Võimalused	Hoiustamise ja töötlemise võimalused puuduvad
Omanik	Haapsalu linn, sadama pidaja Haapsalu Linnavalitsus
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 25 Kalapüügi loale kantud kalurite arv: 35 Harrastuskalurite arv: 25 Teiste sadamat kasutavate isikute arv: 60
Lossitava kala kogus 2022. a	27 855 kg
Sadama muu kasutus 2022. a	Paadiühendus (tulevane võimalik püsiühendus liinilaev-, praami vms-ga) Haapsalust Noarroots Österby sadamaga. Väikelaevade hoidmine (nt hetkel Keskkonnaameti alus), talisupluskoht, mudasadam, purjetamise ja jääpurjetamise algõppe ala
Teenused 2022. a	Üksnes veesõiduki hoidmine (1 Keskkonnaameti laev)
Planeeritavad teenused	Uued kavandatavad teenused: veesõiduki sildumine; veesõiduki lassimine ja lossimine; sliipi kasutamine, laevaheitmete ja lastijäätmete vastuvõtmine; olmejäätmete kogumine; parkimine, elektrivarustus, veevarustus jms olme. Merepääste tegevuse taastamine (varem tegutsesid sadamas ka vabatahtlikud merepäästjad ja hoidsid sadamas oma varustust, päästepaate ning -laeva). Purjelaev Hoppeti kodusadam ja sellega seondult teenuse pakkumine.
Varasemalt tehtud investeeringud	Merelepääsu (kanali) süvendamine üle 10 a tagasi
Investeeringuvajadus	Lainemurdja rekonstrueerimine ja akvatooriumi puhastamine/süvendamine. Paadisildade rekonstrueerimine ja rajamine, lossimiskai rajamine, parkla rajamine, elektriliitumiste lahendamine, slippide juurde rajamine või olemasoleva rekonstrueerimine, veevärgi- ja kanalisatsiooni ja TVK lahendamine. Statsionaarse tõsteseade rajamine, olme- ja hoiuruumide rajamine jms
Olulisuse põhjendus	Haapsalus puudub üldse kalasadam, mida saaksid kasutada kutselised kalurid. Kalurid kasutavad merele minekuks kõikvõimalikke lautrikohti, eraomandis olevat jahisadamat ja veel säilinud kalurikolhoosi aegseid kaisid. Bürgermeistri sadama plussiks on olemasolev kasutatav kai, mis on lai ja lossimiseks mugav kasutada Kuna sadam asub Tagalahe tipus, faarvaatri läheduses, siis on see Tagalahte sissesõidul ja väljasõidul kõige operatiivsem ja mugavam sadam Eesmärk on koondada võimalikult paljude kutseliste kalurite tegevus ühte sadamasse. Kuna Bürgermeistri sadama asukoht on avamerale ja ka laevateele lähemal, siis tõenäoliselt hakkaksid seda kasutama ka kutselised kalurid, kes praegu lossivad Tagalahe poolsetes sadamates nagu Veskiviigi, Westmeri, Suur-Holmi, Sadama vms

Hara sadam

Sadama nimi	Hara sadam		
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	Katastriüksus 52001:003:0083 Hara küla, Lääne-Nigula vald Läänemaa Ligipääs sadamale on mustkattega Hara-Kudani ja Sadama teelt ning Hara lahelt		
Püügiperiood	Sadamat kasutatakse jäävabal ajal valdavalt harrastus- ja kutseliste kalurite poolt. Navigatsiooniperiood on 1. aprill kuni 1. november		
Akvatooriumi suurus	13200 m ²		
Kaid ja sügavused	Kai	Pikkus (m)	Sügavus (m)
	Ujuvkai	24	1,9
	Kai nr 1	14	1,9
	Kai nr 2	48	1,8
Sadama territooriumi suurus	5097 m ²		
Võimalused	Hoiustamise ja töötlemise võimalusi ei ole		
Omanik	Lääne-Nigula vald		
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 14 Kalapüügiloale kantud kalurite arv: 39 Harrastuskalurite arv: 180 Muud kasutajad, paadiomanikud: 16		
Lossitava kala kogus 2022. a	1471 kg Peamine püük püügiruumis 16g		
Sadama muu kasutus 2022. a	Sadamas korraldatakse kalurite päeva igal aastal ning kohalikule kogukonnale jaanituli ja muinastuli. Paadikohad hobikaluritele		
Teenused 2022. a	Kuivkäimla, segaolmejäätmete ja segapakendite vastuvõtt		
Planeeritavad teenused	Hoiustamine, töötlemine, olmeruumid kaluritele, paatide hooldus ja remont		
Varasemalt tehtud investeeringud	Kaide rekonstrueerimine, slipi ehitus, tuletõrje veevõtukooha ehitus, killustikkattega parkla, ujuvkai 24 m, sadamabasseini süvendamine, juurdepääsutee laiendus 397 000.		
Investeeringuvajadus	Sadamahoone ehitus, et pakkuda sadamas vajalikke teenuseid, parklale mustkatte paigaldamine, laevatee süvendamine		

Olulisuse põhjendus	Sadamahoone on sadama toimimiseks ja kaluritele vajalike teenuste pakkumiseks eluliselt vajalik. Laevatee süvendamine on vajalik sadama kasutuse tagamiseks, sest madala veetaseme ja tugevama tuule korral on sadamast väljasõit takistatud. Probleem kulmineerub kevadel (tuulehaugi püügiperiood), kui sadamast väljub kuni 20 alust päevas.
----------------------------	---

Nõva sadam

Sadama nimi	Nõva sadam
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	Katastriüksuse nr ja aadress: 53101.001:0547, Sadama, Rannaküla, Lääne-Nigula vald Ligipääsetavuse kirjeldus: maalt mööda riigiteed nr 16129 Nõva-Rannaküla tee, merelt ligipääs hea. Lähiajal saavad paika ka meremärgid
Püügiperiood	Püügiperioodi aprill-oktoober ja muud tegevused mai-september
Akvatooriumi suurus	100 321 m ²
Kaid ja sügavused	Kai nr 1, pikkus 20,2 m, sügavus 1,5 m Kai nr 2, pikkus 28,9 m, sügavus 2,5 m Kai nr 3, pikkus 45,6 m, sügavus 2,2 m Ujuvkai nr 1, pikkus 11,6 m, sügavus 1,6 m Ujuvkai nr 2, pikkus 24,0 m, sügavus 2,2 m
Sadama territooriumi suurus	12 750,6 m ²
Võimalused	
Omanik	Lääne-Nigula vald
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 9 Kalapüügiloale kantud kalurite arv: 17 Harrastuskalurite arv: 21 Muud sadama kasutajad (huvipaadid): 30
Lossitava kala kogus 2022. a	4 535,9 kg
Sadama muu kasutus 2022. a	Huvipaadid, kohaliku kogukonna üritused
Teenused 2022. a	Sadam renoveeriti alates 2022, mistõttu teenused puudusid
Planeeritavad teenused	Jalgratta laenutus, toitlustus, pesemisvõimalus, WC

Varasemalt tehtud investeeringud	<ol style="list-style-type: none"> 2019. aastal paigaldati sadamasse ujuvkai 5000 (valla kaasav eelarve) 2020. aastal korrastati sadamaala (ujuvkai ümbruse korrastamine, pinkide paigaldamine) 3522,56 (valla kaasav eelarve) 2020–2022. a Nõva sadama rekonstrueerimise I ja II etapp 479 269,23 EUR (kalanduspiirkonna toetus) 2022. aastal paigaldati kai valgustipostid ja valgustid, salvestavad valvekaamerad 6 tk ja korrastati vana kalavastuvõtuhoone 9999
Investeeringuvajadus	Slipi ehitus, kai maapoolsese osa renoveerimine, muuli pikendamine, akvatooriumi süvendamine, kai sillutis, teenindushoone, vesi-kanalisatsioon ja elektritrassid
Olulisuse põhjendus	Kõik eeltoodud investeeringud aitavad tagada sadama toimimise ja elementaarsete teenuste tagamise. Muuli pikendamine ja süvendamine aitavad kaasa sadama säilimisele, kuna hetkel akvatoorium avatud meretuultele ja avamererele

Puise Kalasadam

Sadama nimi	Puise Kalasadam
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	Lääne maakond, Puisekai maaüksus, Puise küla, Haapsalu linn, 90420 Sadama kaldajoone punkt: Laius: 58°45'54.49"N Pikkus: 23°27'16.26"E
Püügiperiood	Jää lagunemisest kuni jää tekkimiseni
Akvatooriumi suurus	5819,6 m ²
Kaid ja sügavused	Kolm kaid sügavusega 2 meetrit
Sadama territooriumi suurus	5083,6 m ²
Võimalused	Kala esmatöötlemise hoone koos tõstuki, jahutusruumi ja jäämasinaga
Omanik	Haapsalu linn
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 17 Kalapüügi loale kantud kalurite arv: 40 Harrastuskalurite arv: 50 Teiste sadamat kasutavate isikute arv: 80
Lossitava kala kogus 2022. a	95,3 tonni
Sadama muu kasutus 2022. a	Mereturism, paadisõidud, merepääste

Teenused 2022. a	Slipi kasutamise võimalus, kaikota rent koos vee ja elektri kasutamise võimalusega, konsoolkraana tõsteteenuse võimalus, 1,6-tonnise tõstevõimega tõstuki teenuse võimalus
Planeeritavad teenused	Parkimisvõimaluse suurendamine ja talvehoiustamise platsi ehitamine
Varasemalt tehtud investeeringud	Puise sadama rekonstrueerimine I etapp – 246 091.27; Puise sadama rekonstrueerimine II etapp – 167 136.00; Puise sadama rekonstrueerimine III etapp – 151 036.80; Sadama jahutushoone ehitustööd – 135 667.08; Sadamas kalade lossimiseks ja jahutamiseks vajalike seadmete ja vahendite ostmise – 84 816.00; Jahutushoonele päikesepaneelide paigaldus – 12 864.00; Puuduva kaldakindlustuse rajamine – 27 600.00
Investeeringuvajadus	Kõvakattega platsi suurendamine, miinuskambri ehitus, kalafileeerimisemasina soetamine, sadama akvatooriumi ja faarvaatri puhastamine, päikeseelektrijaamale salvestusseadmete soetamine
Olulisuse põhjendus	Vajalik kalurite töötingimuste parandamiseks, energia säästmiseks ja uute lisateenuste (parkimine, talvehoiustamine) välja arendamiseks

Rälby sadam

Sadama nimi	Rälby sadam
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	91310 Läänemaa, Vormsi vald, Rälby küla, Rälbyranna (katastritunnus 90701:003:0323). Rälby sadam asub Vormsi põhjakaldal. Sadam on kaheosaline - läänesuunal asub 90-ndatel aastatel alustatud muul, mille renoveerimist alustati 2023. aastal (sadam 1); kirdesuunal on vana väikesadama lagunenu muul (sadam 2). Saarel viib sadamasse Rälby sadama tee (nr 9070005) ja Lautri tee (nr 9070019), merelt pääseb sadamasse Rälby lahe kaudu (faarvaater läänepoolse muuli ääres -1.5)
Püügiperiood	Navigatsiooniperiood 1. aprill–30. november
Akvatooriumi suurus	
Kaid ja sügavused	Läänepoolse muuli rekonstrueerimisega on alustatud, faarvaater -1,5
Sadama territooriumi suurus	Rälby sadam 1 (läänesadam): 5132 m ² ; Rälby sadam 2 (kirdesadam): 7235 m ²
Võimalused	Hoiustamise ja töötlemise võimalused praegu puuduvad
Omanik	Vormsi vald

Sadama kasutajad 2022. aastal	<p>Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv: 4</p> <p>Kalapüügiloa omanikud on enamikes saarel püsivalt elavates peredes, suvemajaomanikel ja saare regulaarsetel külalistel. Seepärast on Vormsi saarel kalapüügiks soodsate tingimuste loomine oluline, seda nii rannaelu traditsioonide jätkamiseks kui küllastajate kutsumiseks ja teenindamiseks saarel. Vormsi vallas on täna 454 elanikku, hinnanguliselt on suvel saarel inimesi püsivalt tuhatkond. Põhjarannikul veeskamiskohta ja sadamat kasutavate harrastuskalurite arv on veelgi suurem, sest sadamasse jõuavad ka külalised ja seda kasutavad lisaks kutselistele- ja harrastuskaluritele ka paadiomanikud merele pääsemiseks.</p>
Lossitava kala kogus 2022. a	45 kg
Sadama muu kasutus 2022. a	Sadam on ajalooliselt kasutuses kogukondliku külasadama ja kalastuskohana, paadi veeskamise kohana Vormsi saare põhjakaldal.
Teenused 2022. a	Pakutavad teenused praegu puuduvad
Planeeritavad teenused	<p>Planeeringu järgi on kavandatud alale abihoone, milles olme- ja tehnilised ruumid (nt kala sorteerimine, külmkamber jne). Rajatakse kaev ja reovee kogumismahuti</p> <p>Detailplaneering hõlmab lisaks hoonestusala 10 paadikuurile, vaatlustorni ja merepääste kuuri. Samuti on sadamaalade vahele plaanitud puhkeala ja supluskoht, millele rajatakse vajalik taristu</p>
Varasemalt tehtud investeeringud	107 000 eurot (2023): kaldakindlustus ja manööverdamisplats, I etapp muuli rekonstrueerimisel, slipp (Läänesadam)
Investeeringuvajadus	350 000–400 000
Olulisuse põhjendus	<p>Pikaajalise traditsiooniga sadama- ja kalastuskoht, kus looduslikult soodsad tingimused. Ainus sadam Vormsi saare põhjakaldal. Töödega on alustatud ja potentsiaali rakendamiseks on mõistlik investeerida lõpuni viia.</p> <p>Sadam on looduslikult põnevas ja väärtuslikus paigas: piirneb Natura 2000 Väinamere hoiualaga, millel nii metsamaad, looduslikku rohumaad. Maa-ala lõunapoolne osa on vanade jändrike rannamändidega kaetud metsaala, põhjapoolne osa on üksikute noorte mändidega, kadastikuga kaetud. Tasaselt merekaldalt tõuseb ala 3,5 kuni 5 m kõrgusele rannavallile.</p>

Topu sadam

Sadama nimi	Topu sadam
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	<p>Katastritunnus: 67401:006:1600</p> <p>Adress: Topu sadam, Kiviküla, Haapsalu linn, Lääne maakond</p> <p>Ligipääsetavus maad mööda: sadamani viib asfalteeritud riigitee, mis lõpeb suure parklaga</p>

	Ligipääsetavus merelt: sadamasse sissesõit on puhastatud setetest ja navigatsiooni hooaial märgistatud. Maksimaalne aluse süvis 1 m
Püügiperiood	1. aprill–1. november
Akvatooriumi suurus	6500 m ²
Kaid ja sügavused	3 erinevat kaid sügavusega 1,3 m
Sadama territooriumi suurus	18576,8 m ²
Võimalused	Topu sadamas on võimalik hoiustada erinevaid veesõidukeid. Sadamas on olemas jäämasin ja jahutuskamber, kus on võimalik hoiustada värsket kala. Lisaks on sadamas minimaalsed olmetingimused: WC, magevesi ja elekter, parkla autodele ja haagistele, võimalus ööbida ja tegeleda veesportidega
Omanik	MTÜ Rannakalurite Selts Topu
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 16 Kalapüügiloale kantud isikute arv: 19 Harrastuskalurite arv: 60 Teiste sadamat kasutavate isikute arv: 400
Lossitava kala kogus 2022. a	14,7 t
Sadama muu kasutus 2022. a	Sadamas viidi läbi jääpurjetamisvõistlused ja toimus <i>pop-up</i> merekool Meresõber, lisaks toimusid veel teised lastele ja noortele mõeldud purjetamis algkoolitused ja laager ja kalanduse ja merenduse teemaline laager noortele Sadam on loonud avaliku puhkeala koos lõkkeaseme, suitsuahju ja väikese liivarannaga, mis on aktiivses kasutuses 2022. aastal kasutas Kaitsevägi sadamat õppustel, kui merelt maabus öösel Kaitseväe üksus On juba traditsiooniks saanud, et sadamas tähistatakse igal augustil, ka 2022. aastal, muinastulede ööd koos kontserdiga. Loomulikult ei puudu ka Topu sadama kalendrist kaluritepäev, mida on järjepidevalt sadamas korraldatud
Teenused 2022. a	Joogiveega varustamine, elektrienergiaga varustamine, WC, videovalve, majutus, kaikohtade kasutamine
Planeeritavad teenused	Sadamal on plaanis rajada lisa kaikohtasid ja renoveerida vana püünistehoidla, kuhu tulevikus on plaanis rajada hooajaline kalakohvik. Samuti remondihalli renoveerimine ja vastava teenuse pakkumine.
Varasemalt tehtud investeeringud	Sadamat hakati arendama aktiivselt 2013. aastal. Esimeseks investeeringuks oli sadama kai, peale seda rajati kalatöötlushoone koos jahutuskambri ja kaluritele mõeldud puhkemaja. Hiljem on rajatud sadamasse lisa kaisid

	Kokku on sadamasse investeeritud 10 aasta jooksul erinevaid toetusrahasid 340 000 eurot ja sadam on ise investeerinud oma vahendeid 100 000 eurot
Investeeringuvajadus	Plaanis on suurendada sadamakohtade arvu, kuna nõudlus nende järgi kasvab pidevalt. Plaanis on parandada sadamas olmetingimusi. Üheks suuremaks investeeringuks on remondihalli renoveerimine. Praegu on hoone amortiseerunud ning ei täida oma eesmärki. Lisaks vajab renoveerimist sadama peahoone koos ja püünistehoidlaga.
Olulisuse põhjendus	Sadam on küla tõmbekeskus ja hoiab piirkonna elu elavana. Soov on säilitada ja edendada kalanduse traditsioone. Rannakalurite Selts Topu on kutseliste kalurite poolt loodud ühing, kelle soov on, et Topu sadam oleks toimiv ja aktiivses kasutuses nii täna kui tulevikus

Varbla sadam

Sadama nimi	Varbla sadam
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	Katastriüksuse nr 86301:005:0290 Tamme, Rannaküla, Lääneranna vald
Püügiperiood	Võimalusel aastaringiselt
Akvatooriumi suurus	Kinnitamisel
Kaid ja sügavused	Külastuskai 2,7 m Restoranikai 2,7 m Tanklakai 2,7 m Ujuvkai nr 1 2,7 m Ujuvkai nr 2 2,7 m
Sadama territooriumi suurus	Praegu u 30 ha. Täpne suurus maakatastris täpsustamisel
Võimalused	
Omanik	AS Varbla Puhkeküla
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 5 Kalapüügiloale kantud isikute arv: 7 Harrastuskalurite arv: 26 Teiste sadamat kasutavate isikute arv: 628
Lossitava kala kogus 2022. a	0,473 tonni

Sadama muu kasutus 2022. a	Vabatahtlik merepääste, Kaitsevägi, Keskkonnaamet ja hobialused
Teenused 2022. a	Vesi, WC, toitlustamine, elekter, saun, dušš, aluste hoidmine ja majutusteenus
Planeeritavad teenused	Talvel aluste hoidmine, paadi ja jalgrataste rent, kala väärindamine, purjetamise koolitus, kalapüügioskuste koolitus, kaatrite ja purjekate hooldus ja remont
Varasemalt tehtud investeeringud	Sadama ja sadamahoone ehitus 2,6 miljonit
Investeeringuvajadus	Paadikuuri rajamine, kus saaks hoida aluseid, korraldada koolitustegevust, samuti teostada kaatrite ja purjekate hooldust ja remonti. Vajadus on ka kalasaagi väärindamiseks ruumide ja seadmete järele
Olulisuse põhjendus	Osade nimetatud tegevuste järele on nõudlus ja üks osa aitab luua piirkonda täiendavaid töökohti navigatsiooniperioodi välisel ajal Luua võimalus täiendavalt kasutada sadamat kutselistel kaluritel

Virtsu Kalasadam

Sadama nimi	Virtsu Kalasadam
Asukoht ja ligipääsetavus maalt ning merelt	Katastriüksuse nr 43001:001:0480, 43001:001:0002, 43001:001:0004 Vanalinna tn 14 // Vanalinna sadam Virtsu, Lääneranna vald
Püügiperiood	Võimalusel aastaringiselt
Akvatooriumi suurus	Kirdesadam 4100 m ² Läänesadam 1800 m ²
Kaid ja sügavused	Läänekai 1,0 Põhjakai 1,3 Ujuvkai 2,0 Kirdekai 1,8-2,0 Läänekai 1,8-2,0 Faarvaater 1,8-2,0
Sadama territooriumi suurus	15 083,4 m ² Kirdesadam 13002 m ² Läänesadam 4748 m ²
Võimalused	Hoiustamine, veeskamine, lossimine

Omanik	Lääneranna Vallavalitsus
Sadama kasutajad 2022. aastal	Kalapüügiloa omanike arv: 20 Kalapüügiloale kantud isikute arv: 40 Harrastuskalurite arv: 20 Teiste sadamat kasutavate isikute arv: 65
Lossitava kala kogus 2022. a	1,198 t
Sadama muu kasutus 2022. a	Hobialused, vabatahtlik merepääste, avalikud üritused
Teenused 2022. a	Aluste hoiustamine, vesi, WC, elekter
Planeeritavad teenused	Uued kavandatavad teenused
Varasemalt tehtud investeeringud	Sadama akvatooriumi ja maismaa-ala ehitustööd, ujukai paigaldus, faarvaatri meremärgistuse paigaldus
Investeeringuvajadus	Infrastruktuuri ehitamine (teed ja platsid ning majandushoone), läänesadama akvatooriumi sissesõidu laiendamine ja kindlustusmuuli pikendamine ning korrastamine
Olulisuse põhjendus	Vajalik on suurendada sadama funktsionaalsust ja ohutust

Lisa 2. Strateegia koostamise protsess

Tabel 32. Strateegia koostamise protsessi detailne ülevaade

	Toimumise aeg ja koht	Teema	Osalejad (neist kalureid, %)
Strateegia juhtrühma koosolekud	17.02.2022	Avakoosolek, strateegia koostamise ajakava ja meetodika	10 (9, 90%)
	21.04.2022	Eelmise perioodi analüüs, kaasamiskoosolekute kokkuvõtted (SWOT-analüüsi tulemused), esialgsed visioon, missioon, eesmärgid ja mõõdikud	4 (4, 100%)
	18.05.2022	Eesmärgid ja mõõdikud	8 (7, 87,5%)
	31.05.2023	Eesmärgid ja mõõdikud, prioriteetsete sadamate nimekiri	10 (9, 90%)
	29.06.2023	Hindamiskord ja -kriteeriumid	11 (8, 72,7%)
	09.11.2023	Strateegiadokumendi ülevaatus (eesmärgid-mõõdikud, eelarve jaotus tegevussuundade vahel, hindamiskord);	7 (7, 100%)
	04.01.2024	Strateegia tervikteksti ülevaatamine, viimaste detailide kinnitamine (rahastuskava, sadamate nimekiri). Laiendatud koosolek, kuhu olid kutsutud kõik huvitatud osapooled.	15 (12, 80%)
Piirkondlikud kaasamiseminarid	24.03.2022 Vormsil (Hullo külas)	Keskenduti nii möödunud perioodile, kui vaadati ka tulevikku (sõnastati ideaalnägemus rannakalandusest, soovitusel millega jätkata ning millega tegelemine ei ole niivõrd vajalik) ning tegeleti piirkonna SWOT analüüsi koostamisega. Teade kaasamiskoosolekute toimumise kohta edastati seltsi liikmete e-kirja listi, kodulehele, avaldati kohalikus lehes Lääne Elu ning teate levikule aitasid kaasa ka kohalikud omavalitsused kasutades selleks nii enda kodulehti kui ka sotsiaalmeedia kanaleid.	10 (4, 40%)
	24.03.2022 Haapsalus (Haeskas)		6 (6, 100%)
	25.03.2022 Lääne-Nigulas (Elbiku külas)		7 (5, 71,4%)
	25.03.2022 Lihulas		8 (7, 87,5%)
Küsitlus seltsi liikmete seas	Märts 2022, veebis	Küsitlus koosnes 9 küsimusest, mis puudutasid nii seltsi tegevust ning sellega rahulolu, kui ka toetusmeetmete ja toetuse taotlemisega seonduvat.	Küsitlus edastati 102 adressaadile, kokku vastas 57 inimest.
Intervjuud	12.04.2022, veebis	Lääneranna vald. Peamised käsitletud teemad: senine seos kalanduspiirkonna ja Läänemaa Rannakalanduse Seltsiga; sadamad ja nende olukord, prioriteedid; rannakalandusega seotud traditsioonid; kudealad ning huvi nende arendamisel; ootused Läänemaa Rannakalanduse Seltsile; võimalikud ühisprojektid, KOV kui koostööpartner.	1
	12.04.2022, veebis	Vormsi vald. Peamised käsitletud teemad: senine seos kalanduspiirkonna ja Läänemaa Rannakalanduse Seltsiga; sadamad ja nende	1

		olukord, prioriteedid; rannakalandusega seotud traditsioonid; kudealad ning huvi nende arendamisel; ootused Läänemaa Rannakalanduse Seltsile; võimalikud ühisprojektid, KOV kui koostööpartner.	
	13.04.2022, veebis	Lääne-Nigula vald. Peamised käsitletud teemad: senine seos kalanduspiirkonna ja Läänemaa Rannakalanduse Seltsiga; sadamad ja nende olukord, prioriteedid; rannakalandusega seotud traditsioonid; kudealad ning huvi nende arendamisel; ootused Läänemaa Rannakalanduse Seltsile; võimalikud ühisprojektid, KOV kui koostööpartner.	1
	14.04.2022, veebis	Haapsalu linn. Peamised käsitletud teemad: senine seos kalanduspiirkonna ja Läänemaa Rannakalanduse Seltsiga; sadamad ja nende olukord, prioriteedid; rannakalandusega seotud traditsioonid; kudealad ning huvi nende arendamisel; ootused Läänemaa Rannakalanduse Seltsile; võimalikud ühisprojektid, KOV kui koostööpartner.	1
	14.04.2022, veebis	SA Läänemaa. Peamised käsitletud teemad: senine seos kalanduspiirkonna ja Läänemaa Rannakalanduse Seltsiga; sadamad ja nende olukord, prioriteedid; rannakalandusega seotud traditsioonid; seos maakonna arengustrateegiaga, ootused Läänemaa Rannakalanduse Seltsile; võimalikud koostööprojektid, SA kui koostööpartner	1 (1, 100%)
	31.03.2022, Haapsalus	Fookusgrupi intervjuu piirkonna kalurite ja töötajatega. Peamised käsitletud teemad: oma ettevõtte kirjeldamine; vähese väärimise põhjused; rannakalanduse elujõulisuse tagamine; hinnangud ajaloolisele püügiõigusele; sadamate majandamise kasumlikkuse tõstmine; koostöö suurendamise võimalused; turismisektori võimaluste ära kasutamine; uute algatuste vajalikkus rannakalanduses.	7 (7, 100%)
Üldkoosolekud	31.03.2022	Läbiviidud küsitluse tulemused, piirkondlike kaasamiskoosolekute tulemused, SWOT analüüsi ülevaade ja täiendamine, edasine ajakava ja tegevused.	35 (28, 80%)
	26.06.2023	Strateegia ettevalmistamise hetkeseis, püstitatud eesmärgid ja nende täiendamine, edasine ajakava	34 (28, 82,4%)
	21.03.2024	Strateegia ja hindamiskorra kinnitamine	44 (37, 84%)

Strateegia koostamises osalenud isikud:

Ene Sarapuu, Meelis Kaustel, Andrus Eltmaa, Olev Silde, Madis Otsa, Kaido Erik, Mart Vahtel, Aivar Oruste, Taavi Suitsberg, Andres Habak, Lauri Lilleoks, Eedi Suurküla, Kersti Palmiste, Kaja Karlson, Helmuth Kaljo, Ants Ale, Margus Källe, Aivo Hirno, Helen Rammu,

Maris Jõgeva, Eha Salus, Jonne Berggren, Jaak Kaabel, Ilmar Koppelmaa, Algor Streng, Olger Berggren, Eda Leesalu, Indrek Jõgisoo, Sulev Vahar, Indrek Loo, Raivo Adman, Marika Adman, Jaak Velori Sadul, Ants Sibul, Tarmo Viikmaa, Kaido Klaamas, Tarmo Mereväli, Alar Kruusma, Madis Raudsepp, Toomas Nõlvak, Eimar Matsik, Jaan Sims, Heino Niklas, Hillar Silm, Tiit Randla, Endel Oolup, Kalle Täht, Markko Liivlaid, Allan Nõupuu, Ott Liivlaid, Indrek Loorens, Tiit Mansberg, Marko Ulla, Kersti Täht, Urmas Osila, Andrus Sünt, Marko Taimre, Lauri Liivlaid, Henry Suurküla, Siim Suitsberg, Heino Sabiin, Arvo Erik, Raivo Eerik, Boris Lina, Mihkel Nõlvak, Tõnu Tiidussalu, Enn Kirs, Peeter Pajumaa, Reigo Soosaar, Jaak Nõupuu, Uno Tali.

Strategia koostamises osalenud organisatsioonid:

1. Haapsalu Linnavalitsus
2. Vormsi Vallavalitsus
3. Lääne-Nigula Vallavalitsus
4. Lääneranna Vallavalitsus
5. SA Läänemaa

Lisa 3. Seosed teiste strateegiatega

Tabel 33. Strateegia seos teiste strateegiatega ja arengudokumentidega

	Vee-eluressursside väärimine ja otseturustamine	Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	Majandustegevuse mitmekesistamine	Looduskeskkonna tingimuste parendamine	Kalandus- ja merendus- traditsioonide edendamine	Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine
Lääne-Nigula valla arengukava 2023–2030 ⁵²	Toetab ettevõtlust	Nõva, Österby, Hara, Dirhami, Osmussaare	Toetab ettevõtlust	Väärtustab looduskeskkonda ja selle säilitamist	Väikealuste vettelaskmiskohtade (lautrid-slipid) väljaehitamine, väiksemate lautrikohtade võimaluste kaardistamine ja arendamine	Toetab ettevõtjate arengut
Lääneranna valla arengukava 2018–2028 ⁵³	Toetab loodusressursside (sh kala) kohapealset väärimist, ettevõtlust	Virtsu kalasadam, Jaagusääre sadam, Rooglaiu sadam, kohalike sadamate rakendamine, juurdepääsu parandamine avalikele sadamakohtadele.	Toetab ettevõtlust	Maa- ja loodusvarade tõus ja keskkonnasõbralik kasutus.	Lautrikohtade arendamine, merekultuuri väärtustamine	
Haapsalu linna arengukava 2023–2036 ⁵⁴	Kohaliku toidutootmise toetamine	Bürgermeistri sadam, Pusku sadamakoht, Kiideva, Puise		Loodusliku mitmekesisuse ja liigirikkuse säilitamise olulisuse	Traditsioonilise rannapüügi ja kalurikülade eluolu säilitamise toetamine,	

⁵² Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4271/0202/3006/Arengukava_terviktekst.pdf# (külastatud 27.12.2023)

⁵³ Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4221/0202/2005/Laaneranna_valla_ak_2018-2028.pdf# (külastatud 27.12.2023)

⁵⁴ Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4031/1202/3022/Lisa_1.pdf# (külastatud 27.12.2023)

				teadvustamine ja propageerimine.	lautrikohade ja nende ligipääsude arendamine	
Vormsi valla arengukava aastateks 2020–2030⁵⁵	Ettevõtluse toetamine	Väikesadamate rajamine rannakalanduse arengu soodustamiseks, Norrby, Rumpo, Borrby, Rälby	Ettevõtluse toetamine, huvialaturism (sh kalaturism)	Kudealade taastamisele kaasaaitamine	Traditsiooniliste tegevusalade (sh kalandus) toetamine, lautrite rajamine, merekultuuri võimaluste tutvustamine	Ettevõtlusalaste koolituste korraldamine
Lääne maakonna arengustrateegia 2035⁵⁶	Kohaliku tooraine/toidu väärtustamine	Rälby, Norrby, Nõva, Österby, Topu, Puise, Luige, Hara, Paslepa, Kiideva, Pusku, Osmussaare. Maakonna väikesadamate laiendamise jätkamine ning täiendavate teenuste lisandumine (sh aluste hoiustamiskohad).	Kalaturism	Rannikuveekogumite seisundi parendamine, sealhulgas veevahetuse parendamine, kalade liikumisteede avamine, biomassi ja setete eemaldamine, kalavarud kui kohalik loodusressurss	Kalapüük kui piirkondlik kultuuripärand, ligipääsu tagamine ajaloolistele lautrikohtadele, et säilitada maakonnas traditsiooniline merekultuur kohalike elanike seas, piirkondliku kultuuripärandi arendamine	
Läänemaa Turismi arengukava 2021–2025⁵⁷					Fookuses rannarootsi kultuur	

⁵⁵ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/1104/2021/0202/3021/Lisa1.pdf#> (külastatud 27.12.2023)

⁵⁶ Kättesaadav: <https://laanemaa.ee/wp-content/uploads/2023/04/Laane-maakonna-arengustrateegia-2035.pdf> (külastatud 27.12.2023)

⁵⁷ Kättesaadav: <https://laanemaa.ee/wp-content/uploads/2021/10/Laanemaa-turismi-arengukava-EST-taisversioon.pdf> (külastatud 27.12.2023)

Arengustrateegia Pärnumaa 2035+⁵⁸	Kala väärindamisega seotud väljundite leidmine ja turundamine, toetab ettevõtlust	Multifunktsionaalsete väikesadamate väljaarendamine (võimalikult laia tegevuste baasi integreerimiseks – kalandus, turism, merepääste, rekreatsioon); kalasadamate rekonstrueerimine, tankimis ja purgimisvõimaluste väljaarendamine, parema juurdepääsu tagamine, väikesadamate ja laevateede kaardistamine	Ettevõtluse mitmekesistamist toetavate rahastamisvõimaluste ja meetmete süsteemne kaardistamine ja teavitustöö ning kasvupotentsiaaliga ettevõtete nõustamine, toetab ettevõtlust	Looduskeskkonna väärtustamine	Vaimse ja materiaalse kultuuripärandi hoidmine, arendamine ning tutvustamine	Tööturu vajadusi arvestatavad lühendatud ja paindlike koolitusvõimaluste rakendamine
Kodukant Läänemaa strateegia 2023–2027+⁵⁹	Ettevõtluse arendamine, loodusvarade kasutamine ettevõtluses		Ettevõtluse arendamine	Looduspärandi säilitamine	Piirkonna eripära vajab hoidmist, edasiarendamist ning senisest tulemuslikumat rakendamist ja eksponeerimist (nt turismis).	Toetatakse erinevate koolituste korraldamist, koolitustel ja õppereisidel osalemist
MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu tegevuspiirkonna	Ettevõtete toetamine, kohalikust toorainest		Ettevõtluse toetamine	Kalavarude kestlik majandamine	Traditsioonilise rannakalanduse säilimine, piirkonna	Koolituste ja õppereiside toetamine

⁵⁸ Kättesaadav: [https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20P%C3%A4rnumaa%202035+\(1\).pdf](https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20P%C3%A4rnumaa%202035+(1).pdf) (külastatud 02.01.2024)

⁵⁹ Kättesaadav: https://kklm.ee/wp-content/uploads/2023/06/KKLM-strateegia-2023-2027_31.05.2023.pdf (külastatud 02.01.2024)

strateegia 2023–2035⁶⁰	toidu tootmise ja pakkumuse suurendamine				kultuuripärandi hoidmine ja säilitamine	(sh toidukvaliteediga seotud koolitused)
Ühisprogramm „Kalandus 2023–2026“⁶¹	Kõrgema lisandväärtusega toodete tootmise soodustamine, aidatakse kaasa uute turgude leidmisel, tootearendus ja tehnoloogilise võimekuse suurendamine	Multifunktsionaalsete kalasadamate väljaarendamine	Kaluritel vajadus täiendavate sissetulekuallikate järele kalanduse kõrval, toetatakse investeeringuid kalanduspiirkondade majanduspotentsiaal, sinimajanduse ja rannikuturismi ressursside kasutuselevõtmiseks laiendamaks ranna- ja siseveekogude kalurite majandustegevuste mitmekesisust tõstmaks sissetulekuid ning vastupidavust kriisidele	Tingimuste loomine merevesiviljeluse arenguks, kalade elupaikade ja kudealade taastamine ja säilitamine kalavarude looduslikuks taastumiseks	Edendatakse kalandus- ja merendustraditsioone ning kultuuripärandit rannakogukondade identiteedi tugevdamiseks, lossimiskohtade väljaarendamine, kalandussektori positiivse kuvandi loomine	Kaluritel vajadus täiendavate sissetulekuallikate järele kalanduse kõrval, suurendatakse kalanduskogukondade oskusi ja teadmisi
Meremajanduse valge raamat 2022–2035⁶²	Ettevõtjasõbralik ettevõtluskeskkond, mis on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline	Sadamate ohutuse ja turvalisuse tagamine	atraktiivne rannaäärne elu- ja külastuskeskkond, mis soodustab rannikuturismi ja	keskkonnasäästlik, kestlik meremajandus	Merekultuuripärandi säilimise soodustamine	

⁶⁰ Kättesaadav: <https://dev.plp.ee/wp-content/uploads/2023/10/Strateegia-2023-2035-10.10.2023.docx> (külastatud 02.01.2024)

⁶¹ Kättesaadav: <https://www.agri.ee/media/8579/download> (külastatud 02.01.2024)

⁶² Kättesaadav: <https://www.mkm.ee/media/8055/download> (külastatud 02.01.2024)

	ning innovatsiooni toetav		kohaliku ettevõtluse arengut			
Strateegia „Eesti 2035“⁶³	Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik, uute lahenduste kasutusele võtmine ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks		Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik, inimeste teadmiste, oskuste ja hoiakute kooskõlla viimine tööturu vajaduste ja majanduse struktuurimuutustega	Inimeste hoiakute kujundamine keskkonda hoidvaks		Inimeste teadmiste, oskuste ja hoiakute kooskõlla viimine tööturu vajaduste ja majanduse struktuurimuutustega
Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030⁶⁴	Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 on oluline Euroopa Liidu (EL) ühise põllumajandus- ja kalanduspoliitika ning Euroopa merendus- ja kalandusfondi uue programmiperioodi (2021-2027) planeerimise alus. Seega panustab otseselt kõikidesse püstitatud eesmärkidesse, kuna need on otseses seoses EMKVF-i programmiperioodiga.					

⁶³ Kättesaadav: <https://valitsus.ee/media/4022/download> (külastatud 02.01.2024)

⁶⁴ Kättesaadav: <https://www.agri.ee/media/395/download> (külastatud 02.01.2024)